

**MINISTARSTVO VANJSKE TRGOVINE I EKONOMSKIH ODNOSA
BOSNE I HERCEGOVINE**

IZVJEŠTAJ

**IZ OBLASTI POLJOPRIVREDE ZA
BOSNU I HERCEGOVINU
ZA 2011. GODINU**

Godišnji izvještaj o stanju u sektoru poljoprivrede, ishrane i ruralnog razvoja

Maj, 2012. godine

SADRŽAJ

Predgovor	5
1. Prioriteti i mjere politike u sektoru poljoprivrede, ishrane i ruralnog razvoja u 2011. godini	6
2. Institucionalni okvir i administrativni kapaciteti u oblasti poljoprivrede, ishrane i ruralnog razvoja	9
2.1. Institucionalni kapaciteti	9
2.2. Administrativni kapaciteti	10
3. Poljoprivreda u 2011. godini – statistika proizvodnje i trendovi	13
3.1. Strukturni pokazatelji za sektor poljoprivrede, šumarstva i ribarstva	13
3.2. Oranične površine u Bosni i Hercegovini prema načinu korištenja	14
3.3. Biljna proizvodnja	15
3.3.1. Proizvodnja žitarica	15
3.3.2. Proizvodnja industrijskog bilja	16
3.3.3. Proizvodnja krmnog bilja	16
3.3.4. Proizvodnja povrća	17
3.3.5. Proizvodnja voća i grožđa	19
3.4. Stočarska proizvodnja	21
3.4.1. Brojno stanje stoke i stočna proizvodnja	21
3.4.2. Proizvodnja, prerada i otkup mlijeka	22
3.4.3. Klanje stoke i peradi u klaonicama i prerada mesa	23
3.5. Otkup i realizacija/direktna prodaja poljoprivrednih proizvoda	26
3.6. Prodaja poljoprivrednih proizvoda na pijacama u 2011. godini	27
4. Pregled kapaciteta i iskorištenost prehrambene industrije	28
5. Trgovina poljoprivredno-prehrambenim proizvodima i trgovinska politika	31
5.1. Trgovina poljoprivredno-prehrambenim proizvodima	31
5.1.1. Struktura bh. robne razmjene poljoprivrednim proizvodima	32
5.1.2. Struktura deficita u trgovini poljoprivrednim proizvodima	33
5.1.3. Robna razmjena poljoprivrednim proizvodima po regionima	34
5.1.4. Razmjena poljoprivrednim proizvodima sa Hrvatskom i Srbijom	35
5.1.4.1. Robna razmjena sa Hrvatskom	35
5.1.4.2. Robna razmjena sa Srbijom	37
5.2. Trgovinski sporazumi	37
5.2.1. Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju	37
5.2.2. Sporazum CEFTA 2006	38
5.2.3. Evropsko udruženje slobodne trgovine (EFTA)	39
5.2.4. Pristupanje Svjetskoj trgovinskoj organizaciji	40
6. Podrška poljoprivrednoj proizvodnji	40
6.1. Ciljevi agrarnog razvoja	40
6.2. Politika podsticaja	42
6.2.1. Ukupna izdvajanja za poljoprivredu i ruralni razvoj	42
6.2.2. Struktura podrške po grupama mjera	44
6.2.3. Poređenje između entiteta i Brčko Distrikta BiH po mjerama	48
6.2.4. Struktura podrške po proizvodima/proizvodnjama	50
6.3. Ostala podrška poljoprivrednim proizvođačima i prerađivačima	53
6.3.1. Prijedlog mjera za poboljšanje uvjeta poslovanja u poljoprivrednoj proizvodnji i prehrambenoj industriji	53
6.3.2. Mapa puta s ciljem stvaranja uvjeta za izvoz proizvoda animalnog porijekla	54
7. Politike u sektoru poljoprivrede, ishrane i ruralnog razvoja	55
7.1. Implementacija Zakona o poljoprivredi, ishrani i ruralnom razvoju BiH	55
7.1.1. Poljoprivredni informacioni sistem	56

7.1.2. Odbor za koordinaciju informacija u poljoprivredi	60
7.1.3. Savjetodavno vijeće za poljoprivredu, ishranu i ruralni razvoj	61
7.1.4. Savjetodavne službe i inspekcije	61
7.1.4.1. Savjetodavne službe	61
7.1.4.2. Inspekcijske službe	62
7.1.5. Infrastruktura kvaliteta i robne rezerve	64
7.2. Zakonodavstvo Bosne i Hercegovine	65
7.3. Politika u oblasti sigurnosti hrane	68
7.3.1. Institucionalni i administrativni kapaciteti	68
7.3.2. Približavanje zakonodavstva BiH zakonodavstvu EU	69
7.4. Veterinarska politika	72
7.4.1. Institucionalni i administrativni kapaciteti	72
7.4.2. Približavanje zakonodavstva BiH zakonodavstvu EU	72
7.5. Fitosanitarna politika	79
7.5.1. Institucionalni i administrativni kapaciteti	79
7.5.2. Približavanje zakonodavstva BiH zakonodavstvu EU	79
7.6. Ribarstvo	81
7.6.1. Približavanje zakonodavstva BiH zakonodavstvu EU	82
7.7. Ruralni razvoj	83
8. Međunarodna saradnja	85
8.1. Planiranje i koordinacija međunarodne pomoći u sektoru poljoprivrede, ishrane i ruralnog razvoja	85
8.2. Međunarodni bilateralni sporazumi	86
8.3. Članstvo u međunarodnim tijelima i organizacijama	86
8.4. Pregled programa i projekata u 2011. godini	87
8.4.1. Projekat poljoprivrede i ruralnog razvoja ARDP	87
8.4.2. Finansijska pomoć Evropske unije	88
8.4.3. Instrument tehničke pomoći Evropske komisije –TAIEX	92
8.5. Bilateralni i multilateralni programi i projekti međunarodne pomoći	93
9. Prioriteti sektora poljoprivrede u 2012. godini	94
10. Prijedlog mjera politike u poljoprivredi, ishrani i ruralnom razvoju i način realizacije	96

Skraćenice

AIS	Poljoprivredni informacioni sistem
ARDP	Projekat poljoprivrede i ruralnog razvoja
AzSH BiH	Agencija za sigurnost hrane Bosne i Hercegovine
Acquis Communautaire	Pravna stečevina Evropske unije
BD BiH	Brčko Distrikt Bosne i Hercegovine
BDP	Bruto domaći proizvod
BiH	Bosna i Hercegovina
BiH AIS	Jačanje i harmoniziranje informacionog sistema u poljoprivrednom i ruralnom sektoru BiH
CEFTA	Centralnoevropski sporazum o slobodnoj trgovini
CT	Carinska tarifa
EFTA	Evropsko udruženje slobodne trgovine
EK	Evropska komisija
EU	Evropska unija
EPIC	Informativni centar za evropsku politiku
FADN	Sistem praćenja ekonomskog učinka farmi
FAO	Organizacija Ujedinjenih nacija za hranu i poljoprivredu
FARMA	Projekat unapređenja aktivnosti poljoprivrednog tržišta
FbiH	Federacija Bosne i Hercegovine
FMPVŠ	Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva
FVO	Ured za hranu i veterinarstvo Evropske komisije
GIS	Geografski informacioni sistem
IACS	Integriran sistem administrativne kontrole
IPA	Instrument za pretpristupnu pomoć
IPA RD	Instrument za pretpristupnu pomoć za ruralni razvoj
LAG	Lokalna akciona grupa
LPIS	Sistem identifikacije zemljišnih parcela
MPŠV RS	Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske
MVTEO BiH	Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine
OIV	Međunarodna organizacija za vino i vinovu lozu
ZP BHRD	Jačanje kapaciteta za programiranje ruralnog razvoja BiH
RASFF	Sistem brzog uzbunjivanja za hranu i hranu za životinje
RPG	Registar poljoprivrednih gazdinstava
RK	Registar klijenata
RS	Republika Srpska
SIDA	Švedska međunarodna razvojna agencija
SPPŠRR	Sektor poljoprivrede, prehrane, šumarstva i ruralnog razvoja
SSP	Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju
SWG RRD	Stalna radna grupa za regionalni ruralni razvoj Jugoistočne Evrope
TAIEX	Tehnička pomoć i razmjena informacija
UzV BiH	Ured za veterinarstvo Bosne i Hercegovine
UZZB BiH	Uprava Bosne i Hercegovine za zaštitu zdravlja bilja
VM BiH	Vijeće ministara Bosne i Hercegovine
WB	Svjetska banka
WTO	Svjetska trgovinska organizacija

Predgovor

Poljoprivredni sektor u Bosni i Hercegovini i dalje ostaje ekonomski važan i predstavlja integralni dio privrede, čineći važan izvor zapošljavanja za ruralno stanovništvo. Pored poljoprivrede, sredstva za život u ruralnim područjima, također, zavise i od sektora šumarstva. Dok poljoprivreda pruža prehrambenu sigurnost velikom dijelu stanovništva, šume čine važan izvor stalne ili dodatne zarade stanovništva ruralnih područja.

U svim zemljama, pa i u Bosni i Hercegovini, poljoprivreda ne može pratiti produktivnost kao ostale privredne grane, što i jeste suština problema, i razlog zbog čega su sve zemlje, a naročito one sa razvijenom ekonomijom, uvele jake sisteme subvencija - kako podrške razvoju, tako i podrške očuvanju dostignutog nivoa poljoprivredne proizvodnje. U isto vrijeme, pred bh. poljoprivredom su i brojni drugi izazovi, naročito u dijelu ispunjavanja preuzetih obaveza na putu ka Evropskoj uniji, jer pridruživanje neminovno zahtijeva prilagođavanje i reforme poljoprivrednog sektora, u skladu sa zahtjevima Unije. Sve to zahtijeva aktivno učešće i prijeko potreban kompromis svih aktera u zemlji, kako bi se u sektoru mogao napraviti značajniji pomak, te stvoriti potrebni preduvjeti za korištenje pretpristupnih fondova EU, namijenjenih poljoprivredi i ruralnom razvoju zemalja pristupnica, i kojim će se podržati i olakšati neminovne promjene i reforme, te dijelom povećati konkurentnost i kvalitet bh. proizvoda na tržištu.

Prije svega, potrebno je postojeće poljoprivredne politike na nivou entiteta i Brčko Distrikta harmonizirati i potom postepeno prilagoditi Zajedničkoj poljoprivrednoj politici EU, posebno kada je riječ o mjerama politike, za šta je, između ostalog, neophodno i povećanje sredstava koja se izdvajaju za podršku poljoprivredi i ruralnom razvoju. Isto tako, neophodno je raditi na zakonodavnom i institucionalnom okviru. Poseban izazov predstavlja usvajanje i implementacija propisa EU *Acquis Communautaire* u oblasti poljoprivrede, ruralnog razvoja, veterinarske, fitosanitarne politike i politike sigurnosti hrane, kojeg čini preko 27.000 propisa različitog stepena obaveznosti. Ovo je prioritetni zadatak i od posebne je važnosti za bh. poljoprivredu, jer, u suštini, predstavlja stvaranje mogućnosti za izvoz i plasman poljoprivrednih proizvoda na EU tržište, ispunjavanjem bezbjednosnih standarda u trgovini hranom. Isto tako, jednako važan prioritet je i stvaranje operativne strukture za korištenje pretpristupne pomoći za poljoprivredu i ruralni razvoj (IPA RD), a u sklopu usvajanja mehanizama za decentralizirano upravljanje IPA fondovima.

Dodatno, poljoprivredni sektor će opteretiti i ulazak Republike Hrvatske u EU, u julu 2013. godine, kada će se vanjskotrgovinska razmjena sa Hrvatskom odvijati prema odredbama SSP-a. S tim u vezi, postoji realna mogućnost da će, usljed neposjedovanja sistema i dokaza o ekvivalentnosti naših proizvoda sa EU veterinarskim, sanitarnim i fitosanitarnim standardima, izvoz istih biti otežan ili čak nemoguć. Razvoj funkcionalnog sistema za provođenje *acquis*-a iz oblasti bezbjednosti hrane i dalje će predstavljati prioritet u radu svih institucija uključenih u mrežu hrane u Bosni i Hercegovini, i stvaranje osnove za mogućnost i povećanje obima trgovine poljoprivrednim proizvodima.

Prepoznavši prioritete sektora, kao i druge unutrašnje probleme i slabosti, Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, u saradnji sa svim institucijama i akterima u sektoru, koordiniralo je aktivnosti na realizaciji *Prijedloga mjera za poboljšanje uvjeta poslovanja u poljoprivrednoj proizvodnji i prehrambenoj industriji BiH*, te implementiranje *Mape puta s ciljem stvaranja uvjeta za izvoz proizvoda životinjskog i biljnog porijekla*. Realiziranje ovih mjera,

odnosno Mape puta kao ključnog dokumenta, bilo je samo jedan od prioriteta MVTEO BiH za implementiranje u 2011. godini.

Izvještaj iz oblasti poljoprivrede za BiH za 2011. godinu, u skladu sa članom 23. Zakona o poljoprivredi, ishrani i ruralnom razvoju BiH, pripremio je Sektor poljoprivrede, ishrane, šumarstva i ruralnog razvoja pri MVTEO BiH, u saradnji sa entitetskim ministarstvima poljoprivrede i Odjeljenjem za poljoprivredu, vodoprivredu i šumarstvo Brčko Distrikta BiH.

Izvještaj, ukratko, daje pregled i ocjenu stanja u sektoru poljoprivrede, ishrane i ruralnog razvoja, te mjere sektorske politike koje su preduzete u 2011. godini. Osim pregleda i ocjene stanja u sektoru, izvještaj sadrži i prijedlog mjera sektorske politike i način realiziranja u 2012. godini.

Također, prioriteti u narednom periodu su čvrsto vezani uz proces pristupanja Bosne i Hercegovine Evropskoj uniji, a prije svega uz ispunjavanje obaveza koje proističu iz potpisivanja Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju, a naročito onih koje stvaraju uvjete i omogućavaju dvostranu trgovinu poljoprivrednim proizvodima. Da bi što bolje iskoristile sve pogodnosti koje nam se u okviru SSP-a nude, treba dodatno osigurati sistem koji omogućava brže provođenje ključnih reformi, i iznaći potrebne kompromise, kako bi uspjeli preuzeti evropsko zakonodavstvo i pretočiti ga u praksu, uključujući i uspostavljanje jačih mehanizama za koordiniranje.

1. Prioriteti i mjere politike poljoprivrede, ishrane i ruralnog razvoja u 2011. godini

U ovom poglavlju dat je pregled ključnih prioriteta i pregled mjera politike u poljoprivredi, ishrani i ruralnom razvoju za 2011. godinu. Prioriteti i mjere politike predložene su u *Izvještaju iz oblasti poljoprivrede za BiH za 2010. godinu*.

Prioriteti u sektoru u 2011. godini:

1. Ispunjavanje obaveza i prioriteta Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju i Evropskog partnerstva;
2. Preuzimanje *acquisa*-a u skladu sa planom za preuzimanje *acquisa*-a;
3. Usklađivanje zakonodavstva i donošenja podzakonskih akata iz oblasti veterinarstva, sigurnosti hrane i zaštite zdravlja bilja;
4. Jačanje kapaciteta u državnim i entitetskim institucijama i koordiniranje aktivnosti;
5. Jačanje institucionalnih i upravnih kapaciteta i jačanje saradnje između relevantnih institucija bitnih za međunarodnu trgovinu;
6. Implementacija Zakona o poljoprivredi, ishrani i ruralnom razvoju BiH;
7. Implementacija Prijedloga mjera za poboljšanje uvjeta poslovanja u poljoprivrednoj proizvodnji i prehrambenoj industriji BiH;
8. Implementacija Mape puta s ciljem stvaranja uvjeta za izvoz proizvoda životinjskog i biljnog porijekla.

Politike koje se vode u bh. sektoru poljoprivrede, ishrane i ruralnog razvoja usko su povezane sa obavezama koje je BiH preuzela na svom putu ka Evropskoj uniji (EU). Prioriteti, kratkoročni i srednjoročni, u oblasti poljoprivrede i ribarstva predloženi su u revidiranom Evropskom partnerstvu, na osnovu kojih nadležne vlasti u BiH treba da izrade plan sa vremenskim rasporedom i specifičnim mjerama koje BiH namjerava preduzeti s ciljem ispunjavanja uvjeta iz Evropskog partnerstva. Ispunjavanje ovih obaveza predstavlja izazov za BiH, posebno kada je

riječ o preuzimanju i usklađivanju zakonodavstva sa pravnom stečevinom EU, s obzirom na to da je Zajednička poljoprivredna politika EU u procesu reforme. Listu propisa EU (*Acquis Communautaire*) u oblasti poljoprivrede, ruralnog razvoja, veterinarske, fitosanitarne politike i politike sigurnosti hrane čini preko 27.000 propisa različitog stepena obaveznosti (uredbe, direktive, odluke, preporuke i mišljenja). Priprema prioriteta, usklađivanje i preuzimanje pravne stečevine EU u domaće zakonodavstvo zadatak je podgrupa koje djeluju u okviru Radne grupe za evropske integracije, i to: podgrupe za poljoprivredu i ruralni razvoj (poglavlje 11), podgrupe za sigurnost hrane (poglavlje 12) i podgrupe za ribarstvo (poglavlje 13).

S druge strane, pored procesa usklađivanja domaćih propisa sa evropskim, neophodna je i izgradnja novih i jačanje postojećih institucija. Upravo u ovoj oblasti neophodno je uspostavljanje izuzetno složenog mehanizma koordinacije i uvođenja novih informacionih tehnologija, kako bi se zadovoljili izuzetno strogi standardi EU.

Pored gore navedenih obaveza, prioriteta sektorske politike u 2011. godini, također, bili su kontinuirana implementacija *Zakona o poljoprivredi, ishrani i ruralnom razvoju BiH*, implementacija *Prijedloga mjera za poboljšanje uvjeta poslovanja u poljoprivrednoj proizvodnji i prehrambenoj industriji BiH*, te implementacija *Mape puta s ciljem stvaranja uvjeta za izvoz proizvoda životinjskog i biljnog porijekla*.

Zakon o poljoprivredi, ishrani i ruralnom razvoju BiH („Sl. glasnik BiH“, br. 50/08) je okvirni, i uređuje ciljeve, principe i mehanizme za razvoj politika i strategija, strukturu i nadležnosti na svim nivoima vlasti, njihove uloge i veze, mehanizme monitoringa i evaluacije, te upravni inspekcijski nadzor. Ovaj Zakon, također, treba olakšati napredak u evropskim integracijama i usklađivanje sektora, te pripremne faze za pretpristupnu pomoć. Implementacija Zakona, odnosno realiziranje pojedinih zadataka, kako zbog svoje složenosti i kontinuiranosti, tako i zbog nedostatka jedinstvene vizije razvoja i političkog konsenzusa o pojedinim pitanjima, bila je jedan od prioriteta za realizaciju tokom 2011. godine.

U cilju podrške poljoprivrednim proizvođačima i prerađivačima, MVTEO BiH je, nakon brojnih održanih konsultacija, pripremilo ***Prijedlog mjera za poboljšanje uvjeta poslovanja u poljoprivrednoj proizvodnji i prehrambenoj industriji BiH***¹. Na ovaj način su se stvorili uvjeti za ažurnije reagiranje nadležnih institucija u cilju rješavanja niza problema s kojima se susreću poljoprivredni proizvođači i prerađivači u BiH, te je realiziranje postavljenih zadataka, odnosno mjera, bilo jedan od ključnih prioriteta.

Pored navedenog dokumenta, MVTEO BiH je, uz podršku USAID/SIDA Projekta unapređenja aktivnosti poljoprivrednog tržišta (FARMA), pripremilo, te započelo implementaciju ***Mape puta s ciljem stvaranja uvjeta za izvoz proizvoda životinjskog i biljnog porijekla***². Imajući u vidu činjenicu da bitna sistemska rješenja definisana bh. zakonodavstvom u ovoj oblasti u periodu 2003-2005. godine ni do danas nisu realizirana, ovim dokumentom su definirani međunarodni općeprihvaćeni zahtjevi i zahtjevi EU za izvoz poljoprivredno-prehrambenih proizvoda - hrane, definirani problemi pri izvozu hrane iz BiH, te predloženi koraci ka prevazilaženju navedenog

¹Na 73. sjednici, održanoj 23.03.2010. godine, Predstavnički dom PSBiH usvojio je Prijedlog mjera, a Dom naroda PS BiH na svojoj 44. sjednici, održanoj 19.04.2010. godine.

²VM BiH je na 131. sjednici, održanoj 26.08.2010. godine, razmotrilo i usvojilo Mapu puta.

stanja, u cilju izgradnje sistema sigurnosti i kvaliteta hrane u kontekstu izvoza, koji su predstavljeni u vidu trinaest aktivnosti s rokovima realizacije. Zbog kontinuiteta u implementaciji, te urgentnosti rješavanja brojnih problema koji se odnose na izvoz BiH proizvoda na tržište EU, implementacija mjera i aktivnosti iz Mape puta bila je jedan o ključnih prioriteta sektora tokom 2011. godine.

Pored navedenih prioriteta, u Izvještaju iz oblasti poljoprivrede za BiH za 2010. godinu predložene su sljedeće mjere politike u poljoprivredi, ishrani i ruralnom razvoju za 2011. godinu, za čiju realizaciju su, pored MVTEO BiH, bile zadužene brojne institucije u BiH:

- *Pripremiti Zakon o organskoj proizvodnji u BiH;*
- Pripremiti Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o poljoprivredi, ishrani i ruralnom razvoju BiH;
- Izraditi zakonom predviđene podzakonske akte radi provođenja Zakona o duhanu BiH;
- Izraditi zakonom predviđene podzakonske akte radi provođenja Zakona o vinu BiH;
- Izraditi Mapu puta za pretpristupni period u sektoru poljoprivrede i ruralnog razvoja BiH;
- Izraditi akcioni plan za usklađeno djelovanje sistema robnih rezervi u BiH za poljoprivredno-prehrambene proizvode;
- Provođenje i striktna primjena propisa i procedura za utvrđivanje carinske vrijednosti prilikom carinjenja uvoznih roba u BiH za proizvode: žitarice, voće, povrće, mlijeko i mliječni proizvodi, mesoprerađevine, med, vodu i pivo;
- Pokretanje procedure za donošenje zaštitnih mjera za određene domaće poljoprivredne i stočarske proizvode, posebno onih koji su predmet prekomjernog uvoza;
- Izvršiti neophodne izmjene i dopune propisa vezanih za zaštitu domaće proizvodnje od prekomjernog uvoza, kako bi se pojednostavile procedure i postupci dokazivanja i predlaganja mjera zaštite. Nadležne institucije trebaju biti servis u postupku;
- Uspostaviti fitosanitarnu inspekciju na osnovu Zakona o zaštiti zdravlja bilja, koji je u potpunosti usaglašen sa zahtjevima EK, sa jasno definiranim zadacima, ovlaštenjima i mjerama koje preduzimaju inspektori na nivou entiteta i BD BiH;
- Osiguranje odgovarajućih uvjeta za inspekcijsku veterinarsku kontrolu na graničnim prelazima, radi osiguranja uvoza zdravstveno ispravnih i kvalitetnih proizvoda;
- Osiguranje zadovoljavajućeg zdravstvenog statusa populacije životinja u BiH kada se radi o bolestima i pojavama koje imaju uticaja na međunarodnu trgovinu u smislu zabrane izvoza;
- Pokrenuti proceduru pregovaranja radi potpisivanja ugovora za međusobno priznavanje liste laboratorija i sertifikata o kvalitetu u okviru CEFTA zemalja;
- Analizirati strukturu i namjenu direktnih stranih investicija koje su plasirane u distributivne lance, i dati preporuke na osnovu kojih će VM BiH i Vlade entiteta donijeti odgovarajuće odluke;
- Harmoniziranje podsticajnih mjera - definicije komercijalnih farmi, utvrđivanje kriterijuma i koeficijenata radi razvijanja jedinstvenog sistema podrške u poljoprivredi BiH, koja je u skladu sa sistemom direktnih plaćanja u EU, usmjeriti podršku na registrirana poljoprivredna gazdinstva, u cilju razdvajanja tržišno orijentiranih proizvođača od proizvođača koji proizvode za sopstvene potrebe;

- Uspostaviti sistem monitoringa i evaluacije u sektoru poljoprivrede, ishrane i ruralnog razvoja, te jačati analitičke sposobnosti, u cilju detaljnih analiza efikasnosti provedenih strategija, programa i mjera;
- Poboljšanje postojećeg IT sistema kojeg koristi granična veterinarska inspekcija, radi brže i efikasnije razmjene informacija i dokumenata, i provjere pošiljki;
- Prioritetno uskladiti entitetske propise i propise BD BiH sa Zakonom o poljoprivredi, ishrani i ruralnom razvoju BiH (prema navedenom Zakonu, entitetski zakoni i drugi propisi se trebaju uskladiti u roku od godinu dana od dana stupanja Zakona na snagu, tj. do juna 2009. godine);
- Prioritetno ažurirati i usvojiti Operativne programe entiteta i BD BiH, u cilju implementacije Strateškog plana BiH za harmonizaciju poljoprivrede, ishrane i ruralnog razvoja 2008-2011;
- Uskladiti mjere ruralnog razvoja u okviru postojećeg programa subvencija u entitetima i BD BiH, i razviti mjere ruralnog razvoja u skladu sa EU mjerama, te podsticati usvajanje standarda kvaliteta i jačanje konkurentnosti proizvođača, kao i bolje korištenje i zaštitu prirodnih resursa;
- Intenzivno raditi na realizaciji aktivnosti i uspostavljanju organa i strukture u cilju preuzimanja IPA RD fondova - uspostava organa za praćenje programa; uspostava sistema plaćanja;
- Intenzivno raditi na realizaciji Akcionog plana aktivnosti Mape puta s ciljem stvaranja uvjeta za izvoz proizvoda, sa izvršiteljima i rokovima;
- Intenzivno raditi na uspostavi Poljoprivrednog informacijskog sistema.

2. Institucionalni okvir i administrativni kapaciteti u oblasti poljoprivrede, ishrane i ruralnog razvoja

2.1. Institucionalni kapaciteti

Veliki dio ovlaštenja koja se odnose na poljoprivredni sektor na državnom nivou u nadležnosti su MVTEO BiH. Uloga Ministarstva je, s obzirom na kompleksnost uređenja BiH kao države, uglavnom, koordinirajuća. MVTEO BiH je, također, institucija koja je zadužena i za saradnju sa EU i drugim međunarodnim organizacijama relevantnim za sektor poljoprivrede, ishrane i ruralnog razvoja. Sektor poljoprivrede, ishrane, šumarstava i ruralnog razvoja je organizaciona jedinica u okviru MVTEO BiH, zadužena za uspostavu okvira za razvoj sektorskih strategija, politika, programa i mjera, te implementiranje istih u cilju harmoniziranog razvoja poljoprivrede u cijeloj zemlji.

Nadležnosti u pogledu zdravlja i njege životinja, zdravlja bilja, sigurnosti hrane i kontrole kvaliteta hrane na nivou BiH imaju Kancelarija (Ured) za veterinarstvo BiH (UzV BiH), Uprava BiH za zaštitu zdravlja bilja (UzZZB BiH) i Agencija za sigurnost hrane BiH (AzSH BiH). UzV BiH i UzZZB BiH su upravne organizacije u okviru MVTEO BiH i za svoj rad direktno odgovaraju ministru, dok je AzSH BiH samostalna upravna organizacija, pod ingerencijom Vijeća ministara BiH (VM BiH), a sa MVTEO BiH sarađuje na poslovima vezanim za oblast ishrane.

Nadležnosti u pogledu harmoniziranja i koordiniranja sistema plaćanja u poljoprivredi, ishrani i ruralnom razvoju na nivou BiH ima Kancelarija za harmonizaciju i koordinaciju sistema plaćanja, koja je, također, upravna organizacija u okviru MVTEO BiH.

Na nivou entiteta i Distrikta Brčko BiH za upravljanje sektorom poljoprivrede ključni su:

- *Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske (MPŠV RS),*
- *Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva (FMPVŠ), i*
- *Odjeljenje za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu Brčko Distrikta BiH (BD BiH).*

U FBiH ovaj sistem nadležnosti je dodatno podijeljen, tako da svih 10 kantona ima uspostavljene uprave koje su nadležne za pitanja poljoprivrede, veterinarstva, šumarstva i vodoprivrede.

Nadležnosti entitetskih ministarstva su izvršavanje politika i provođenje zakona koji su donijeli nadležni organi entitetskih vlasti, nadzor nad primjenom propisa i donošenje provedbenih odluka, upravljanje prirodnim resursima za razvoj poljoprivrede, prehrambene industrije i pratećih djelatnosti, i to u oblasti biljne proizvodnje, stočarstva, ruralnog razvoja, ribarstva i lova, zaštite i korištenja poljoprivrednog zemljišta, prehrambene industrije, proizvodnje stočne hrane, vodoprivrede, veterinarske i fitosanitarne zaštite, zaštite javnog zdravlja i šumarstva. Rad Odjeljenja za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu BD BiH vezan je za razvoj i poboljšanje poljoprivredne proizvodnje i uzgajanje stoke, zaštitu i korištenje poljoprivrednog zemljišta, veterinarsku i sanitarnu kontrolu zdravlja životinja i javnog zdravlja, primjenu kreditne politike, zaštite i racionalnog korištenja poljoprivrednog zemljišta, pružanje savjetodavnih usluga u poljoprivredi i stočarstvu, obnavljanju šuma, zaštiti od nedozvoljene sječe, održavanju struktura za upravljanje vodama.

2.2. Administrativni kapaciteti

U Sektoru poljoprivrede, šumarstva i ruralnog razvoja u okviru MVTEO BiH zaposleno je ukupno 23 državna službenika i zaposlenika, od čega je 21 stalno zaposleni državni službenik (VSS), 2 službenika angažovana u okviru ARDP projekta (VSS), i 6 zaposlenika (SSS).

Tabela 1. Broj zaposlenih u MVTEO BiH na poslovima vezanim za poljoprivredu i ruralni razvoj

Sektor/Odsjek	Pravilnikom predviđeno	Stalno zaposleni	Konsultanski ugovori	Ukupno angažovano
Pomoćnik ministra i administracija	1+2	3	/	3
Odsjek za međunarodne odnose i koordiniranje projekata	5+1	4	/	4
Odsjek za analizu politika, monitoring i evaluaciju i informiranje	5+1	3	/	3
Odsjek za koordiniranje politike poljoprivrede, ishrane i ruralnog razvoja	8+1	7	/	7
Odsjek za koordiniranje platnog sistema, inspeksijske i savjetodavne službe	6+1	4	2	6
Ukupno	31	21	2	23

Izvor: Pravilnik o unutrašnjoj organizaciji MVTEO BiH 2011. godina

U skladu sa Odlukom o uspostavljanju Kancelarije za harmonizaciju i koordinaciju sistema plaćanja u poljoprivredi, ishrani i ruralnom razvoju u toku 2011. godine, Vijeće ministara je imenovalo v.d. direktora. Pravilnikom o unutrašnjoj sistematizaciji Kancelarije planirano je 30 zaposlenih.

U okviru *Ministarstva poljoprivrede šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske* u 2011. godini došlo je do izmjene u administrativnim kapacitetima. Uspostavljena je Agencija za agrarna plaćanja, koja je postala operativna, i preko koje je realiziran budžet za 2011. godinu. Provedena je procedura prijema i imenovanja direktora Agencije. Osim direktora, u Agenciji za agrarna plaćanja radi još 12 službenika.

U MPŠV RS trenutno je zaposleno 59 državnih službenika i namještenika, 2 volontera, te 11 zaposlenih u okviru projekta Svjetske banke. Od navedenog broja, u resoru poljoprivrede i ruralnog razvoja angažirano je 16 stalno zaposlenih državnih službenika i 11 službenika po osnovu konsultantskog ugovora.

U Agenciji za pružanje savjetodavnih usluga u poljoprivredi Republike Srpske zaposleno je 20 stalno zaposlenih i 7 privremeno zaposlenih radnika, od kojih je troje zaposleno preko projekta IFAD-a. U Agenciji za uzgoj i selekciju u stočarstvu Republike Srpske sistematizacijom je predviđeno 49 radnih mjesta. Trenutno je angažiran 41 stalno zaposleni i 3 privremeno zaposlena radnika.

Tabela 2. Broj zaposlenih na poslovima vezanim za poljoprivredu i ruralni razvoj u MPŠV RS

Sektor/služba	Pravilnikom predviđeno	Stalno zaposleni	Konsultanski ugovori	Ukupno zaposleni
Resor polj. i ruralnog razvoja	29	16	11	27
Resor vodoprivrede	7	3		3
Resor ishrane	6	3		3
Resor veterine	12	4		4
Resor šumarstva	8	6		6
Ukupno po resorima	62	32	11	43
Sekretarijat	26	24		24
Jedinica za internu reviziju	3	2		2
Savjetnik ministra	1	1		1
Volonteri		2		2
Ukupno MPŠVRS	92	61	11	72

Izvor: Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede RS, Interni dokument

U okviru *Federalnog ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva*, prema Pravilniku o unutrašnjoj organizaciji, predviđeno je ukupno 101 radno mjesto. Trenutno je u FMPVŠ zaposleno je ukupno 69 zaposlenih, od čega je 61 stalno zaposleni i 8 konsultanata, koji su angažirani u okviru projekta Svjetke banke. Nadležnosti za oblast poljoprivrede i ruralnog razvoja podijeljene su između Sektora za poljoprivrednu politiku i međunarodnu saradnju i Sektora za poljoprivredu. Služba za direktna plaćanja u poljoprivredi i ruralnom razvoju implementira

program novčane podrške. Zbog aranžmana sa MMF-om, prijem novih zaposlenika u Federaciji BiH je zaustavljen i samo na osnovu saglasnosti Vlade Federacije BiH moguće je pokrenuti nove konkursne procedure.

Tabela 3. Broj zaposlenih na poslovima vezanim za poljoprivredu i ruralni razvoj u FMPVŠ

Sektor/Služba	Pravilnikom predviđeno	Stalno zaposleni	Konsultanski ugovori	Ukupno zaposleni
Sektor poljoprivrede	16	11	1	12
Sektor za poljoprivrednu politiku i međunarodnu saradnju	21	12	4	16
Sektor za prehrambenu industriju	7	4	0	4
Sektor za veterinarstvo	11	8	0	8
Sektor za vodoprivredu	19	12	1	13
Sektor za šumarstvo	11	5	0	5
Služba za direktna plaćanja	16	9	2	11
Ukupno	101	61	8	69

Izvor: Ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva FBiH, Interni document

U okviru Odjeljenja za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu Brčko Distrikta BiH na poslovima poljoprivrede i ruralnog razvoja, u skladu sa sistematizacijom, zaposleno je ukupno 28 zaposlenika. Nadležnosti za oblast poljoprivrede i ruralnog razvoja podijeljene su između Pododjeljenja za poljoprivredu i Pododjeljenja za analizu i administrativnu podršku i ruralni razvoj. Na osnovu Odluke o izmjenama i dopunama organizacionog plana Odjeljenja za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu osnovan je Odsjek za ruralni razvoj, čime je usklađena organizaciona struktura sa zahtjevima evropskih integracija u oblasti ruralnog razvoja.

Tabela 4. Broj zaposlenih na poslovima vezanim za u poljoprivredui ruralni razvoju OzPŠV BD BiH

Sektor/služba/pododjeljenje	Pravilnikom predviđeno	Stalno zaposleni	Konsultanski ugovori	Ukupno zaposleni
Pododjeljenje za poljoprivredu	19	19	0	19
Pododjeljenje za analizu i administrativnu podršku i ruralni razvoj	9+5	9	0	9
Ukupno	33	28	0	28

Izvor: Interni dokument Odjeljenja za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu Vlade BD BiH

3. Poljoprivreda u 2011. godini

3.1. Strukturni pokazatelji za sektor poljoprivrede, šumarstva i ribarstva

Bruto domaći proizvod (BDP³), obračunat prema proizvodnom pristupu u tekućim cijenama za BiH za 2010. godinu, nominalno je iznosio 24.486 miliona KM i u odnosu na 2009. godinu nominalno je veći za 2,01 %, dok je realni rast iznosio 0,70%. Bruto domaći proizvod po glavi stanovnika iznosio je 6.371 KM.

Tabela 5. Bruto domaći proizvod za BiH (mil. KM)

BiH ukupno	24.486
Bruto domaći proizvod po glavi stanovnika (KM)	6.371

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Bruto dodata vrijednost sektora poljoprivrede, lova i šumarstva, sa ribarskim sektorom, za 2010. godinu iznosila je 1.739.818 KM. Udio navedenih sektora u strukturi ukupnog bruto domaćeg proizvoda za 2010. godinu iznosio je 7,11%.

Tabela 6. Udio poljoprivrede, šumarstva i ribarstva u BDP - u

Djelatnost	Vrijednost (000 KM)	% u strukturi BDP
Poljoprivreda, lov i pripadajuće uslužne djelatnosti	1.530.268	6,25
Šumarstvo i iskorištavanje šuma i pripadajuće uslužne djelatnosti	203.164	0,83
Ribolov, uzgoj ribe i pripadajuće uslužne djelatnosti	6.386	0,03
Ukupno	1.739.818	7,11

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Sektor poljoprivrede ima veoma važnu ulogu u ukupnom razvoju BiH, a samim tim i u zapošljavanju stanovništva, naročito u ruralnim područjima BiH. Prema podacima Ankete⁴ o radnoj snazi za 2011. godinu, koju su provele statističke institucije u BiH, broj zaposlenih u poljoprivrednoj djelatnosti iznosio je oko 160.000 odnosno, 19,6%.

Tabela 7. Zaposleni u BiH prema području djelatnosti i polu (2011. godina)

Djelatnost	Ukupno	Muškarci	Žene
Poljoprivreda	160.000	97.000	63.000

Izvor: Agencija za statistiku BiH

³ Podaci o BDP za 2011. godinu nisu bili dostupni

⁴ Anketom je obuhvaćeno 10.501 domaćinstvo (5.953 u FBiH, 3.564 u RS i 1.002 u BD BiH)

3.2. Oranične površine u BiH prema načinu korištenja

Prema statističkim podacima za 2011. godinu, oranične površine prema načinu korištenja iznosile su 1.009.000 ha, od čega su zasijane površine 527.000 ha, ugari i neobrađene oranice 478.000 ha, a rasadnici i ostalo na oranicama 4.000 ha.

Tabela 8. Oranične površine prema načinu korištenja (ha)

Zasijane površine	527.000
Rasadnici i ostalo na oranicama	4.000
Ugari i neobrađene oranice	478.000
Ukupno	1.009.000

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Površine zasijane žitaricama u 2011. godini iznosile su 303.000 ha, krmnim biljem 138.000 ha, povrćem 78.000 ha i industrijskim biljem 8.000 ha. U strukturi sjetve, u 2011. godini, evidentno je povećanje zasijanih površina, i to žitarica za 3,41%, krmnog bilja za 1,5%, industrijskog bilja za 14,3 % i povrća 2,6 % u odnosu na prethodnu godinu.

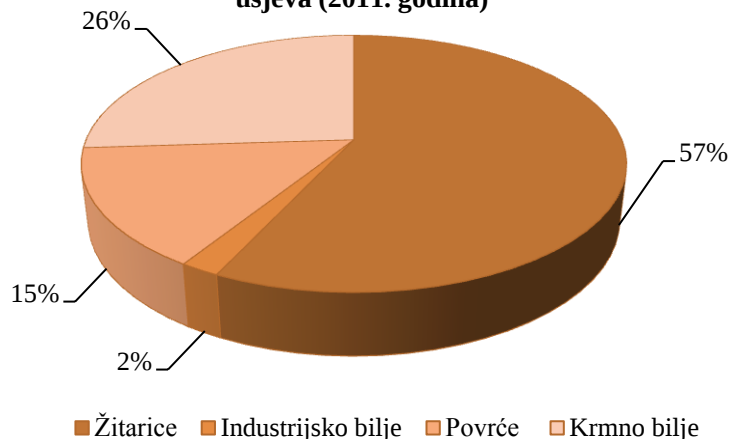
Tabela 9. Zasijane površine u BiH u 2011. godini (ha)

Usjevi	Površina (ha)	% učešća u strukturi sjetve
Žitarice	303.000	57
Industrijsko bilje	8.000	2
Povrće	78.000	15
Krmno bilje	138.000	26
Ukupno	527.000	100

Izvor: Agencija za statistiku BiH

U strukturi sjetve, posmatrano po usjevima, žitarice učestvuju sa oko 57%, zatim slijedi krmno bilje - sa učešćem od 26%, povrće - sa učešćem od 15 % i industrijsko bilje - sa učešćem od svega 2%.

Grafikon 1. Zasijane oranične površine u BiH prema vrsti usjeva (2011. godina)

3.3. Biljna proizvodnja

3.3.1. Proizvodnja žitarica

Površine zasijane žitaricama u 2011. godini iznosile su 303.000 ha, što je 3,4% više zasijanih površina ovim usjevima u odnosu na 2010. godinu, kada je zasijano 293.000 ha. Tradicionalno, već dugi niz godina, površine zasijane žitaricama u ukupno zasijanim površinama učestvuju sa oko 57,5%. Ukupna proizvodnja žitarica u 2011. godini iznosila je 1.077.387 t. Iako su površine zasijane žitaricama znatno veće u 2011. godini, proizvodnja je ipak manja za 2,4% u odnosu na prethodnu godinu. U proizvodnji žitarica najviše su zastupljeni kukuruz, sa učešćem od 71%, i pšenica, s učešćem od 20%. Udio ostalih žitarica u proizvodnji iznosi oko 9%.

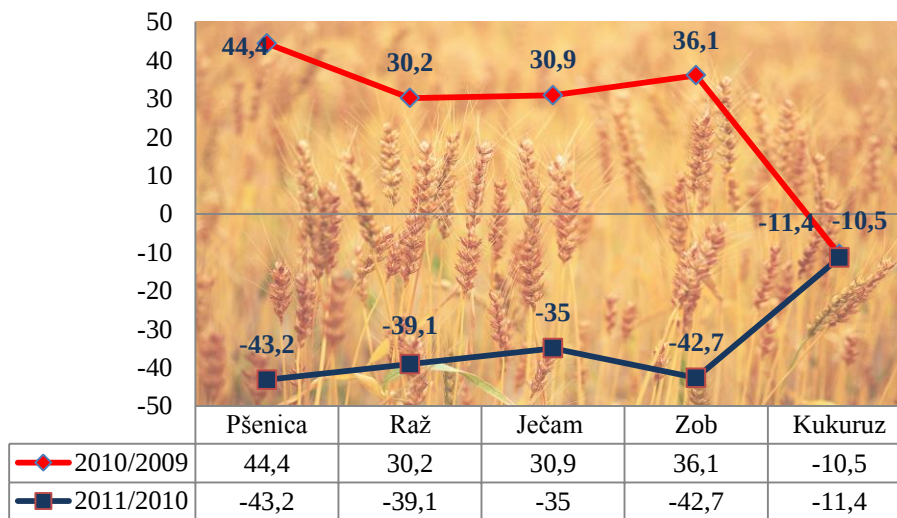
Tabela 10. Proizvodnja žitarica u BiH (2011. godina)

Usjev	Požnjevena površina (ha)	Proizvodnja (t)	Indeks 2011/2010(%)
Pšenica	58.400	210.004	44,4
Raž	3.295	9.665	30,2
Ječam	20.745	65.667	30,9
Zob	10.007	27.006	36,1
Kukuruz	195.970	764.119	-10,5
Heljda	584	926	13,5
Ukupno	289.001	1.077.387	/

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Indeks proizvodnje žitarica u 2011. godini ima pozitivan trend rasta u odnosu na prethodnu godinu. Proizvodnja pšenice je veća za 44,4%, raži za 30,2%, ječma za 30,9%, zobi za 36,1% i heljde za 13,5%. Negativan trend u proizvodnji evidentan je u proizvodnji kukuruza, koja je umanjena za 10,5%.

Grafikon 2. Trend proizvodnje žitarica u BiH (2011/2010. godina)

3.3.2. Proizvodnja industrijskog bilja

Površine zasijane industrijskim biljem u 2011. godini iznosile su 8.000 ha, odnosno 14,3% više nego u odnosu na prethodnu godinu. Ukupna proizvodnja industrijskih kultura iznosila je 10.113 t. Iako su površine zasijane industrijskim biljem u 2011. godini bile znatno veće u odnosu na prethodnu godinu, proizvodnja je bila umanjena za 1.281 tonu, odnosno 11,2%. U strukturi proizvodnje dominira soja, koja učestvuje sa 66% i duhan, koji učestvuje sa 18%. Uljana repica se uzgaja na površini od 772 ha i u proizvodnji učestvuje 15,1 %. U sjetvi industrijskog bilja za 2011. godinu suncokret nije bio zastupljen.

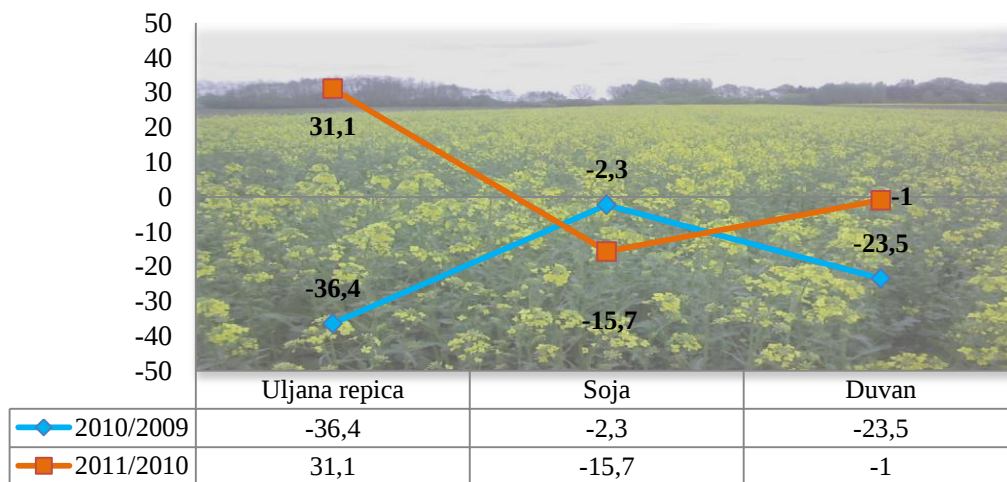
Tabela 11. Proizvodnja industrijskog bilja u BiH (2011. godina)

Usjev	Požnjevena površina (ha)	Proizvodnja (t)	Indeks 2011/2010(%)
Uljana repica	772	1.530	31,1
Soja	3.884	6.748	-15,7
Duhan	1.456	1.835	-1
Ukupno	6.112	10.113	/

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Indeks proizvodnje industrijskog bilja u 2011. godini ima negativan trend rasta, što je naročito izraženo u proizvodnje soje, koja je manja za 15,7% u odnosu na prethodnu godinu. Iako je proizvodnja duhana u 2011. godini smanjena u odnosu na prethodnu godinu, taj procenat je mali i iznosi 1%. Pozitivan trend rasta u proizvodnji evidentan je u proizvodnji uljane repice, koja je za 31,1% veća u odnosu na prethodnu godinu.

Grafikon 3. Trend proizvodnje industrijskog bilja u BiH (2011/2010. godina)

3.3.3. Proizvodnja krmnog bilja

Površine zasijane krmnim biljem u 2011. godini iznosile su 138.000 ha, odnosno 1,5% više u odnosu na prethodnu godinu. Ukupna proizvodnja krmnog bilja u 2011. godini iznosila je 771.999 tona. U strukturi proizvodnje dominira kukuruz za krmu, sa 56,8%, zatim djetelina, sa 14,5%,

lucerka, sa 13,9%, i travno djetelinske smjese, sa 11,1%. Udio ostalog krmnog bilja u strukturi sjetve iznosi 3,5%.

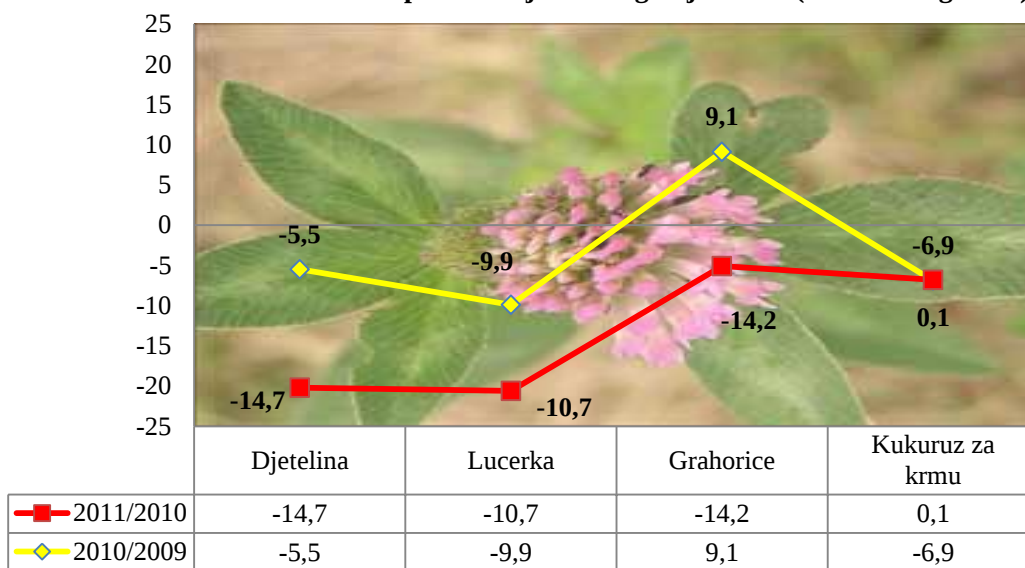
Tabela 12. Proizvodnja krmnog bilja u BiH (2011. godina)

Usjev	Požnjevena površina (ha)	Proizvodnja (t)	Indeks 2011/2010 (%)
Djetelina	42.823	112.400	-14,7
Lucerka	33.640	107.388	-10,7
Grahorica	412	1.038	-14,2
Mješavina MTŽ	3.332	12.622	70,5
TDS	26.550	86.153	-6,3
Kukuruz za krmu	24.376	438.816	0,1
Stočna repa	1.343	13.582	-5
Ukupno	132.476	771.999	/

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Prema indeksu promjene proizvodnje, proizvodnja krmnog bilja u 2011. godini ima negativan trend rasta i to, između ostalog, djeteline - 14,7%, lucerke - 10,7%, stočne repe - 5%, grahorice - 14,2%, travno-djetelinske smjese - 6,3%. Pozitivan trend proizvodnje evidentan je kod proizvodnje mješavina mahunjača, trava i žita, i to 70,5 %, i kukuruza za krmu - 0,1%.

Grafikon 4. Trend proizvodnje krmnog bilja u BiH (2011/2010. godina)

3.3.4. Proizvodnja povrća

Površine zasijane povrćem u 2011. godini iznosile su 78.000 ha, što je za 2,6% više zasijanih površina u odnosu na prethodnu godinu. Ukupna proizvodnja povrća u 2011. godini iznosila je 676.109 t. U strukturi proizvodnje dominira krompir, koji se uzgaja na površini od 37.127 ha, sa

prosječnom proizvodnjom od 412.696 t. Površina pod ostalim povrćem iznosila je 566.952 ha, sa prosječnom proizvodnjom od 263.413 t raznovrsnog povrća.

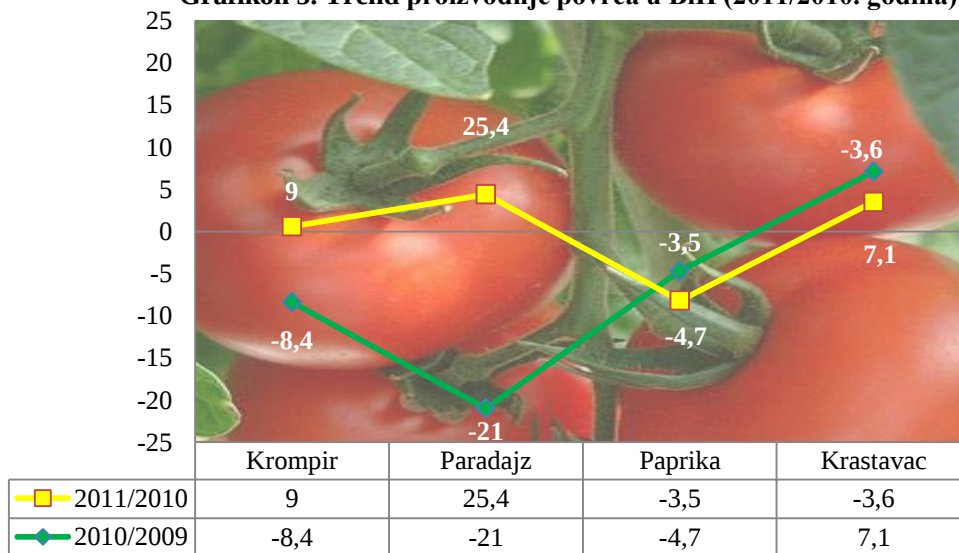
Tabela 13. Proizvodnja povrća u BiH (2011. godina)

Usjev	Požnjevena površina (ha)	Proizvodnja (t)	Indeks 2011/2010 (%)
Krompir	37.127	412.696	9
Mrkva	1.924	20.693	-9,5
Luk crni	5.141	39.909	7,4
Luk bijeli	1.698	5.649	-10,6
Grah	9.300	11.873	-6,1
Grašak	1.312	3.305	-6,2
Kupus i kelj	5.622	72.391	-10,3
Paradajz	3.589	45.942	25,4
Paprika	3.431	37.071	-3,5
Krastavac	2.886	26.580	-3,6
Ukupno	72.030	676.109	/

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Proizvodnja povrća u 2011. godini ima negativan trend proizvodnje kod gotovo svih povrtnih kultura. Negativan trend u proizvodnji naročito je evidentan u proizvodnji bijelog luka, koja je umanjena za 10,6%, kupusa i kelja - umanjena za 10,3%, mrkve - umanjena za 9,5%, graha i graška - umanjena za 6%, te paprike i krastavaca, gdje je proizvodnja umanjena za 3,5%. U 2011. godini pozitivan trend u proizvodnji naročito je izražen u proizvodnji paradajza, koja je veća za 25%, zatim krompira, gdje je proizvodnja veća za 9% i crnog luka, gdje je proizvodnja veća za 7,4% u poređenju sa prethodnom godinom.

Grafikon 5. Trend proizvodnje povrća u BiH (2011/2010. godina)

3.3.5. Proizvodnja voća i grožđa

Ukupan broj stabala raznovrsnog voća, sposobnih za rod, u 2011. godini iznosio je 22,11 miliona, odnosno 2,5% više u odnosu na prethodnu godinu.

Najzastupljenije voćne vrste su šljive (52,5%), jabuke (23,9%) i kruške (10,4%). Ukupna proizvodnja raznovrsnog voća u 2011. godini iznosila je 294.203 tone.

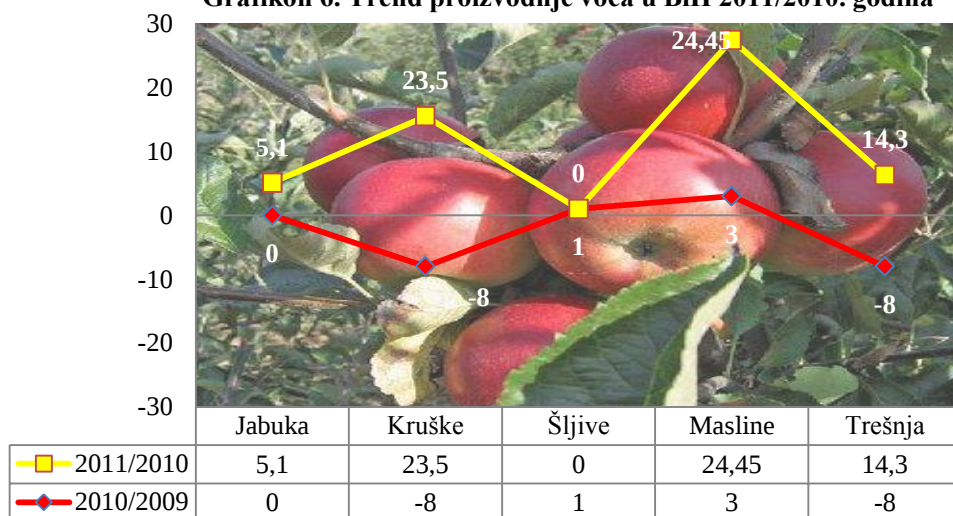
Tabela 14. Proizvodnja voća u BiH (2011. godina)

Voće	Broj stabala sposobnih za rod	Proizvodnja (t)	Indeks 2011/2010(%)
Jabuka	5.284.959	75.334	5,1
Kruške	2.302.712	28.284	23,5
Šljive	11.616.507	157.504	0
Trešnje	761.652	11.247	14,3
Višnje	686.825	4.292	12,6
Breskve	565.632	8.718	0,1
Kajsije	107.269	1.395	12,3
Dunje	113.934	1.161	1,2
Orasi	559.971	5.251	7
Bademi	12.618	86	7,5
Mandarine	3.530	23	-10,9
Limun	3.250	14	-34,9
Smokve	63.390	741	2,2
Masline	31.300	153	24,4
Ukupno	22.113.549	294.203	/

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Proizvodnja voća u 2011. godini ima pozitivan trend rasta u odnosu na prethodnu godinu. Pozitivan trend proizvodnje je naročito izražen u proizvodnji masline, koja je veća za 24,4%, kruške - za 23,5%, trešnje - za 14,3%, višnje i kajsije - za 12%, oraha i badema - za 7%, dok je kod ostalog voća proizvodnja veća u rasponu od 1 do 2%. Negativan trend proizvodnje je evidentan jedino u proizvodnji limuna, koja je umanjena za 35%, i mandarine – umanjena za 10,9%.

Grafikon 6. Trend proizvodnje voća u BiH 2011/2010. godina

Proizvodnja jagodičastog voća u 2011. godini se odvijala na površini od 2.394 ha. Ukupna proizvodnja jagodičastog voća iznosila je 18.276 tona, od čega je udio jagode u proizvodnji 48,2%, a maline 51,7%.

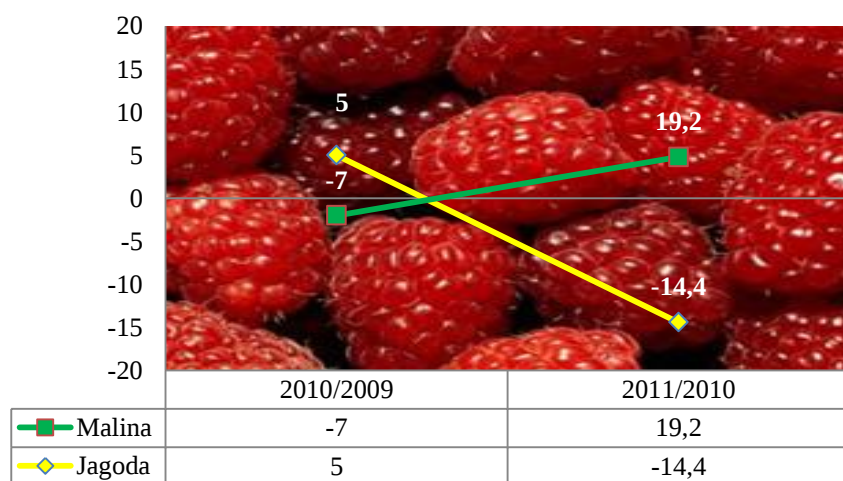
Tabela 15. Proizvodnja jagode i maline u BiH (2011. godina)

Voće	Požnjena površina (ha)	Proizvodnja (t)	Indeks 2011/2010(%)
Jagode	1.174	8.817	-14,4
Maline	1.220	9.459	19,2
Ukupno	2.394	18.276	

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Proizvodnja jagode u 2011. godini ima negativan trend i manja je za 14,4%. Proizvodnja maline ima pozitivan trend i veća je za 19% u odnosu na prethodnu godinu.

Grafikon 7. Trend proizvodnje jagodičastog voća u BiH (2011/2010. godina)

Ukupan broj rodni čokota vinove loze u 2011. godini iznosio je 11.570 komada. Ukupna proizvodnja grožđa iznosila je 21.601 tonu, sa prinosom od 2 tone po hektaru.

Tabela 16. Proizvodnja grožđa u BiH (2011. godina)

Broj rodni čokota (000 kom.)	Proizvodnja (t)	Prinos kg po čokotu	Indeks 2011/2010(%)
11.570	21.601	1,9	-6,7

Izvor: Agencija za statistiku BiH

3.4. Stočarska proizvodnja

3.4.1. Brojno stanje stoke i stočarska proizvodnja

Brojno stanje stoke, odnosno stočni fond, oslikava situaciju u stočarstvu BiH. Indeks promjene broja stoke i peradi za 2011. godinu ukazuje na smanjenja broja stoke i peradi. Ukupan broj goveda je smanjen za 1,5%, krava i steonih junica za 3,4%, ovaca za 2,4%, svinja za 2,2% i peradi za 14,2%. Pozitivan trend je evidentan u povećanju ukupnog broja koza za 1,6%. Također, broj košnica pčela u 2011. godini povećan je za 4,1%.

Tabela 17. Brojno stanje stoke u BiH (2011. godina)

Vrste	Brojno stanje stoke	Indeks 2011/2010 (%)
Goveda (000 grla)	455	-1,5
Krave i steone junice (000 grla)	306	-3,4
Ovce (000 grla)	1.021	-2,4
Ovce za priplod (000 grla)	720	-3,6
Svinje (000 grla)	577	-2,2
Krmače i suprasne nazimice (000 grla)	81	-1,2
Konji (000 grla)	19	0
Perad (000 komada)	18.703	-14,2
Koke nesilice (000 komada)	3.646	-3,4
Koze (000 grla)	65	1,6
Košnice pčela (000 komada)	382	4,1

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Proizvodnja svih vrsta stočarskih proizvoda u 2011. godini ima negativan trend. U odnosu na prethodnu godinu, proizvodnja kravljeg i ovčijeg mlijeka manja je za 3,8%, kozijeg mlijeka za 9,9%, vune za 3,7%, jaja za 12,1% i meda za 8,4%.

Tabela 18. Stočarska proizvodnja u BiH (2011. godina)

Proizvodi	Ukupno	Indeks 2011/2010
Kravlje mlijeko (000 litara)	667.158	-3,8
Ovčije mlijeko (000 litara)	17.610	-3,8
Kozije mlijeko (000 litara)	7.337	-9,9

Vuna (tona)	1.331	-3,7
Jaja (000 komada)	609.841	-12,1
Med (tona)	3.059	-8,4

Izvor: Agencija za statistiku BiH

3.4.2. Proizvodnja, otkup i prerada mlijeka

Ukupna proizvodnja mlijeka u BiH za 2011. godinu iznosila je 667 miliona litara, odnosno 4% manje u odnosu na prethodnu godinu.

Tabela 19. Bazni pokazatelj razvoja proizvodnje mlijeka u BiH (2011. godina)

Broj krava (000 grla)	Proizvodnja mlijeka(000 l)	Proizvodnja mlijeka po kravi (l)	Otkup mlijeka (000 l)	Tržišnost (%)
266.551	667.158	2.502	213.026,8	32

Izvor: Milkprocessing

U 2011. godini mljekare su od poljoprivrednih proizvođača otkupile 213,1 miliona litara mlijeka, od čega u FBiH 49,1%, RS 49,8% i BD 1,05%.

Tabela 20. Pregled otkupa mlijeka u BiH (2011.godina)

	Otkup (000 l)	Udio u otkupu (%)
FBiH	104.631	49,11
RS	106.158,3	49,8
DB BiH	2.236,7	1,04
Ukupno	213.026,8	/

Izvor podataka: Milkprocessing

Tokom 2011. godine u BiH je poslovalo 28 mljekara, i to 16 u FBiH i 12 u RS. Pored registriranih mljekara, djeluje i jedan broj malih porodičnih mljekara, koje su isključivo orijentisane na uže lokalno tržište. Proizvodni programi malih mljekara su jednostrani i orijentirani na konvencionalne mliječne proizvode, što ih čini vrlo ranjivim na tržištu, u konkurenciji koju često ne mogu izdržati. Mljekare u BiH su u toku 2011. godine preradile 239,1 milion litara mlijeka, od čega u preradi mljekare iz FBiH učestvuju sa 58%, a mljekare iz Republike Srpske sa 42%. Prerada mlijeka u mljekarama u BiH za 2011. godinu je veća 3,8% u odnosu na prethodnu godinu.

Tabela 21. Kapaciteti mljekarske industrije u BiH (2011. godina)

Kapacitet l/dan	Broj mljekara	Prerada miliona l	%
Mljekare FBiH	16	138,13	58
Mljekare RS	12	100,96	42
Ukupno	28	239,1	/

Izvor podataka: Milkprocessing

Instalirani kapaciteti prerade mlijeka u mljekarama BiH procjenjuju se na oko 420 miliona litara, od čega je u FBiH 275 miliona litara, a u RS 145 miliona litara. Iskorištenost instaliranih kapaciteta prerade mlijeka u mljekara tokom 2009/2010. godine iznosila je 55%. Proizvodni program mljekara sadrži 12 vrsta mliječnih proizvoda sa oko 35 proizvoda.

Tabela 22. Kapaciteti mljekarske industrije u BiH (2009-2010)

Kapacitet l/dan	Broj mljekara	Prerada miliona l	%
>100.000	5	152,7	66,7
50.000-100.000	4	37,1	16,1
20.000-50.000	4	12,4	5,4
10.000-20.000	9	17,9	7,8
do 10.000	11	9,3	4,0
Ukupno	33	229,4	/

Izvor podataka: Milkprocessing

Proizvodni program mljekara orjentisan je na kratkotrajne konzumne proizvode. Osnovni proizvodni program koji su mljekare u 2011. godini proizvele su UHT sterilizirano mlijeko, konzumno pasterizirano mlijeko, jogurt i fermentirani napici, pavlaka i mileram, sir, mliječni namazi i maslac. Globalnu strukturu prerade mlijeka u mljekarama BiH čine konzumni tečni mliječni proizvodi - 76,6% i trajni proizvodi - 23,4%. Tokom 2010. godine struktura prerade mlijeka je blago poboljšana u korist konzumnih tečnih proizvoda.

Tabela 23. Proizvodnja mliječnih proizvoda u mljekarama BiH (2010-2011)

	Jedinica mjere	2010	2011	Index 2011/2010
Slatko pasterizirano mlijeko	ooo l	6.359	9.824,6	54,5
UHT sterilizirano mlijeko	ooo l	119.974	128.065,6	6,74
Jogurt i ostali napici	ooo l	31.613	32.434,6	3
Pavlaka, mileram	t	14.571	13.968,8	-4,1
Sir				
<i>tvrdi i polutvrđi</i>	t	1.725	1.667	-3,3
<i>svježi sitni</i>	t	4.527	4.618	2
<i>kriška , feta i sl.</i>	t	1.065	429,1	-59
Ukupno sir	t	7.317	6.714,1	-8,2
Mlijeko u prahu	t	13	0	0
Mliječni namazi	t	1.141	1.171	2,6
Maslac	t	729	599,5	-17,7
Prerađeno mlijeko	ooo l	225.646	239.104,4	6

Izvor podataka: Milkprocessing

U odnosu na prethodnu godinu, u 2011. godini u BiH proizvodnja većine strateških proizvoda ima pozitivan rast. Proizvodnja UHT steriliziranog mlijeka je veća za 6,7%, jogurta i napitaka za 3%, svježeg sira za 2%, mliječnih namaza 2,6 % i peradenog mlijeka 6%.

Najveći rast proizvodnje ostvaren je u proizvodnji slatkog pasteriziranog mlijeka, i to čak za 50%. Evidentan je pad proizvodnje sira, i to 8,2%. Najveći pad u proizvodnji sira je evidentan u proizvodnji kriške, koja je manja za oko 60%, zatim polutvrdih i tvrdih sireva, za 3,3%. Također, pad proizvodnje od 17,7% je evidentan i u proizvodnji maslaca.

3.4.3. Klanje stoke i peradi u klaonicama i prerada mesa

U toku 2011. godine u BiH ukupan broj zaklane stoke u klaonicama je iznosio 508.474 grla, sa ukupnom neto težinom od 21.325 tona.

Broj zaklanih ovaca iznosio je 138.511, i povećan je za 6,98%, svinja 230.837, i povećan je za 21,90%, goveda 139.126, i smanjen je za 8,47% u odnosu na isti period 2010. godine.

Neto težina zaklanih goveda je smanjena za 4,13%, dok je netto težina zaklanih ovaca povećana za 16,49 %, a svinja za 24,68% u odnosu na isti period 2010. godine. Broj zaklane peradi iznosio je 32.782 i povećan je za 21,52%.

Neto težina zaklane peradi iznosila je 46.303 tone i povećana je za 23,25%.

Tabela 24. Klanje stoke i peradi u klaonicama (2011. godina)

Kategorija	Broj grla	Neto težina (t)	Index 2011/2010
Telad	68.733	4.680	-13,5
Junad	56.962	14.189	-8,8
Krave	13.190	3.494	35,5
Ostala goveda	241	61	-17,5
Goveda, ukupno	139.126	2.424	-8,47
Janjad	106.674	1.525	8,8
Ostale ovce	31.837	806	4,5
Ovce, ukupno	138.511	2.331	7
Prasad	31.928	602	7,3
Ostale svinje	198.909	15.968	24,61
Svinje, ukupno	230.837	16.570	22
Tovljeni pilići	32.381	45.746	21,5
Ostala perad	401	557	18,3
Perad, ukupno (000)	32.782	46.303	21,5

Izvor: Agencija za statistiku BiH

U Bosni i Hercegovini, prema procjenama, postoji oko 20 poznatih prerađivača mesa, koje karakteriše proizvodnja od 5 do 30 tona proizvoda dnevno. Također, procijenjeno je da ukupna godišnja proizvodnja mesnih prerađevina iznosi 18.000 tona. Prerađivači, sa sopstvenim klaoničkim kapacitetima, obično prodaju i svježe meso. Sirovine koje se koriste u preradi mesa prerađivači uglavnom kupuju od registrovanih klaonica u BiH, ili uvoze, mada neki prerađivači posjeduju i sopstvene klaonice unutar tvorničkih kompleksa.

Prema zvaničnim statističkim podacima industrijska proizvodnja mesa u 2010. godini ⁵ iznosila je 18.985,9 tona, od čega je 15.966,7 tona prodato u vrijednosti od 90,657 hiljada KM. U proizvodnji mesa svakako je najznačajnija proizvodnja mesa peradi, koja u ukupnoj proizvodnji mesa učestvuje sa 48,2%, zatim proizvodnja govedeg mesa, sa učešćem od 32,6%, proizvodnja svinjskog mesa, sa učešćem od 18,3% i proizvodnja ovčijeg mesa, sa svega 1%

⁵ Podaci o industrijskoj proizvodnji za 2011 godinu nisu bili dostupni.

Tabela 25. Industrijska prerada i konzervisanje mesa (2010. godina)

Meso	Proizvedena količina (kg)	Prodana količina (kg)	Vrijednost prodaje (000 KM)
Govedina, svježa ili hladena	6.129.214	4.914.572	38.654
Govedina zamrznuta	59.200	59.200	323
Ukupno	6.188.414	4.973.772	38.977
Svinjetina, svježa ili hladena	3.472.863	2.046.832	14.988
Ukupno svinjetina, svježa ili hladena	3.472.863	2.046.832	14.988
Ovčetina, svježa ili hladena	167.144	154.310	1.445
Ovčetina, zamrznuta	14	14	0
Ukupno ovčetina	167.158	154.324	1.445
Meso peradi, svježe ili hladeno	8.912.386	8.550.175	34.217
Meso peradi, zamrznuto	245.130	241.621	1030
Ukupno meso peradi	9.157.516	8.791.796	35.247
Ukupno meso	18.985.951	15.966.724	90.657

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Prerađivači mesa u Federaciji BiH u većini proizvode mesne proizvode od govedeg mesa, piletine i ćuretine, dok se u Republici Srpskoj prerađuju i značajne količine svinjetine. Asortiman proizvoda koji je zastupljen tradicionalan je, kao i u svim zemljama zapadnog Balkana. Vrste proizvoda koje se proizvode su: kuhana, kratkotrajna i dugotrajna (obično dimljena) kobasica, rezano meso, mesna pašteta, mortadela, dimljeno meso, slanina, suvo meso, salama, svinjska mast i pršuta.

Tabela 26. Industrijska proizvodnja proizvoda od mesa i mesa peradi (2010. godina)

Proizvodi od mesa i mesa peradi	Proizvedena količina (kg)	Prodana količina (kg)	Vrijednost prodaje (000)
Svinjsko meso (rezano, soljeno, sušeno ili dimljeno)	2.887.321	1.767.146	23.135
Goveđe meso (soljeno, sušeno, dimljeno)	332.340	328.444	3.792
Kobasice i slični proizvodi od mesa, iznutrica i dr.	19.391.090	19.402.877	102.371
Ostalo pripremljeno ili konzervirano meso			
Meso peradi	13.708.941	6.886.147	83331
Svinjsko meso	74.090	59.633	455
Meso goveda	2.390.046	1.259.899	17.357
Ukupno ostalo pripremljeno ili konzervirano meso	16.173.077	8.205.679	101.143
Ostalo meso i jestive mesne iznutrice			
Meso soljeno u salamuri, sušeno ili dimljeno, jestiva brašna i jela od mesa ili iznutrica	451.231	402.156	2.678
Ukupno	39.235.059	30.106.302	233.119

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Prema zvaničnim statističkim podacima o industrijskoj proizvodnji proizvoda od mesa za 2010. godinu, u BiH ih je ukupno proizvedeno 39.235 tona. U ukupnoj proizvodnji proizvoda od mesa proizvodnja kobasica učestvuje sa 49,4 %, pripremljeno ili konzervirano meso sa 41,2 %, a ostalo meso i jestive mesne iznutrice sa 1,1 %. Učešće proizvoda od svinjskog mesa u ukupnoj industrijskoj proizvodnji proizvoda od mesa iznosi 7,4 % , dok je učešće proizvoda od goveđeg mesa neznatno, i iznosi svega 1 %.

3.5. Otkup i realizacija/direktna prodaja poljoprivrednih proizvoda u 2011. godini

Podaci o otkupu i direktnoj prodaji/realizaciji poljoprivrednih proizvoda dobijeni su agregiranjem podataka uporedivih statističkih istraživanja na osnovu Godišnjeg izvještaja o otkupu poljoprivrednih proizvoda od individualnih poljoprivrednih proizvođača i Godišnjeg izvještaja o direktnoj prodaji/realizaciji poljoprivrednih proizvoda vlastite proizvodnje poljoprivrednih poslovnih subjekata i zemljoradničkih zadruga.

U 2011. godini bilježi se povećanje vrijednosti otkupa žitarica za 54,48% i životinja za 27,53%, dok se bilježi smanjenje vrijednosti otkupa krmnog bilja za 28,13% u odnosu na 2010. godinu. Povećanje vrijednosti realizacije/direktna prodaje u 2011. godini, u odnosu na 2010. godinu, bilježi se kod životinja - za 16,65%, žitarica - za 6,99% i proizvoda životinja - za 10,04%, dok se smanjenje vrijednosti realizacije/direktna prodaje bilježi kod povrća - za 78,22%, krompira - za 13,58 % i stočnog krmnog bilja - za 51,79%.

Tabela 27. Vrijednost otkupljenih i prodatih poljoprivrednih proizvoda prema grupama (2011. godina)

Proizvodi	Vrijednost (KM)		Indeks vrijednosti (2011/2010)	
	Otkup (KM)	Prodaja (KM)	Otkup	Direktna prodaja
Žitarice	8.969.949	8.885.852	154,48	106,99
Industrijsko bilje	8.786.652	3.789.522	103,72	106,58
Povrće	6.058.820	660.648	105,17	21,78
Krompir	1.054.197	693.782	119,23	86,42
Stočno krmno bilje	124.132	249.649	71,87	48,21
Voće	7.154.307	10.491.397	102,71	94,02
Životinje	22766.000	102.946.303	127,53	116,65
Proizvodi životinja	118.181.363	34.002.810	109,70	110,04
Ukupno	173.095.420	116.719.963	112,66	110,73

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Vrijednost prodatih poljoprivrednih proizvoda na pijacama u BiH u 2011. godini iznosila je 55,35 miliona KM, odnosno 5,73% manje u odnosu na vrijednost prodaje u 2010. godini. U ukupnoj vrijednosti prodaje dominira povrće, sa učešćem od 34,8%, zatim proizvodi životinja, sa učešćem od 31,7%, voće - sa 24,1%, i krompir - sa 5,8%. Najmanje učešće u ukupnoj vrijednosti prodaje imaju žitarice i životinje.

3.6. Prodaja poljoprivrednih proizvoda na pijacama u 2011. godini

Podaci o prodaji poljoprivrednih proizvoda na pijacama dobijeni su agregiranjem podataka na osnovu mjesečnih statističkih izvještaja o prometu poljoprivrednih proizvoda na pijacama. Mjesečnim izvještajima se prikupljaju podaci o količinama i vrijednostima prodatih poljoprivrednih proizvoda.

U 2011. godini bilježi se povećanje vrijednosti prodaje žitarica za 35,47% i proizvoda životinja za 6,26%, dok se smanjenje vrijednosti prodaje bilježi kod povrća - za 10,68%, krompira - za 3,73%, voća – za 13,81%, životinja - za 41,30% u odnosu na 2010. godinu.

Tabela 28. Vrijednost prodatih poljoprivrednih proizvoda na pijacama

Grupe proizvoda	Vrijednost (KM)	Indeks (%)
Žitarice	1.280.109	35
Povrće	19.292.580	-10,68
Krompir	3.230.733	-3,73
Voće	13.916.717	-13,81
Životinje	96.006	-41,30
Proizvodi životinja	17.537.225	6,26
Ukupno	55.353.370	-5,73

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Cijene žitarica - prosječna prodajna cijena po kilogramu pšenice iznosila je 0,61 KM, kukuruza 0,54 KM i raži 0,99 KM.

Cijene povrća - prosječna prodajna cijena po kilogramu graha iznosila je 4,24 KM, kupusa 0,67 KM, paradajza 0,45 KM, paprike 1,75 KM, mrkve 1,61 KM, krompira 0,86 KM, crnog luka 1,19 KM i bijelog luka 7,7 KM.

Cijene voća - prosječna prodajna cijena odabranog voća po kilogramu šljiva iznosila je 0,77KM, jabuka 1,42 KM, krušaka 2,19 KM i oraha 12,26 KM.

Cijene stočarskih proizvoda - prosječna prodajna cijena za jedan litar svježeg kravljeg mlijeka iznosila je 1,12 KM, a prosječna prodajna cijena jaja po komadu 0,22 KM.

Tabela 29. Prodaja odabranih poljoprivrednih proizvoda prodatih na pijacama (2011. godina)

Proizvod	Količina	Vrijednost (KM)	Prosječna cijena
Pšenica (kg)	392	237.260	0,61
Raž (kg)	7	6.909	0,99
Kukuruz (kg)	1.581	842.289	0,54
Grah (kg)	676.540	2.865.769	4,24
Crni luk (kg)	1.417.944	1.685.194	1,19
Bijeli luk (kg)	193.117	1.487.142	7,7
Kupus (kg)	2.075.732	1.392.685	0,67
Mrkva (kg)	741.346	1.192.195	1,61
Paradajz (kg)	1.294.979	1.880.255	1,45

Paprika (kg)	1.105.817	1.937.336	1,75
Krompir (kg)	3.757.599	3.230.733	0,86
Šljive (kg)	884.953	1.562.646	1,77
Jabuke (kg)	1.764.421	2.501.770	1,42
Kruške (kg)	542.106	1.188.037	2,19
Orasi (kg)	247.978	3.040.308	12,26
Jaja (komada)	14.096.347	3.147.733	0,22
Mlijeko kravlje, svježe (l)	2.471.346	2.762.422	1,12

Izvor: Agencija za statistiku BiH

4. Pregled kapaciteta i iskorištenost prehrambene industrije

Industrija prehrambenih proizvoda i pića u bruto dodatoj vrijednosti BiH za 2010. godinu iznosila je 624.266 KM, a njen udio u strukturi ukupnog BDP-a iznosio je 2,55%. Industrijska proizvodnja duhanskih proizvoda u bruto dodatoj vrijednosti BiH za 2010. godinu iznosila je 35.338 KM, sa udjelom u strukturi ukupnog BDP-a od 0,22%.

Tabela 30. Udio proizvodnje prehrambenih proizvoda i pića, i duhanskih proizvoda u BDP-u

Djelatnost	Vrijednost (000 KM)	% u strukturi BDP
Proizvodnja prehrambenih proizvoda i pića	624.266	2,55
Proizvodnja duhanskih proizvoda	35.338	0,22
Ukupno	659.604	/

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Broj zaposlenih u 2011. godini u industrijskoj proizvodnji prehrambenih proizvoda i pića iznosio je 20.310, od čega u Federaciji BiH 13.783, a u Republici Srpskoj 6.527 osoba. Broj zaposlenih u industrijskoj proizvodnji duhanskih proizvoda u BiH, u 2011. godini, iznosio je 656 osoba, od čega u Federaciji BiH 491, a u Republici Srpskoj 165 osoba. Zaposlenost u proizvodnji hrane i pića u Federaciji BiH, u 2011. godini, je za manja za 2,8%, a u proizvodnji duhanskih proizvoda za 9,1%. Također, smanjenje zaposlenosti je evidentno i u Republici Srpskoj, gdje je broj zaposlenih u proizvodnji hrane i pića manji za 10,5%, a u proizvodnji duhanskih proizvoda za 13,6%.

Tabela 31. Zaposleni u industriji hrane, pića i duhanskih proizvoda u FBiH i RS

Djelatnost	Federacija BiH		Republika Srpska	
	Broj zaposlenih	Indeks 2011/10 (%)	Broj zaposlenih	Indeks 2011/10 (%)
Proizvodnja hrane i pića	13.783	97,2	6.527	89,44
Proizvodnja duhanskih proizvoda	491	90,9	165	86,4
Ukupno	14.274	/	6.692	/

Izvor: FMPVŠ i Zavod za statistiku Republike Srpske

Karakteristike proizvodnje hrane i pića, i proizvodnje duhanskih proizvoda u Federaciji BiH

U Federaciji BiH⁶ postoji veliki broj kapaciteta za proizvodnju hrane. Zastupljene su gotovo sve grane prehrambene industrije, osim šećera, biljnog jestivog ulja, etil-alkohola, kvasca, slada, hrane za djecu i dijetetskih proizvoda. Proizvodnja prehrambenih proizvoda i pića u prerađivačkoj industriji u 2011. godini manja je u prosjeku za 2,9%, dok je proizvodnja duhanskih proizvoda manja za 8% u odnosu na 2010. godinu. Iskorištenost kapaciteta u prehrambenoj industriji je veoma niska i kreće se ispod 50%. Samo kod proizvodnje bezalkoholnih pića iskorištenost kapaciteta na godišnjem nivou je 55,58%, a kod proizvodnje cigareta 54,59%. Najniža iskorištenost se bilježi kod proizvodnje vina - 11,67%, proizvodnje mineralne vode - 14,55%, te prerade voća i povrća, kao i prerade mesa.

Tabela 32. Pregled kapaciteta i njihova iskorištenost u prehrambenoj industriji u FBiH

Grana prehrambene industrije	Jedinica mjere	Kapacitet/godišnji	Iskorištenost kapaciteta
Mlinska industrija	T	397.500	31,72%
Prerada mlijeka	000 lit	262.000	41,24%
Prerada mesa	T	169.000	17,25%
Prerada voća i povrća	T	16.400	16,70%
Proizvodnja keksa i vafla	T	28.100	23,05%
Proizvodnja piva	Hl	1.500.000	39,35%
Proizvodnja mineralne vode	000 lit	420.000	14,55%
Proizvodnja bezalkoholnih pića	000 lit	310.600	55,58%
Proizvodnja vina	000 lit	26.400	11,67%
Proizvodnja cigareta	T	7.000	54,59%

Izvor: Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva⁷

Zastarjele tehnologije i stara oprema u velikoj mjeri doprinose ovakvoj situaciji. Činjenica da su za ulaganja u prehrambenu industriju i pokretanje bilo kakve proizvodnje potrebna velika finansijska sredstva, kao i nedovoljna zaštita domaće proizvodnje, te nelojalna konkurencija, važni su faktori koji utiču na ovako malu iskorištenost kapaciteta u prehrambenoj industriji. Većina proizvodnje prehrambene industrije u FBiH zasniva na uvoznim sirovinama. Prerađivački kapaciteti mljevenja pšenice i prerade mesa su u disproporciji sa mogućnošću obezbjeđivanja domaćih sirovina za ovu proizvodnju, pa imamo pojavu da se proizvodnja u ovim pogonima zasniva na uvoznoj sirovini. Također, svi proizvodi koji u sirovinskoj osnovi sadrže šećer, voćni koncentrat, voćne baze, slad, hmelj, kao i ambalaža za pakiranje, su 100% iz uvoza.

⁶ Podaci i informacije za FBiH preuzeti su iz dokumenta „Informacija o stanju prehrambene industrije u Federaciji Bosne i Hercegovine u 2011. godini, sa pregledom uvoza i izvoza za pojedine prehrambene proizvode ili grupe proizvoda u/iz Federacije Bosne i Hercegovine i Bosne i Hercegovine“ (grafički i tabelarni prikazi), FMPVŠ

⁷ Prikazani podaci o kapacitetima i iskorištenosti istih za navedene grane prehrambene industrije su podaci Sektora za prehrambenu industriju FMPVŠ, koji su najvećim dijelom prikupljeni na osnovu Upitnika o poslovanju, koji se svake godine dostavljaju privrednim subjektima iz oblasti prehrambene industrije. Isti se trebaju uzeti sa rezervom, s obzirom da ne postoji zakonska obaveza dostavljanja navedenih podataka.

Budžetom Federacije BiH za 2011. godinu nisu planirana posebna sredstva za podršku prehrambenoj industriji, izuzev dijela sredstava za sufinansiranje uvođenja standarda u okviru Podrške za poljoprivredu. U 2011. godini nije bilo privatizacijskih aktivnosti u oblasti prehrambene industrije.

Karakteristike proizvodnje hrane i pića, i proizvodnje duhanskih proizvoda u Republici Srpskoj

U Republici Srpskoj⁸, u strukturi proizvodnje, prerađivačka industrija hrane je izuzetno važna. Postojeći kapaciteti prehrambene industrije predstavljaju značajan privredni potencijal.

Ostvarena proizvodnja u oblasti proizvodnje prehrambenih proizvoda i pića u 2011. godini, u poređenju sa 2010. godinom, manja je za 4,7%, dok je u oblasti proizvodnje duhanskih proizvoda manja za 25,7%⁹.

U 2011. godini nije bilo privatizacijskih aktivnosti iz oblasti prehrambene industrije.

Prema podacima Agencije za posredničke, informatičke i finansijske usluge Banja Luka (APIF), završni izvještaj o poslovanju za 2011. godinu dostavilo je ukupno 341 privredno društvo iz sektora prehrambene industrije i industrije duhana.

Tabela 33. Pregled broja privrednih društava u prehrambenoj industriji u RS

Grana prehrambene industrije	Broj privrednih društava
Proizvodnja i prerada mesa i ribe	52
Prerada i konzerviranje voća i povrća	36
Proizvodnja sirovih ulja i masti	2
Proizvodnja mlijeka i mliječnih proizvoda	22
Proizvodnja mlinskih proizvoda i skroba	37
Proizvodnja hrane za životinje	36
Proizvodnja hljeba, peciva, tjestenine, makarona i kolača	81
Proizvodnja šećera	1
Proizvodnja konditorskih proizvoda	7
Proizvodnja ostalih prehrambenih proizvoda	22
Proizvodnja alkoholnih pića, vina i piva	15
Proizvodnja mineralne vode i osvježavajućih pića	27
Proizvodnja duhanskih proizvoda	3

Izvor: Agencija za posredničke, informatičke i finansijske usluge Banja Luka

⁸Izvor podataka: MPŠV RS

⁹Izvor podataka: Republički zavod za statistiku RS

5. Trgovina poljoprivredno-prehrambenim proizvodima i trgovinska politika

5.1. Trgovina poljoprivredno-prehrambenim proizvodima

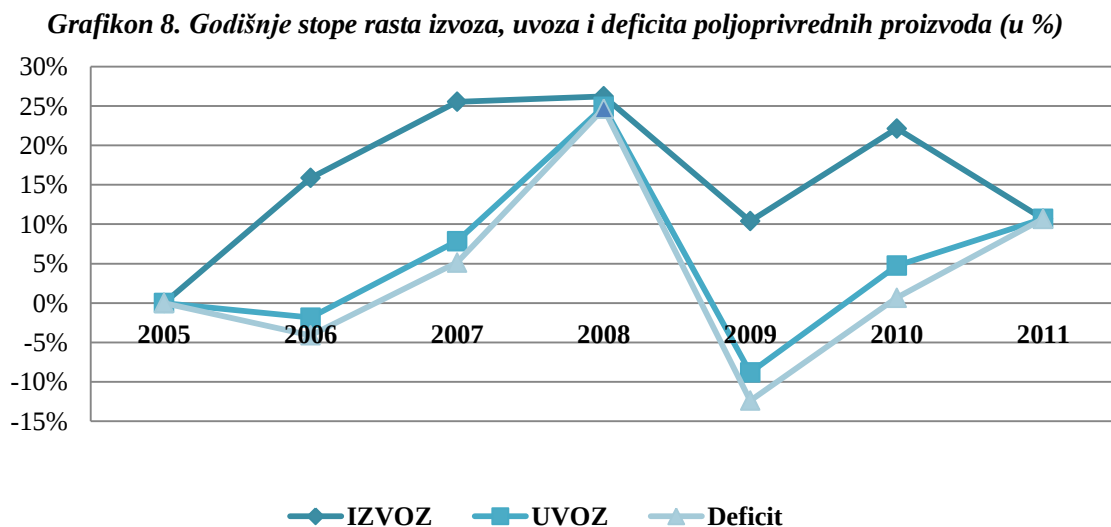
Ukupan uvoz poljoprivrednih proizvoda (glave Carinske tarife 1-24) u 2011. godini iznosio je 2,77 milijardi KM, što predstavlja 17,84% od ukupnog bh. uvoza. Ukupan izvoz poljoprivrednih proizvoda (glave Carinske tarife 1-24) u 2011. godini iznosio je 612,20 miliona KM i predstavlja 7,45% od ukupnog bh. izvoza. Uvoz i izvoz poljoprivrednih proizvoda u 2011. godini su rasli po istoj stopi od 10,69%, što je rezultiralo nepromijenjenom pokrivenošću uvoza izvozom u 2011. godini u odnosu na prethodnu 2010. godinu, i to u iznosu od 22%.

Tabela 34. Robna razmjena BiH poljoprivrednim proizvodima u periodu 2005 - 2011. godina (mil. KM)

Godina	Izvoz		Uvoz		Deficit	Pokrivenost
	Vrijednost	Rast/Pad u %	Vrijednost	Rast/Pad u %		
2005	223,30	-	1.981,63	-	-1.758,32	11,27%
2006	258,76	15,88%	1.944,94	-1,85%	-1.686,18	13,30%
2007	324,88	25,55%	2.097,70	7,85%	-1.772,83	15,49%
2008	410,10	26,23%	2.620,15	24,91%	-2.210,05	15,65%
2009	452,77	10,40%	2.389,03	-8,82%	-1.936,26	18,95%
2010	553,08	22,16%	2.502,40	4,75%	-1.949,32	22,10%
2011	612,20	10,69%	2.769,95	10,69%	-2.157,74	22,10%

* Poljoprivredni proizvodi su razvrstani u skladu sa Kombinovanom nomenklaturom (gl. CT 1-24)

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Izvoz poljoprivrednih proizvoda iz BiH kontinuirano raste od 2005. do 2011. godine. Niža stopa rasta izvoza poljoprivrednih proizvoda, u odnosu na prethodne godine, evidentna je i u 2011. godini. Rast izvoza nije prekinut ni u 2009. godini, kada su se posljedice svjetske ekonomske krize reflektirale na pad uvoza poljoprivrednih proizvoda, koji je imao nešto nižu stopu rasta u odnosu na prethodne godine.

5.1.1. Struktura bh. robne razmjene poljoprivrednih proizvoda

U 2011. godini oko 70% ukupnog uvoza poljoprivredno-prehrambenih proizvoda koncentrisano je u okviru 10 glava Carinske tarife (CT). Još veća koncentracija može se uočiti na strani izvoza, gdje je čak 81% ukupnog izvoza poljoprivredno-prehrambenih proizvoda u 2011. godini realizovano u okviru 10 glava carinske tarife.

Tabela 35. Top deset uvoznih grupa poljoprivrednih proizvoda (2011. godina)

Br.	CT (HS 2)	Opis	Uvoz (Mil. KM)	Učešće (%)
1	22	Pića, alkoholi i sirće	313,39	11,31%
2	17	Šećer i proizvodi od šećera	261,98	9,46%
3	10	Žitarice	250,98	9,06%
4	21	Razni proizvodi za ishranu	207,45	7,49%
5	4	Mlijeko, ptičija jaja, med, i slično	169,78	6,13%
6	23	Ostaci i otpaci prehrambene industrije, i slično	162,61	5,87%
7	19	Proizvodi na bazi žitarica, mlijeka, i slično	161,58	5,83%
8	15	Biljna i životinjska mast i vosak, i slično	146,44	5,29%
9	24	Duhan i proizvodi zamjene duhana	134,54	4,86%
10	2	Meso i drugi klanični proizvodi za jelo	129,1	4,66%
Top 10 uvoznih glava CT			1.937,85	69,96%
* Poljoprivredni proizvodi su razvrstani u skladu sa Kombininanom nomenklaturom (gl. CT 1-24)				

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Posmatrano po glavama Carinske tarife 3, najzanačajnije grupe poljoprivrednih proizvoda, kada je u pitanju uvoz istih, u 2011. godini su proizvodi u okviru Glave CT 22 - Pića, alkoholi i sirće (11,31% ukupnog uvoza poljoprivrednih proizvoda), Glave CT 17 - Šećer i proizvodi od šećera (9,46%), i Glave CT 10 - Žitarice (9,06%).

Tabela 36. Top deset izvoznih grupa poljoprivrednih proizvoda (2011. godina)

Br.	CT (HS 2)	Opis	Izvoz (Mil. KM)	Učešće (%)
1	17	Šećer i proizvodi od šećera	114,94	18,77%
2	4	Mlijeko, ptičja jaja, med, i slično	86,17	14,08%
3	15	Biljna i životinjska mast i vosak, i slično	58,22	9,51%
4	8	Voće za jelo; kore agruma, dinja, lubenica	46,43	7,58%
5	19	Proizvodi na bazi žitarica, mlijeka, i slično	43,18	7,05%
6	22	Pića, alkoholi, i sirće	40,79	6,66%
7	16	Prerađevine od mesa, riba, ljuskara, i slično	38,07	6,22%
8	7	Povrće, korijenje i krtole za jelo	27,32	4,46%
9	20	Proizvodi od povrća, voća, i slično	20,43	3,34%
10	3	Ribe, ljuskari, mekušci, i slično	18,91	3,09%
Top 10 izvoznih glava CT			494,46	80,77%

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Tri najznačajnije grupe poljoprivrednih proizvoda u izvozu BiH u 2011. godini su proizvodi u okviru Glave CT 17 – Šećer i proizvodi od šećera (18,77% ukupnog izvoza poljoprivrednih proizvoda), na drugom mjestu su proizvodi u okviru Glave CT 4 – Mlijeko, ptičja jaja, med i slično (14,08%), te Glave CT 15 – Biljna i životinjska mast i vosak, i slično.

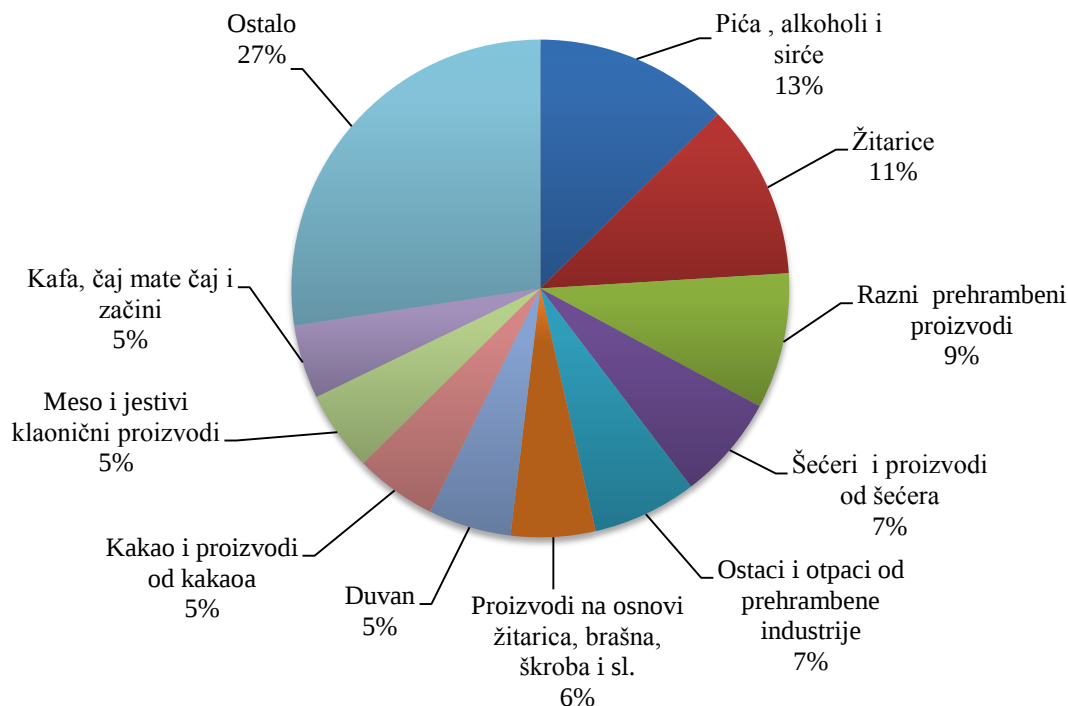
Pokrivenost uvoza izvozom poljoprivredno-prehrambenih proizvoda, posmatrano po glavama carinske tarife (1-24), varira od 0% (Glava CT 13 – Šelak, gume, smole i ostali biljni sokovi i ekstrakti) do 107,75% (Glava CT 3 – Ribe, ljuskari, mekušci i slično). Značajnija pokrivenost uvoza izvozom, preko 40%, u 2011. godini prisutna je kod 4 glave CT, koje, pored ribe, uključuju:

- Glava CT 7 - Povrće, korijenje i krtole za jelo (45,38%)
- Glava CT 4 - Šećer i proizvode od šećera (43,87%)
- Glava CT 15 - Voće za jelo; kore agruma, dinja, lubenica (42,71%)
- Glava CT 20 - Proizvodi od povrća, voća, i slično (41,74%).

5.1.2. Struktura deficita u trgovini poljoprivrednim proizvodima

Bosna i Hercegovina i dalje bilježi deficit po svim glavama Carinske tarife (1-24), osim kod Glave 03 - Ribe, mekušci, ljuskari i slično, gdje je u 2011. godini ostvaren suficit u iznosu od 1,36 miliona KM. To govori u prilog činjenici da je BiH uvozno orijentisana zemlja kada se radi o poljoprivrednim proizvodima. U 2011. godini navedenih deset grupa poljoprivrednih proizvoda po glavama CT 1-24 učestvuju sa 72,62% u ukupnom deficitu poljoprivrednih proizvoda.

Grafikon 9. Struktura deficita u trgovini poljoprivrednim proizvodima u 2011. godini (u %)

5.1.3. Robna razmjena poljoprivrednih proizvoda po regionima

U ukupnoj bh. razmjeni poljoprivrednih proizvoda u 2011. godini najveće učešće imaju zemlje potpisnice CEFTA-e (51,40 %), te članice EU (32,52%).

Tabela 37. Robna razmjena poljoprivrednih proizvoda po regionima za 2011. godinu (miliona KM)

Region	Izvoz	% u ukupnom izvozu	Uvoz	% u ukupnom uvozu	Pokrivenost (%)	Obim	% u obimu	Deficit /suficit
EU	216,39	31,41%	930,33	32,79%	23,26%	1.146,73	32,52	-713,94
CEFTA	440,36	63,91%	1.372,12	48,36%	32,09%	1.812,49	51,40	-931,76
EFTA	4,18	0,61%	4,19	0,15%	99,69%	8,37	0,24%	-0,01
UoST*	9,41	1,37%	58,11	2,05%	16,20%	67,53	1,91%	-48,7
Ostatak svijeta	18,68	2,71%	472,73	16,66%	3,95%	491,41	13,93%	-454,05
Ukupno	689,03	100,00%	2.837,49	100,00%	24,28%	3.526,52	100,00	-2.148,46

Izvor: Agencija za statistiku BiH

* Zemlje Ugovora o slobodnoj trgovini (Turska)

** Poljoprivredni proizvodi su razvrstani u skladu sa WTO klasifikacijom

U ukupnom BiH izvozu poljoprivrednih proizvoda potpisnice CEFTA-e učestvuju sa 63,91%, a članice EU sa 31,41%. U ukupnom BiH uvozu poljoprivrednih proizvoda potpisnice CEFTA-e učestvuju sa 48,36%, a članice EU sa 32,79%.

Tabela 38. BiH uvoz i izvoz poljoprivrednih proizvoda po regionima

Region	2009		2010		2011	
	Uvoz	Izvoz	Uvoz	Izvoz	Uvoz	Izvoz
EU	795,62	133,06	821,91	206,63	930,33	216,39
CEFTA	1.193,00	305,13	1.305,54	350,19	1.372,12	440,36
EFTA	4,04	3,08	3,72	4,77	4,19	4,18
UoST*	55,02	18,8	53,21	31,21	58,11	9,41
Ostatak svijeta	342,28	10,96	370,89	20,04	472,73	18,68
Ukupno	2.389,96	471,03	2.555,28	612,83	2.837,49	689,03

Izvor: Agencija za statistiku BiH

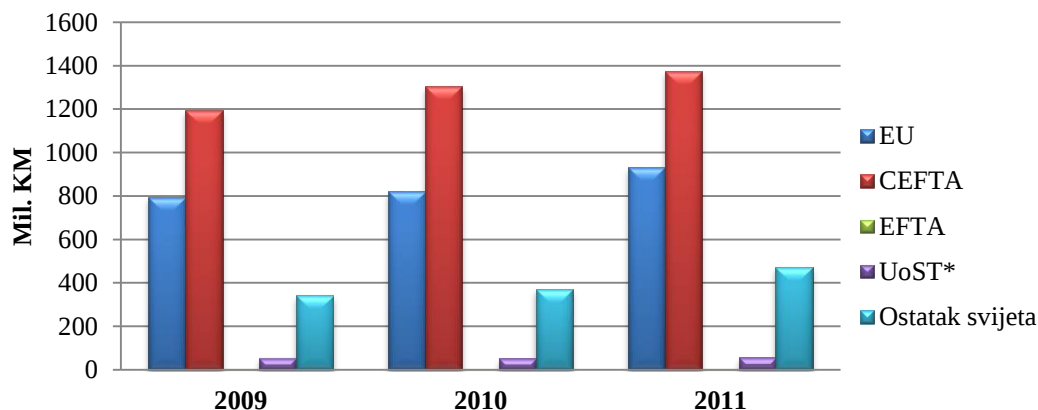
* Zemlje Ugovora o slobodnoj trgovini (Turska)

** Poljoprivredni proizvodi su razvrstani u skladu sa WTO klasifikacijom

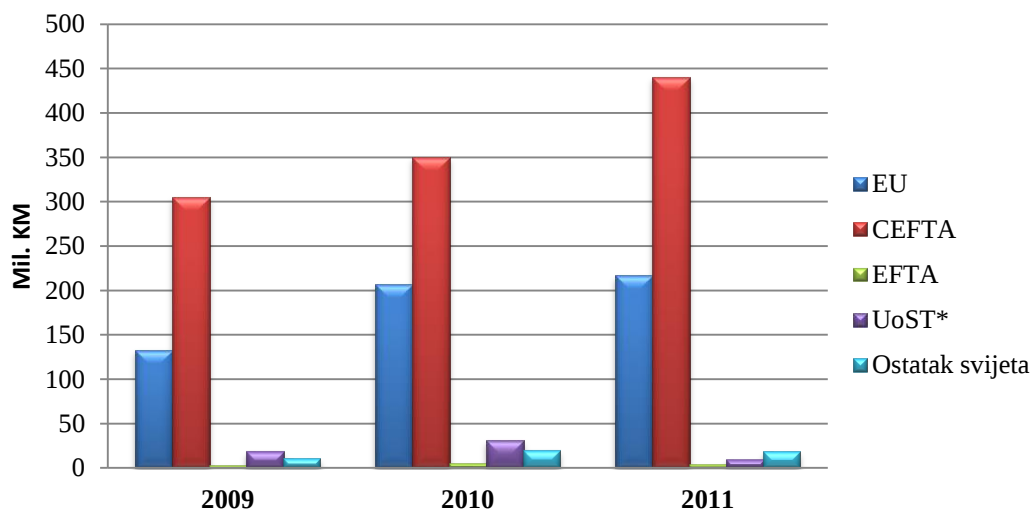
U 2011. godini zabilježen je rast uvoza poljoprivrednih proizvoda po regionima, pa je tako uvoz iz EU porastao za 13,19%, iz CEFTA-e za 5,10%, iz EFTA-e 12,80%, iz UoST za 9,21% i iz zemalja Ostataka svijeta za 27,46%. Izvoz poljoprivrednih proizvoda u 2011. godini bilježi rast u zemlje EU i u zemlje CEFTA-e, dok se za izvoz poljoprivrednih proizvoda u zemlje EFTA-e, UoST i Ostataka svijeta zabilježio pad.

Izvoz poljoprivrednih proizvoda u EU je porastao za 4,72%, u zemlje potpisnice CEFTA-e za 25,75%, dok je izvoz poljoprivrednih proizvoda u zemlje EFTA-e pao za 12,29%, pri čemu je najveći pad izvoza poljoprivrednih proizvoda zabilježen u zemlje UoST (Turska) - za 69,84%, te u zemlje Ostataka svijeta - za 6,78%.

Grafikon 10. Uvoz poljoprivrednih proizvoda po regionima (2009-2011. godina)

Grafikon 11. Izvoz poljoprivrednih proizvoda po regionima (2009-2011. godina)

5.1.4. Razmjena poljoprivrednih proizvoda sa Hrvatskom i Srbijom

5.1.4.1. Robna razmjena sa Hrvatskom

Ukupan obim razmjene poljoprivrednih proizvoda Bosne i Hercegovine sa Hrvatskom u 2011. godini iznosio je 855,19 miliona KM, što predstavlja rast od 10,02% u odnosu na prethodnu godinu, kada je ukupna razmjena iznosila 777,29 miliona KM. Uvoz poljoprivrednih proizvoda iz Hrvatske u 2011. godini iznosio je 655,86 miliona KM, što je 17,84% od ukupnog BiH uvoza, te

je veći za 8,17% u odnosu na prethodnu godinu. Izvoz poljoprivrednih proizvoda u Hrvatsku u 2011. godini iznosio je 199,33 miliona KM, što je 7,45% od ukupnog BiH izvoza, te je u odnosu na prethodnu godinu veći za 16,58%.

Pokrivenost uvoza izvozom u bh. razmjeni poljoprivrednih proizvoda sa Hrvatskom u 2011. godini iznosila je 30,73%, i poboljšana je u odnosu na prethodnu godinu, kada je iznosila 28%.

Tabela 39. Uporedni pregled razmjene poljoprivrednih proizvoda sa Hrvatskom (miliona KM)

Opis	2009	2010	2011	Rast/pad 2010/2009	Rast/pad 2011/2010
Uvoz iz Hrvatske	591,65	606,32	655,86	2,48%	8,17%
Izvoz u Hrvatsku	154,33	170,98	199,33	10,79%	16,58%
Obim robne razmjene	745,98	777,29	855,19	4,20%	10,02%
Deficit/suficit	-437,33	-435,34	-456,53	-0,45%	4,87%

Izvor: Agencija za statistiku BiH

* Poljoprivredni proizvodi su razvrstani u skladu sa WTO klasifikacijom

Ulaskom Hrvatske u EU (1. juli 2013. godine) izvoz bh. proizvoda na ovo tržište podliježe ispunjavanju propisanih uvjeta za uvoz u EU i puštanje u promet na evropsko tržište. S obzirom da je evropsko zakonodavstvo vrlo razvijeno, današnja situacija implicira da gotovo svaki proizvod koji se želi izvesti u neku od članica mora ispunjavati niz općih i posebnih uvjeta.

Postoji nekoliko grupa proizvoda čiji je opstanak na tržištu Hrvatske direktno povezan sa blagovremenim ispunjavanjem propisanih uvjeta EU. To su, u prvom redu, propisi koji se odnose na proizvode životinjskog porijekla, od kojih BiH trenutno ispunjava uvjete za izvoz ribe i ribljih proizvoda:

1. Žive životinje – Glava 01
2. Meso i jestivi klaonični proizvodi – Glava 02
3. Mlijeko i mliječni proizvodi, konzumna jaja, med – Glava 04
4. Prerađevine od mesa i riba – Glava 16.

Od navedene četiri grupe proizvoda, tri grupe ulaze u deset najznačajnijih izvoznih grupa proizvoda u Hrvatsku, gdje su glavni izvozni proizvodi (Glava CT 4) mlijeko, ptičja jaja, med i slično.

Tabela 40. Struktura bh. razmjene poljoprivrednih proizvoda sa Hrvatskom u 2011. godini (miliona KM)

Rb.	Glava CT	Opis	Izvoz	Pokrivenost	% Izvoza
1	4	Mlijeko, ptičja jaja, med, i slično	46,22	61,91%	53,64%
2	15	Biljna i životinjska mast	35,11	150,08%	60,30%
3	22	Pića, alkoholi i sirće	26,10	23,72%	63,99%
4	19	Proizvodi na bazi žitarica, mlijeka, i slično	24,17	89,86%	55,97%
5	7	Povrće, korijenje i krtole za jelo	12,88	338,78%	47,13%
6	20	Proizvodi od povrća, voća i slično	8,31	89,48%	40,66%

7	2	Meso i drugi klanični proizvodi za jelo	7,77	38,22%	46,56%
8	16	Prerađevine od mesa, riba, ljuskara i slično	7,35	14,59%	19,31%
9	8	Voće za jelo; kore agruma, dinja, lubenica	6,72	95,47%	14,48%
10	21	Razni proizvodi za ishranu	5,93	10,08%	34,54%

Izvor: Agencija za statistiku BiH

* Poljoprivredni proizvodi su razvrstani u skladu sa WTO klasifikacijom

5.1.4.2. Robna razmjena sa Srbijom

Ukupan obim razmjene poljoprivrednih proizvoda Bosne i Hercegovine sa Srbijom u 2011. godini iznosio je 717,36 miliona KM, što predstavlja rast od 3,46% u odnosu na prethodnu godinu, kada je ukupna razmjena iznosila 693,40 miliona KM. Uvoz poljoprivrednih proizvoda iz Srbije u 2011. godini iznosio je 626,67 miliona KM, te je u odnosu na prethodnu godinu veći za 3,97%. Ukupan uvoz poljoprivrednih proizvoda (glave Carinske tarife 1-24) u 2011. godini iznosio je 2,77 milijardi KM, što je 17,84% od ukupnog BiH uvoza. Ukupan izvoz poljoprivrednih proizvoda u Srbiju, u istom periodu, iznosio je 612,20 miliona KM, što je 7,45% od ukupnog BiH izvoza. Pokrivenost uvoza izvozom poljoprivrednih proizvoda sa Srbijom u 2011. godini iznosila je 15,29%.

Tabela 41. Uporedni pregled razmjene poljoprivrednim proizvodima sa Srbijom (miliona KM)

Opis	2009	2010	2011	Rast/Pad 2010/2009	Rast/Pad 2011/2010
Uvoz iz Srbije	513,72	602,74	626,67	17,33%	3,97%
Izvoz u Srbiju	83,98	90,65	90,69	7,94%	0,04%
Obim robne razmjene	597,71	693,4	717,36	16,01%	3,46%
Deficit/suficit	-429,74	-512,09	-535,98	19,16%	4,66%

Izvor: Agencija za statistiku BiH

* Poljoprivredni proizvodi su razvrstani u skladu sa WTO klasifikacijom

5.2. Trgovinski sporazumi

5.2.1. Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju – provođenje Privremenog sporazuma

Bosna i Hercegovina je još uvijek u prvoj fazi procesa stabilizacije i pridruživanja, koja sa sobom nosi niz obaveza koje se moraju realizirati u skladu sa zadatim rokovima, da bi se što prije dobio status kandidata za članstvo, i započeli pregovori o pristupanju EU, odnosno punopravnom članstvu. Provođenje Privremenog sporazuma, koje se odnosi na Glavu II (Slobodno kretanje robe) Poglavlje II (Poljoprivreda i ribarstvo), osigurava Uprava za indirektno oporezivanje BiH, u skladu sa odredbama Privremenog sporazuma i važećom Carinskom tarifom BiH, koju donosi Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, nadležno za carinsku politiku. Carinska tarifa BiH za 2011. godinu je objavljena u „Službenom glasniku BiH“, broj 106/10. Stupanjem na snagu Privremenog sporazuma od 1. jula 2008. godine, 2011. godina je treća godina implementacije Privremenog sporazuma, u skladu sa predviđenom dinamikom.

Prema odredbama Privremenog sporazuma, Glava IV (Institucionalne, opće i završne odredbe), uspostavljen je, među ostalih pet, i Privremeni pododbor za poljoprivredu i ribarstvo, koji čini

zajednički organ predstavnika vlasti BiH i predstavnika Evropske komisije. Treći sastanak Privremenog pododbora za poljoprivredu i ribarstvo održan je u Banjaluci, u martu 2011. godine, tokom kojeg su predstavnici BiH prezentirali ostvareni napredak u preuzimanju zakonodavstva EU u oblasti poljoprivrede i ruralnog razvoja, sigurnosti hrane, zaštite zdravlja bilja i veterinarstva, i ispunjene obaveze iz Evropskog partnerstva i SSP/Privremenog sporazuma za period mart 2010 - mart 2011. godine.

Generalna preporuka predstavnika Evropske komisije, koja je proistekla na ovom sastanku, jeste da se proces ispunjavanja obaveza SSP/PS i proces preuzimanja i implementacije zakonodavstva EU, posebno u poglavlju 12 *acquisa*, mora intenzivirati u predstojećem periodu, te da je neophodno jačati kako vertikalnu, tako i horizontalnu koordinaciju. Praćenje obaveza i njihova realizacija u 2011. godini provodila se kroz rad i redovne sastanke Radne grupe za evropske integracije, koja je osnovana Odlukom Vijeća ministara BiH od 2009. godine.

5.2.2. Sporazum CEFTA 2006

Centralnoevropski sporazum o slobodnoj trgovini (CEFTA) predstavlja multilateralni sporazum o slobodnoj trgovini u regionalnom smislu, ali i pripremu za dalje evroatlanske integracije cijelog regiona. Ovaj Sporazum je za BiH stupio na snagu 22. novembra 2007. godine, te je 2011. četvrta godina implementacije Sporazuma CEFTA 2006. UNMIK/Kosovo je u 2011. godini preuzelo predsjedavanje Sporazumom CEFTA 2006, te Podoborom za poljoprivredu i SPS od Srbije, koja je predsjedavala istim u 2010. godini. Četvrti sastanak Pododbora za poljoprivredu i SPS održan je 24. maja 2011. godine u Briselu.

Program rada Pododbora za poljoprivredu i SPS za 2011. godinu se fokusirao na ključne teme, poput: praćenja postignute liberalizacije u trgovini poljoprivrednim proizvodima, smanjenja NTB-a u oblasti poljoprivrede i SPS-a, istraživanja mogućnosti za zaključivanje sporazuma o usklađivanju međusobnog priznavanja u SPS pitanjima, identifikacije tehničke pomoći koja se zahtijeva za provođenje programa i jačanje saradnje između CEFTA struktura.

Tokom četvrtog sastanka Pododbora za poljoprivredu i SPS Strane su pregledale pojedinačne poljoprivredne politike, razmijenile informacije o trgovini poljoprivrednim proizvodima u periodu od posljednjeg sastanka, te zaključile sljedeće:

- Sve Strane su konstatovale stabilan napredak u procesu EU integracija;
- CEFTA regija predstavlja veoma značajno uvozno, ali i izvozno tržište za skoro sve Strane, počev od 10% do 70% uvoza poljoprivrednih proizvoda, i od 13% do 85% izvoza poljoprivrednih proizvoda u poređenju sa svjetskom trgovinom;
- Kvote još uvijek postoje kod nekih od Strana, dok nije bilo nametnutih mjera zaštite domaće proizvodnje od prekomjernog uvoza u periodu izvještavanja.

Strane koje su bile uključene u pregovore i koje su potpisale Dodatni protokol i Aneks 10, dana 11. februara 2011. godine, Hrvatska je, kao Depozitar, informisala o tome da je Dodatni protokol i Aneks 10 stupio na snagu 13. novembra za Albaniju, Hrvatsku i Makedoniju, a 15. decembra 2011. godine za Srbiju.

CEFTA Strane su razgovarale i o trenutnom sanitarnom, fitosanitarnom i veterinarskom zakonodavstvu u odnosu na približavanje *acquis-u* EU. Zaključeno je da su mnoge aktivnosti i akcije trenutno u toku, a proces približavanja i usklađivanja domaćeg zakonodavstva sa *acquis-om* teče određenom dinamikom. Također, Strane su prepoznale i značaj rada na odgovarajućim rješenjima za zaključivanje sporazuma o međusobnom priznavanju dokumenata u oblasti SPS-a. Primjenjiva, bilateralna rješenja koja već postoje mogu se iskoristiti kao model za multilateralne sporazume, kao i iskustva i najbolje prakse iz razvijenih zemalja van regije.

Tokom sastanka Pododbora u Briselu, 24. maja, predstavljena su i dva veoma važna projekta, koja imaju za cilj ukidanje nekarinskih barijera i doprinos transparentnosti Sporazuma, a koja se usmjeravaju u okviru Pododbora za NTB i TBT, uz neophodno učešće članova Pododbora za poljoprivredu i SPS, a to su: Multilateralni okvir za monitoring (MMF), koji je razvijen u saradnji sa timom OECD-a, i CEFTA trgovinski portal www.ceftatradeportal.com.

5.2.3. Evropsko udruženje slobodne trgovine (EFTA)

Pregovori o zaključivanju Sporazuma o slobodnoj trgovini između Bosne i Hercegovine i Evropskog udruženja slobodne trgovine (EFTA), koje čine Švajcarska, Norveška, Island i Lihtenštajn, započeti su krajem marta 2011. godine. Zaključivanje Sporazuma o slobodnoj trgovini između Bosne i Hercegovine i Evropskog udruženja slobodne trgovine (EFTA) očekuje se u toku 2012. godine.

Pregovori se vode u dva odvojena segmenta, koji obuhvataju:

- pregovore o tekstu Sporazuma o slobodnoj trgovini, uključujući njegove Aneксе i Protokole,
- pregovore o pristupu tržištu, odnosno carinskim koncesijama u oblasti roba. U toku 2011. godine održana su tri kruga pregovora o tekstu Sporazuma i dva kruga pregovora o pristupu tržištu.

Prijedlog teksta Sporazuma dostavljen od EFTA strane predstavlja tipski sporazum, koji je u značajnoj mjeri sličan sporazumima koje su EFTA zemlje potpisale sa ostalim zemljama.

Sporazum obuhvata sljedeće oblasti:

- trgovinu robom, uključujući industrijske proizvode, ribu i ostale morske proizvode, te prerađene poljoprivredne proizvode
- zaštitu prava intelektualnog vlasništva
- investicije, usluge i javne nabavke
- plaćanja i kretanja kapitala
- pitanja trgovine i održivog razvoja, uključujući i primjenu međunarodnih standarda u oblasti zaštite okoline i zaštite na radu, te
- pitanje rješavanja sporova nakon stupanja Sporazuma na snagu.

Pregovori o slobodnoj trgovini sa EFTA-om, također, uključuju i pregovore o carinskim koncesijama, posebno za grupe proizvoda kao što su industrijski proizvodi, riba i riblji proizvodi, prerađeni poljoprivredni proizvodi (PAPs) i bazni poljoprivredni proizvodi.

5.2.4. Pristupanje Svjetskoj trgovinskoj organizaciji (WTO)

U procesu pregovora za pristupanje Bosne i Hercegovine Svjetskoj trgovinskoj organizaciji održano je osam sastanaka Radne grupe za pristupanje BiH Svjetskoj trgovinskoj organizaciji (WTO). Paralelno se odvijaju bilateralni pregovori o pristupu tržištu roba i usluga, te plurilateralni pregovori o domaćoj podršci u poljoprivredi i izvoznim subvencijama. Osmi sastanak Radne grupe je održan 25.01.2011. godine. Prije, i nakon, sastanka Radne grupe, održan je još jedan krug bilateralnih pregovora o pristupu tržištu roba i usluga. Tokom sastanaka Radne grupe razmatran je ažurirani Nacrt izvještaja Radne grupe za pristupanje BiH WTO-u, zajedno sa drugim dostavljenim dokumentima (akcioni plan na polju zakonodavstva i odgovori na pitanja postavljena nakon prethodnog sastanka Radne grupe). Broj preuzetih obaveza za različite oblasti u posljednjem Nacrtu izvještaja Radne grupe govori o značajnom napretku koji je BiH ostvarila u ovom segmentu pregovora. BiH smatra da je ostalo nekoliko otvorenih pitanja koja se mogu riješiti razmjenom dodatnih informacija.

U toku su plurilateralni pregovori o domaćoj podršci u poljoprivredi i izvoznim subvencijama sa grupom zemalja članica Radne grupe, koju čine EU, SAD, Australija, Kanada, Hrvatska, Kina i Ukrajina. Bosna i Hercegovina će u predstojećem periodu raditi na prikupljanju novih podataka o mjerama podrške u poljoprivredi i ruralnom razvoju, kako bi se izvršila notifikacija istih prema Svjetskoj trgovinskoj organizaciji i zakazao plurilateralni sastanak na kojem će se nastaviti pregovori BiH u ovom segmentu.

6. Podrška poljoprivrednoj proizvodnji

6.1. Ciljevi agrarnog razvoja

Primarna poljoprivredna proizvodnja suočava se sa nizom problema koji koče njenu proizvodnost i negativno utiču na konkurentnost. Ovoj proizvodnji stoji na raspolaganju tek manji dio domaćeg tržišta i to sa onim njegovim potrošačima koji mogu platiti uglavnom niže cijene, nakon kojih proizvođačima obično ništa ne ostaje za akumulaciju iz koje bi se mogao razvijati ovaj sektor. Problem predstavlja, između ostalog, i nepostojanje zajedničke vizije o pravcu razvoja poljoprivrede u BiH.

Entitetska ministarstva poljoprivrede, te Odjeljenje za poljoprivredu, šumarstvo i upravljanje vodama BD BiH, koja su, između ostalog, zadužena i za razvoj politike poljoprivrede, pripremili su strategije razvoja poljoprivrednog sektora, te akcione planove čija bi implementacija trebala rezultirati održivim i konkurentnim poljoprivrednim i prehrambenim sektorom.

Srednjoročna strategija razvoja poljoprivrednog sektora u FBiH (2006-2010) ¹⁰ prepoznaje sljedeće generalne razvojne ciljeve:

- Nastaviti sa obnovom sektora od posljedica rata. Očistiti minirana zemljišta i vratiti ih njihovoj ranijoj namjeni. Institucionalno ohrabrivati, te poljoprivrednim i drugim zaposlenjima podržavati povratak izbjeglih i raseljenih osoba u domicilne sredine. Graditi vjersku,

¹⁰Na svojoj 164. sjednici, održanoj 07. marta 2011. godine, Vlada FBiH dala je saglasnost na produženje važenja Srednjoročne strategije razvoja poljoprivrednog sektora u Federaciji BiH za dvije godine (2008-2012. godina), iz razloga što je implementiranje Strategije počelo tek u 2008. godini, a usvojena je za period 2006-2010. godine.

obrazovnu i informatičku infrastrukturu i tako unapređivati kvalitet življenja u ruralnim sredinama.

- Kroz podsticaje i carinsku zaštitu, te ostale mjere, uspostaviti održivi razvoj poljoprivrede i prehrambene industrije, pa tako poboljšati njihovu efikasnost, profitabilnost i konkurentnost. Ojačati zadruge, preduzeća i druge proizvodne organizacije primarne poljoprivrede i povezivati ih sa prehrambenom industrijom.
- Na osnovama modernih evropskih zakona pravno institucionalizovati poljoprivredni sektor proizvodnje sa jasno definisanim statusom porodičnih poljoprivrednih gazdinstava i drugih subjekata kao njegovih organizacijskih jedinica.
- Razvijati tržište zemljišta i podržavati instituciju zakupa. Optimizirati upotrebu zemljišta kroz podržavanje procesa okrupnjavanja prema konkurentnim organizacijskim jedinicama. Privatizovati bivša državna poljoprivredna preduzeća.
- Osigurati dovoljne količine kvalitetne hrane za potrošače po pristupačnim cijenama. Proizvoditi hranu na osnovama poznatih zahtjeva i potreba domaćeg i vanjskog tržišta.
- Harmonizirati zaštitu zdravlja biljaka i životinja. Podržavati biološku i ekološku proizvodnju. Kontrolirati upotrebu pesticida i herbicida u biljnim, te medicinskih lijekova u stočnim proizvodnjama.
- Uspostavljati referentne, te akreditovati postojeće i nove ispitne laboratorije. Omogućiti standardiziranje i sertifikiranje poljoprivrednih proizvoda, te uspostaviti sistem garancija i upravljanja kvalitetom. Graditi nove pogone za preradu hrane, kako bi bili spremni za EU sertifikaciju.
- Ustanoviti jedinstveno upravljanje poljoprivredom i ruralnim razvojem na nivou države. Izgraditi jedinstven ekonomski prostor na cijeloj teritoriji BiH i podsticati razvoj jedinstvenog bh. tržišta hrane.
- Osigurati učešće u međunarodnoj trgovini poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda pod fer uvjetima. Pripremiti se za ulazak u WTO i osposobljavati se za pridruživanje i članstvo u EU. Elaborirati programe podrške i priprema za implementiranje Agencije za plaćanje, koja bi vršila raspodjelu iz fondova EU.
- Podupirati odabrane poljoprivredne i prehrambene proizvode kod izvoza, kako bi se smanjio negativan vanjskotrgovinski bilans. Provoditi vanjsku medijsku propagandu radi privlačenja inostranih turista za dolazak u BiH.
- Čuvati i racionalno koristiti zemlju, vodu, gene i vazduh kao dragocjene prirodne resurse domaće atmosfere. Povećati održivi ekonomski kapacitet poljoprivrednog i šumskog zemljišta, te stajacih vodenih površina i vodotoka.

Strategija razvoja poljoprivrede RS do 2015. godine ¹¹ ima za cilj da usmjeri razvoj poljoprivrednog sektora u RS na način koji proizilazi iz opredjeljenja razvoja tržišne ekonomije. Ciljevi dugoročnog agrarnog razvoja definirani su kroz sljedeće odrednice:

- Povećanje poljoprivredne proizvodnje i izvoza putem mjera koje povećavaju efikasnost, profitabilnost i konkurentnost proizvodnje, prerade i marketinga, racionalizacija poslovanja, smanjenje troškova i izmjena strukture proizvodnje.

¹¹Strategija razvoja poljoprivrede Republike Srpske do 2015. godine usvojena je na sjednici Narodne Skupštine Republike Srpske, održanoj 18.07. 2006. godine.

- Aktiviranje prirodnih i ljudskih potencijala, kroz osmišljen podsticaj malim i srednjim preduzećima i farmama u sferi agrobiznisa, povećanje zaposlenosti, konkurentnosti i efikasnosti agropreradaivača, privatnih preduzetnika, te podsticanje ukрупnjavanja i razvoj komercijalnih gazdinstava.
- Povećanje obima domaće poljoprivredne proizvodnje, koristeći savremena tehnološko-tehnička rješenja (posebno visoko produktivni sjemenski, sadni i rasplodni materijal), te obezbjeđenje solidnog (adekvatnog) dohotka proizvođačima.
- Povećanje proizvodnje za izvoz prepoznatljivih proizvoda visokog kvaliteta, smanjenje uvoza poljoprivrednih proizvoda, a time i trgovinskog deficita.
- Obezbjeđenje adekvatnog nivoa proizvodnje i snabdijevanja kvalitetnom hranom po prihvatljivim cijenama za potrošače.
- Održavanje proizvodnog potencijala, zaštita okoline, podsticanje razvoja ruralnih područja kroz jačanje ruralnih zajednica, kao bitnog faktora za smanjenje siromaštva, i povećanje nepoljoprivrednog ruralnog zapošljavanja, izbalansirana demografska pokrivenosti područja, kao važna pretpostavka za smanjenje pražnjenja ruralnog prostora.
- Osposobljavanje Ministarstva za poljoprivredu kako bi bilo u stanju da odgovori svim obavezama koje proizilaze iz koncipiranja i vođenja savremene, tržišno postavljene, agrarne politike i razvoj poljoprivrede i prehrambene industrije.

U BD BiH pripremljena je, također, *Strategija razvoja poljoprivrede, ishrane i ruralnog razvoja u BD BiH za period 2008-2013. godine*, kao i akcioni plan za implementaciju iste.

U postizanju navedenih ciljeva, resornim ministarstvima, te Odjeljenju za poljoprivredu BD BiH, na raspolaganju je niz instrumenta. Podrška unapređenju i povećanju poljoprivredne proizvodnje podrazumijeva i neophodnu budžetsku podršku, koja se provodi kroz određene mjere agrarne politike ministarstava. To je jedini oblik iz seta mjera agrarne politike koji funkcioniра u punom smislu u BiH. Međutim, budžet za poljoprivredu i ruralni razvoj u entitetima je i dalje nizak, te je potrebno povećati izdvajanje sredstava iz vladinih budžeta za subvencije u poljoprivredi, kao i efikasnije korištenje istih. Isto tako, ne postoji jasna politika dodjele subvencija koje se zasnivaju na proizvodnji i nisu usklađene sa vrstama mjera poljoprivredne politike EU. Stoga, najvažnije je usaglašavanje podsticajne politike u poljoprivredi na nivou cijele zemlje. To je neophodno iz niza razloga, a posebno zbog harmoniziranja propisa koji će osigurati da domaći proizvođači ostvaruju iste, ili približno iste, podsticaje u poljoprivredi na cijeloj teritoriji BiH, uvažavajući da ona mora biti jedinstven ekonomsko-tržišni prostor.

6.2. Politika podsticaja

6.2.1. Ukupna izdvajanja za poljoprivredu i ruralni razvoj – struktura po entitetima

Budžetska podrška poljoprivrednim proizvođačima u Bosni i Hercegovini u protekloj godini pružala se, uglavnom, po ustaljenom modelu koji je na snazi nekoliko posljednjih godina.

Male izmjene su zabilježene u Federaciji BiH, gdje su uvedene mjere podrške koje nisu bile na snazi ranijih godina, kao i izmjena regulatornog okvira za podršku (uvođenje pravilnika kojima se

reguliše podrška, i kroz mjere podrške proizvodnjama, ali i za mjere ruralnog razvoja¹²). Reguliranje podrške kroz pravilnike svakako predstavlja napredak u odnosu na ranije godine, kada je podrška regulisana sa više pravnih akata: Zakon o novčanim podrškama, Program, Upustvo, Odluke i sl. U Republici Srpskoj se i dalje zadržao sistem dva akta kojima je regulirana podrška - Zakon o obezbjeđenju i usmjeravanju sredstava za podsticanje poljoprivrede i sela, te Pravilnik o uvjetima i načinu ostvarivanja novčanih podsticaja. Brčko Distrikt, također, nije mijenjao pravni okvir. Česta izmjena pravilnika (posebno prošle godine u FBiH) i drugih akata kojim je regulirana podrška u poljoprivredi i dalje predstavlja problem, tako da je ponekad vrlo teško pratiti sve izmjene koje se rade.

Ukupna izdvajanja za podršku poljoprivredi i ruralnom razvoju u Bosni i Hercegovini 2011. godine bilježe pad u odnosu na prethodnu godinu. Pad izdvajanja za poljoprivredu posljedica je budžetske krize, koja je permanentno prisutna zadnjih par godina na području BiH, a eskalirala je u 2011. godini. Kao i ostali transferi iz budžeta, ni poljoprivreda nije pošteđena krize, tako da je u prošloj godini na ukupnom nivou zabilježen pad izdvajanja od 23,5 miliona KM.

Tabela 42. Poljoprivredni budžeti u BiH (2008-2011) (u milionima KM)

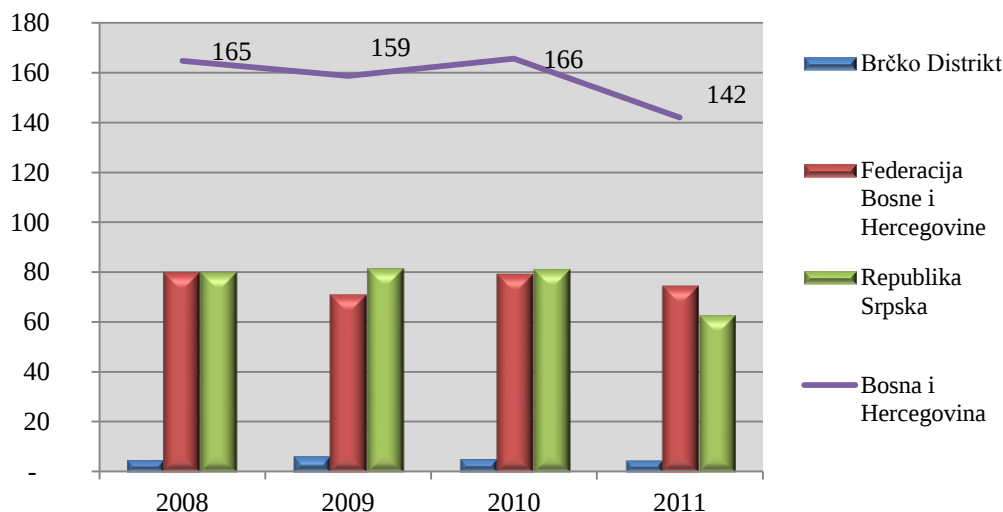
	2008	2009	2010	2011
Brčko Distrikt BiH	4.646.316	6.055.822,80	5.066.820,9	4.557.774
Federacija BiH+Kantoni	80.068.922	71.126.748,3	79.393.279	74.636.608
Republika Srpska	80.000.000,0	81.547.605,36	81.186.160,17	62.862.495
Bosna i Hercegovina	164.715.238	158.730.176,4	165.646.260	142.056.878

Izvor: Ministarstva poljoprivrede: FBiH, RS, Kantona FBiH i Odjela za poljoprivredu BD BiH

Ukupna izdvajanja za poljoprivredu u 2011. godini iznosila su nešto više od 142 miliona KM, što predstavlja smanjenje od oko 14,24% u odnosu na prošlogodišnji budžet. Pad izdvajanja je zabilježen na svim nivoima (entiteti, kantoni, BD), međutim, najveći je, ipak, zabilježen u Republici Srpskoj.

Posmatrajući ukupnu podršku za poljoprivredu i ruralni razvoj na nivou BiH, vidljivo je da u gotovo istom omjeru učestvuju oba entiteta (FBiH i RS). Za razliku od ranijih godina, kada je podrška u RS bila nešto viša, ove godine je situacija obrnuta, tako da FBiH preuzima primat u podršci. Najmanji obim podrške u apsolutnom iznosu svakako je sa nivoa BD BiH, što je i razumljivo, s obzirom na veličinu Distrikta. Relativni pokazatelji bi, s druge strane, dali nešto drugačiju sliku (u smislu poređenja stepena izdvajanja sa dostupnom poljoprivrednom površinom), gdje bi BD bio na prvom mjestu. U nastavku je data struktura podrške poljoprivredi i ruralnom razvoju u BiH, uz poštovanje metodološkog pristupa razvrstavanja/klasifikacije mjera agrarne i ruralne politike.

¹² Ranije su podsticaji regulirani programima, te odlukama.

Grafikon 12. Poljoprivredni budžeti u BiH za period 2008 – 2011 (u milionima KM)

Izvor: Ministarstva poljoprivrede: FBiH, RS, Kantona FBiH i Odjela za poljoprivredu BD BiH

6.2.2. Struktura podrške po grupama mjera

Struktura podrške po grupama mjera prvi je korak u predstavljanju modela AP u Bosni i Hercegovini. Mjere podrške su podijeljene na pet grupa: mjere koje imaju direktni uticaj na tržište (mjere podrške tržištu), mjere direktne podrške proizvođačima, mjere ruralne politike, općih usluga u poljoprivredi i ostalo, odnosno ono što nije moglo biti alocirano po gornjoj klasifikaciji. Navedena podjela mjera podrške i zadržavanje istog metodološkog pristupa omogućuje komparaciju podrške kroz godine (kao i komparaciju između administrativnih jedinica zemlje, odnosno komparaciju sa regionalnim i EU politikama), kao i pravilnu interpretaciju, odnosno eventualnu intervenciju od strane kreatora.

U strukturi podrške prvo je prikazan zbiran pregled po grupama mjera za nivo BiH, a potom su predstavljene iste grupe na nivou administrativnih jedinica u državi.

Tabela 43. Struktura podrške po grupama mjera (2008–2011) (u milionima KM)

	2008	2009	2010	2011
Mjere podrške tržištu	4.433.562,1	2.390.557,7	9.722.886,2	3.889.555,7
Mjere direktne podrške proizvodnji	99.370.503	104.973.549	80.409.668	107.156.425
Mjere ruralne politike	52.599.462	38.380.399	61.671.616	15.622.326
Opće usluge u poljoprivredi	7.828.506	9.514.700	10.833.804	4.957.195
Ostalo (nealocirano na dr. mjestu) ¹³	483.205	3.470.971	3.008.286	10.431.376
Ukupno	164.715.238	158.730.176	165.646.260	142.056.878

Izvor: MVTEO BiH-proračuni na bazi podataka entitetskih i kantonalnih ministarstava poljoprivrede i Odjela za poljoprivredu BD

¹³Visok iznos nealociranih sredstava rezultat je, u najvećoj mjeri, iznosa dugovanja iz prethodne godine.

Posmatrajući strukturu podrške poljoprivredi i ruralnom razvoju u BiH, evidentno je da i dalje najveći obim iste ide kroz mjere direktne podrške proizvođačima, s obzirom da u ovu grupu mjera spada podrška koja se isplaćuje u vidu premija, zatim plaćanja koja imaju karakter regresa, te, na kraju, i plaćanja po grlu, odnosno po hektaru površine. Nabrojane mjere su najpopularnije mjere podrške proizvodnji u Bosni i Hercegovini. Kroz ovu grupu mjera u prošloj godini je upućeno 107,1 milion KM (odnosno 75% u relativnim iznosima), što je najviši zabilježeni iznos u posljednje četiri godine, posebno kada se radi o procentualnom učešću u ukupnom budžetu. Ovakav razvoj situacije, u kojoj ukupni iznosi podrške padaju, dok rastu podrške kroz grupu mjera direktno namijenjenim proizvodnjama, sasvim je opravdan, odnosno, bolje rečeno, sasvim normalan, jer kreatori politike kod kriza uvijek idu na mjere koje su najpopularnije za poljoprivrednike, a to mjere direktne podrške sigurno i jesu. S druge strane, i sa ekonomskog aspekta ovakav potez je opravdan, s obzirom da su mjere usmjerene na direktnu podršku proizvodnji. Visok iznos direktne podrške u ovoj godini jednim dijelom rezultat je prenosa dugovanja iz prethodne godine, a koji je isplaćen u 2011. godini. Inače, problem knjiženja dugovanja u izvještajima sa entitetskog nivoa nešto je što se mora hitno riješiti, s obzirom da nema jasnih definicija na koji način se manipuliše dugovima¹⁴.

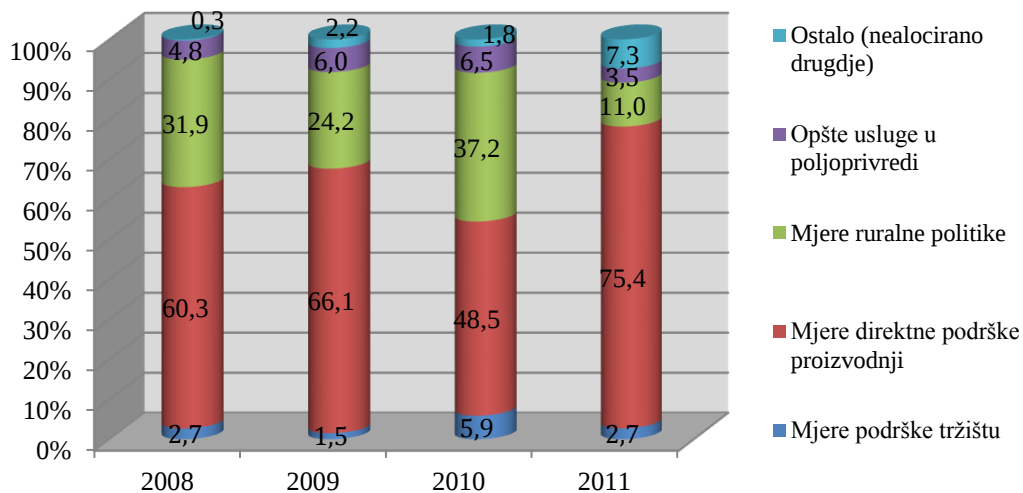
Druga grupa mjera po visini izdvajanja su mjere ruralnog razvoja. Iako su izdvajanja za ovu grupu mjera u prethodne dvije godine gotovo dostigle izdvajanja za mjere direktne podrške proizvođačima, u 2011. godini ista bilježe rapidan pad. Prije svega, to je rezultat simboličnog izdvajanja za ovu grupu mjera iz budžeta za poljoprivredu Federacije BiH, ali i pada izdvajanja u Republici Srpskoj. Za razliku od mjera direktne podrške, koje su „profitirale“ na krizi, mjere RR su bile te na kojima se štedjelo. Ovo nije novina, jer upravo mjere koje nisu direktno vezane za proizvodnju (kakav karakter imaju mjere RR, posebno mjere općih usluga u poljoprivredi) u najvećoj mjeri trpe krizne poteze kreatora agrarne politike. Kroz mjere koje imaju karakter ruralne politike u 2011. godini izdvojeno je tek 15,1 milion KM, odnosno 11% od ukupnog budžeta. Često pominjani (kao negativna stvar u raspodjeli podrške) visok nivo variranja izdvajanja, kada je u pitanju RR, još jednom se pokazao na primjeru 2011. godine.

Ovo je posebno problem zbog činjenice da se u okviru mjera ruralnog razvoja izdvajaju sredstva za jačanje konkurentnosti poljoprivrednih gazdinstava (osa 1), koja naša poljoprivreda itekako treba. Variranja podrške po godinama ukazuje i na to da još uvijek nema jasnog i jakog starteškog opredjeljenja za ovu vrstu podrške. Umjesto toga, kod pojave deficita sredstava, među prvim za umanjivanje podrške su upravo mjere ruralnog razvoja.

Treća grupa mjera po visini izdvajanja iz poljoprivrednih budžeta u BiH su opće usluge u poljoprivredi. Kao i u slučaju mjera ruralnog razvoja, i mjere općih usluga u poljoprivredi u 2011. godini bilježe pad podrške.

Iako ovu grupu mjera čini čitav set izuzetno bitnih mjera, posebno sa aspekta očuvanja zdravlja ljudi i životinja (ne isključujući ni biljne kulture), zatim naučnih istraživanja i slično, izdvajanja za ista su ipak smanjena. Na ime općih usluga u poljoprivredi prošle godine je izdvojeno najmanje u odnosu na protekle četiri godine, tek nešto manje od 5 miliona KM, što predstavlja 3,5% od ukupnog poljoprivrednog budžeta.

¹⁴Primjer je miješanje duga i prenosa za nedovršene proizvodnje, zbiranje duga, knjiženje duga pod „isplaćeno za 2009. iz budžeta 2010“ i sl.

Grafikon 13. Procentualno učešće grupa mjera u ukupnom poljoprivrednom budžetu za period 2008- 2011

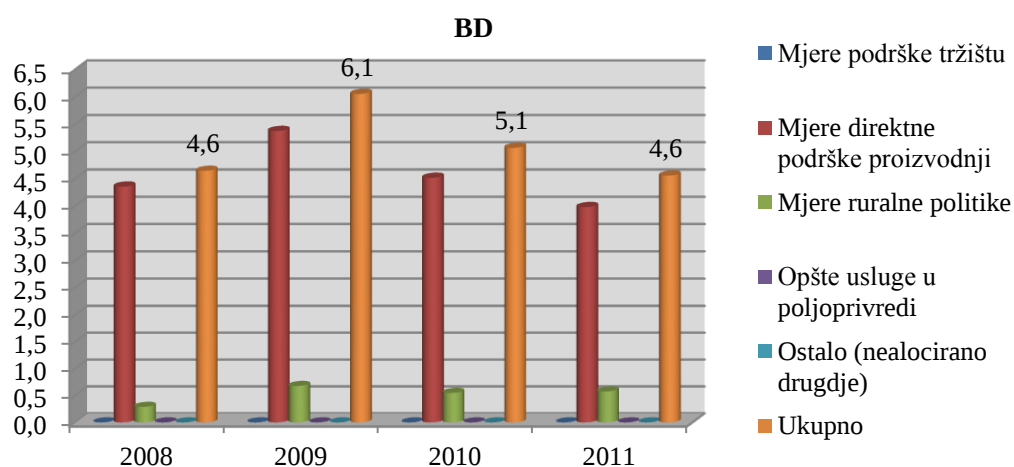
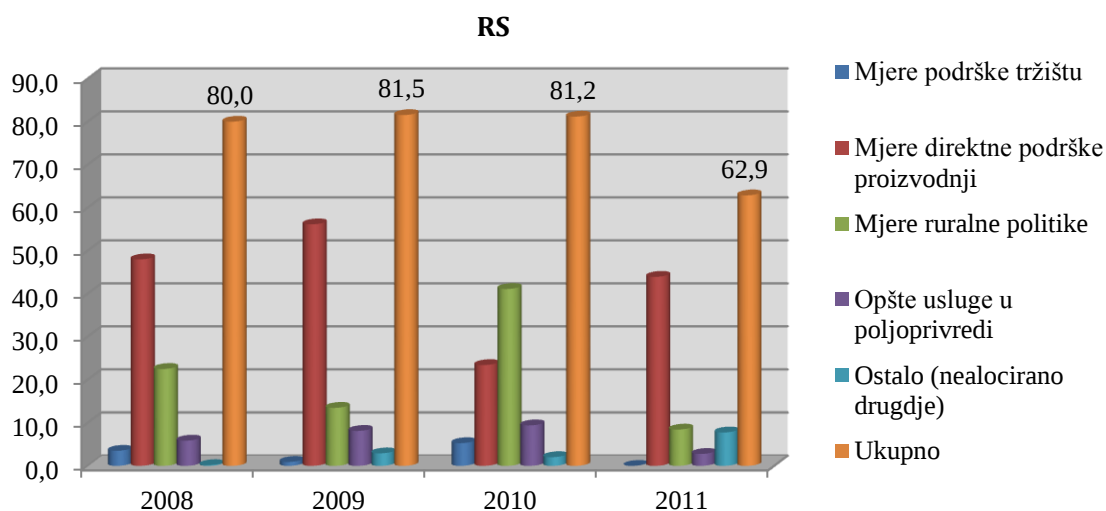
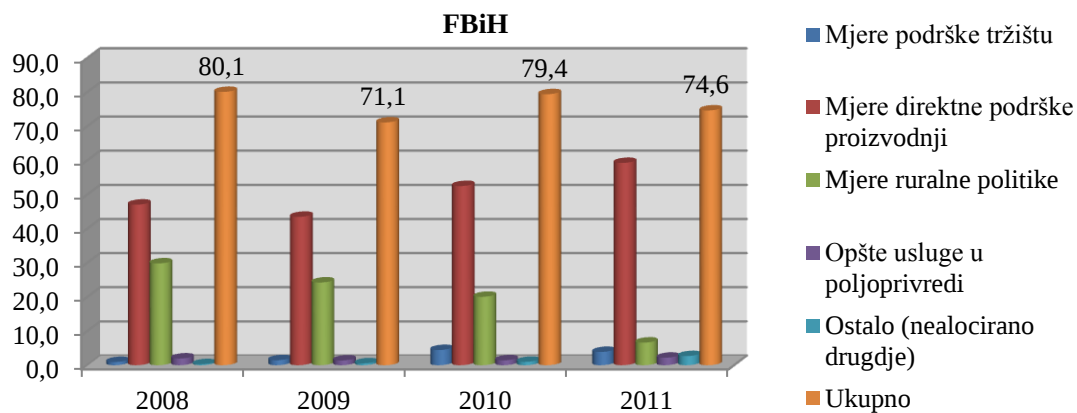
Izvor: MVTEO BiH-proračuni na bazi podataka entitetskih i kantonalnih ministarstava poljoprivrede i Odjela za poljoprivredu BD BiH

Mjerama podrške tržištu u BiH se tradicionalno daje malo značaja. Iako je u prethodnoj 2010. godini zabilježen značajan napredak u izdvajanju za ove mjere, u posmatranoj godini je došlo do pada podrške. Dok je u 2010. godini za ove namjene izdvojeno 9,77 miliona KM, odnosno 5,9 % ukupnog budžeta, čime se „odlijepilo“ od višegodišnjeg prosjeka, u 2011. godini je izdvojeno tek nešto više od 3,8 miliona KM, odnosno 2,7% ukupnog budžeta. Treba naglasiti da ni izdvajanje iz 2010. godine nisu u potpunosti tačna, s obzirom da se sredstva za tržišne intervencije sa nivoa RS zbrajaju sa drugim vidovima podrške (vanredne potrebe). Pored našeg insistiranja na razdvajanju ove dvije kategorije podrške (razdvajanje podataka o realiziranoj podršci po linijama), do sada nismo naišli na razumijevanje, tako da, vjerovatno, postoje određena odstupanja u podacima.

Posljednju grupu mjera čine nealocirana sredstva ili ostalo. U ovoj grupi su svrstane sve mjere koje prema prethodnoj klasifikaciji nisu mogle biti sastavni dio bilo koje druge mjere.

Najveći obim sredstava u ostalim plaćanjima pripada dugu koji nije strukturiran da bi se mogao podijeliti prema mjerama za koje je učinjen, zatim su tu još i rezerve, te plaćanja koja je nemoguće razvrstati po linijama podrške. Za razliku od prve dvije posmatrane godine, kad je iznos nealociranih sredstava bio nizak, u posljednje dvije godine isti ima trend rasta. Posebno je karakteristična zadnja, 2011. godina, kada se bilježi iznos od 10 miliona KM, odnosno 7,3% ukupnog budžeta. Ovo je ujedno i jasan pokazatelj nelikvidnosti poljoprivrednih budžeta u zadnje dvije godine, s obzirom da u strukturi nealociranih sredstava, u najvećem obimu, učestvuje dug.

S ciljem komparativnog prikaza strukture podrške između nivoa administrativnih jedinica, u nastavku je dat grafički prikaz strukture podrške po glavnim grupama mjera na nivou administrativnih jedinica (entiteta i BD) u BiH.

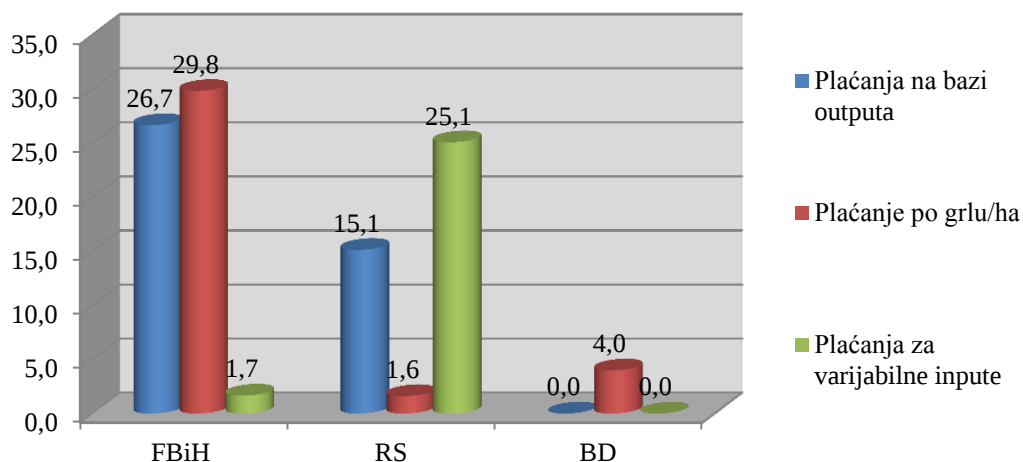

**Grafikon 14, 15, 16. Struktura podrške po administrativnim jedinicama BiH za period 2008-2011
(u milionima KM)**

Izvor: MVTEO BiH-proračuni na bazi podataka entitetskih i kantonalnih ministarstava poljoprivrede i
Odjela za poljoprivredu BD BiH

6.2.3. Poređenje između entiteta i Brčko Distrikta po mjerama

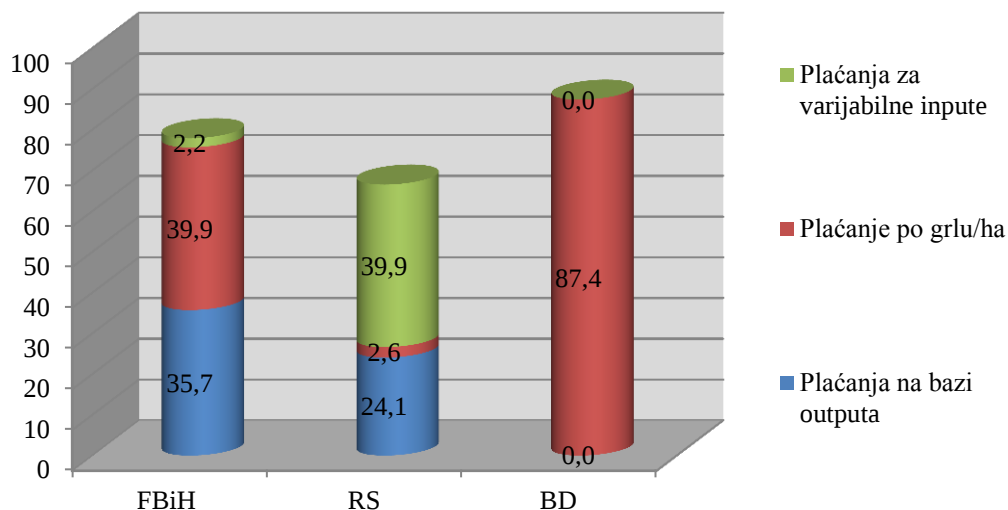
Harmonizacija mjera podrške predstavlja jedan od velikih problema kad je riječ o poljoprivrednoj politici u Bosni i Hercegovini. Neusklađen sistem podrške između entiteta i Brčko Distrikta jedan je od razloga što se BiH poljoprivreda ne oporavlja željenom brzinom. Neusklađenosti se bilježe kako prema vrstama mjera podrške, tako i prema kriterijumima implementacije, odnosno visini podrške po jedinici mjere. Primjer disharmonije u podršci između administrativnih jedinica zemlje i upoređivanje podrške proizvodnji za 2011. godinu prikazani su grafikonom 17.

Grafikon 17. Poređenje mjera podrške proizvodnji između entiteta i BD BiH za 2011 (u 000 KM)

Izvor: MVTEO BiH-proračuni na bazi podataka entiteskih i kantonalnih ministarstava poljoprivrede i Odjela za poljoprivredu BD BiH

Poređenje ukazuje da je u BiH i dalje prisutna vrlo visoka razlika u podršci proizvođačima, kako prema mjerama preko kojih se ista upućuje, tako i prema vrijednostima po jedinici mjere, odnosno prema kriterijumima implementacije. Dok su u FBiH dvije glavne mjere podrške podrška na bazi outputa i plaćanja po grlu/ha, koje imaju i gotovo identične vrijednosti, u RS situacija je dosta drugačija. Najveći obim podrške proizvođači dobijaju kroz plaćanja za varijabilne inpute /regrese/ za dizel gorivo i vještačko đubrivo, dok su plaćanja na bazi outputa (uglavnom premije za mlijeko) na drugom mjestu. Situacija u RS je drugačija od prethodne godine, kada su plaćanja na bazi outputa i regresi za inpute bili gotovo izjednačeni po iznosima. S druge strane, regresi za varijabilne inpute, u tipu dizel goriva i mineralnih đubriva, nisu uopće zabilježeni kao mjera u Brčko Distriktu, dok u Federaciji BiH bilježimo određene iznose, koji su dati prije svega sa kantonalnih nivoa (Federalni poljoprivredni budžet nema ovu mjeru na snazi). Brčko Distrikt podršku proizvodnji uglavnom pruža kroz plaćanja po grlu (za animalnu proizvodnju), odnosno kroz plaćanja po hektaru za biljnu proizvodnju. Druge dvije mjere namijenjene podršci proizvodnje u entitetima (plaćanja na bazi outputa i regresi) nisu prisutne kao mjera u BD. Ako na sve ovo dodamo činjenicu da u entitetima i BD čak i u okviru iste mjere iznosi po jedinici nisu isti, kao i kriterijumi za dobijanje podrške, onda je jasno o koliko se neusklađenoj politici radi. Ista ili slična situacija je i po pitanju drugih mjera (posebno mjera koje se podvode pod kategoriju ruralnih mjera).

Grafikon 18. Poređenje mjera podrške proizvodnji između entiteta i BD BiH za 2011 (u%)

Izvor: MVTEO BiH-proračuni na bazi podataka entiteskih i kantonalnih ministarstava poljoprivrede i Odjela za poljoprivredu BD BiH

Neharmonizirana politika podrške među entitetima i BD BiH problem je i za samu konkurentsku poziciju domaćih proizvođača, s obzirom da se ovakvim pristupom disperziraju i sredstva koja se izdvajaju za podršku poljoprivredi, umanjujući njihov efekat. S druge strane, ovaj problem se reflektira i na učlanjenje u međunarodne organizacije, prije svega WTO i EU. Kada je riječ o WTO, jasno je da će BiH sa danom članstva u ovoj svjetskoj organizaciji preuzeti određene obaveze u smislu praćenja domaće podrške (u jednom dijelu i smanjenja ili prestruktuiranja). Navedenu aktivnosti u BiH nije moguće efektivno realizirati bez saradnje entiteta i državnog nivoa.

Kada je riječ o EU, odnosno o harmoniziranju domaće politike sa CAP EU, ni ovaj proces nije moguće početi bez prethodno postignute unutrašnje interne harmonizacije. Činjenice da se više od polovine legislative EU odnosi na poljoprivredu, da je oko 40% budžeta EU namijenjeno poljoprivredi, da je podrška poljoprivredi odvojena od proizvodnje, te da se za ovakav sistem podrške moraju kreirati specijalni sistemi implementacije politike govore u prilog komplikovanosti procesa harmonizacije. Na složenost i dugotrajnost procesa reforme politike podrške najbolje ukazuju iskustva pristupa Hrvatske, odnosno reforme politike podrške koje je Hrvatska preduzimala zadnjih nekoliko godina.

Stoga, u BiH se u narednom periodu moraju preduzeti značajniji koraci na ovom polju, kako bi se što prije započeo proces harmonizacije. Ured za harmonizaciju i koordinaciju sistema plaćanja¹⁵ u BiH, u čijoj je nadležnosti većina ovih poslova, postao je operativan, te je realno očekivati da se u narednoj godini dese određeni pozitivni pomaci po pitanju harmonizacije domaće politike u prvoj fazi, a zatim i harmonizacije po drugim osnovama.

¹⁵ Ured za harmonizaciju i koordinaciju sistema plaćanja u poljoprivredi i ruralnom razvoju formiran je Odlukom Vijeća ministara iz 2009. godine, kao uprava u sastavu MVTEO. Međutim, tek je krajem 2011. godine imenovan v.d. direktora Ureda, dok je za 2012. godinu planiran i budžet, odnosno zapošljavanje određenog broja ljudi u Uredu.

Problemi koji se mogu javiti u procesima harmonizacije i daljeg razvoja modela podrške poljoprivredi u BiH su: neadekvatan mehanizam prikupljanja i dostavljanja podataka sa nivoa entiteta, kantona, općina; problem neadekvatnih klasifikacija podataka; problem sa dugovima i knjiženjima dugovanja; nejasno i zbirno predstavljanje pojedinih linija podrške (posebno u slučaju RS), pa i zbrajanje pojedinih mjera koje metodološki nisu spojive (tržišne intervencije i druge vanredne potrebe, zaštita zdravlja životinja i sl.). Nepostojanje uvezanog sistema dostave podataka o podršci negativno će se odraziti i u slučaju članstva u WTO, gdje ćemo biti obavezni da dostavljamo tačne i metodološki klasifikovane podatke sa svih nivoa u određenom momentu (koji su sljedljivi, odnosno za koje se mora obezbijediti da su provjerljivi na traženje).

6.2.4. Struktura podrške po proizvodima/proizvodnjama

Pored prikazanog apsolutnog iznosa podrške i njene strukture, kako po grupama mjera, tako i distribucije po administrativnim jedinicama zemlje, dat je i prikaz transfera prema proizvodu/grupama proizvoda¹⁶, odnosno veza između transfera i proizvoda/grupa proizvoda za koje se ti transferi vežu. Ovakva podjela podrške značajna je sa više aspekata, a prvenstveno zbog ocjena koliko model podrške poljoprivredi u BiH u stvari ima uticaja na trgovinske tokove.

Prema klasifikaciji međunarodnih trgovinskih organizacija ili organizacija koje se bave praćenjem i analizom agrarnih politika, mjere agrarne politike koje se direktno vezuju za određeni specifični proizvod (*proizvodnja istog je uvjet za dobijanje podrške*) su štetnije za trgovinu, odnosno imaju više uticaja na iskrivljenje trgovine tim proizvodom.

Mjere koje se vezuju za grupe proizvoda koje su namijenjene za sve proizvode imaju manji štetni uticaj na trgovinu poljoprivrednim proizvodima. S druge strane, ovakva podjela omogućava uvid „podjele“ transfera prema proizvodima i ocjene koliko politika uspijeva u podršci ciljanim, strateškim proizvodnjama.

Tabela 44: Struktura transfera po proizvodima/grupama proizvoda

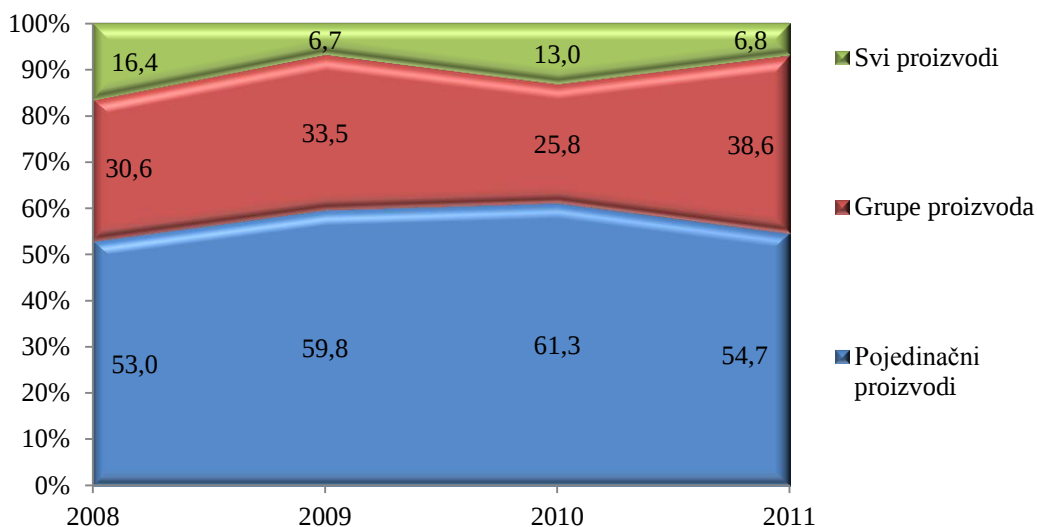
	2008	2009	2010	2011
Pojedinačni proizvodi	70.899.977,97	78.853.831,82	69.408.888,15	64.541.917,77
Grupe proizvoda	40.928.010,05	44.209.824,22	29.194.043,32	45.527.119,36
Svi proizvodi	21.959.340,36	8.901.383,63	14.688.242,98	7.998.315,57
Suma transfera za proizvode/proizvodnje	133.787.328	131.965.040	113.291.174	118.067.353
Ukupna podrška	164.715.238,1	158.730.176,4	165.646.260,3	142.056.877,7

Izvor: MVTEO BiH-proračuni na bazi podataka entitetskih i kantonalnih ministarstava poljoprivrede i Odjela za poljoprivredu BD BiH

U 2011. godini transferi za pojedinačne proizvode bilježe određeni pad, ali i dalje ostaju iznad najnižeg nivoa (54,7%). Najveći obim podrške u BiH vezuje se za pojedinačne proizvode, sa

¹⁶ U sumi transfera koja je ovdje prikazana učestvuju cjelukupna grupa mjera direktne podrške proizvođačima (sa podmjerama: plaćanja na bazi outputa, plaćanja po grlu/ha, regresi za inpute, kompenzatorna plaćanja), te investiciona ulaganja iz grupe mjera RR.

rasponom od 53 % ¹⁷ u 2008. godini, kada su bili i najniži, do 61,3 % u 2010. godini, kada bilježe svoj najveći iznos.

Izvor: MVTEO BiH - proračuni na bazi podataka entitetskih i kantonalnih ministarstava poljoprivrede i Odjela za poljoprivredu BD BiH

Kada je riječ o samim proizvodima koji učestvuju u transferima za pojedinačne proizvode, svakako najznačajnije mjesto zauzima mlijeko sa 35,11 % , što je više od polovine sredstava namijenjenih pojedinačnim proizvodima. Od ostalih pojedinačnih proizvoda koji participiraju u transferima značajna je podrška za goveđe i svinjsko meso, zatim piletinu, i na kraju med. U transferima za grupe proizvoda u najvećoj mjeri učestvuje grupa „biljna proizvodnja uočeno“¹⁸, na koju otpada 13,48 %. Ovako veliki iznos je u najvećoj mjeri rezultat regresa za varijabilne inpute, koji se pružaju kao podrška poljoprivrednicima u RS. Na drugom i trećem mjestu su transferi za grupe voća i povrća (voće prosjek 7,5 %, povrće 3,11 %).

Tabela 45: Distribucija podrške po proizvodima

	2008	2009	2010	2011
Mlijeko (kravlje)	42.318.618,29	50.040.271,52	42.220.569,20	39.681.001,89
Mlijeko (ovčije i kozije)	65.088,68	144.403,15	211.588,65	352.937,80
Goveđe meso	6.177.660,00	4.338.158,01	6.802.841,63	5.139.670,00
Svinjsko meso	3.261.330,00	4.939.180,79	4.971.594,00	3.804.442,00
Ovčije meso	108.000,00	2.350.048,00	503.019,67	958.916,00
Pileće meso	1.312.753,55	1.908.323,69	2.037.791,07	1.497.253,56
Jaja	1.112.645,10	709.588,99	837.603,27	439.753,80
Med	2.755.341,30	2.826.835,80	3.190.197,30	3.236.814,40

¹⁷ Od ukupnih transfera koji su namijenjeni proizvodima/grupama proizvoda/za sve proizvode.

¹⁸ Nije bilo moguće definirati drugačiju grupu zato što su regresi za varijabilne inpute u RS praktično namijenjeni cjelokupnoj biljnoj proizvodnji.

Riba	1.247.755,37	1.314.197,96	998.060,03	424.515,45
Ćurčići	28.265,00	49.625,00	10.299,00	1.269,00
Konji	-	12.800,00	27.600,00	84.950,00
Pšenica	2.780.131,51	2.853.716,24	2.277.122,97	1.964.186,28
Kukuruz	3.281.499,74	1.209.258,79	1.840.650,86	2.679.262,84
Ječam	112.059,00	25.000,00	15.000,00	25.362,50
Duhan	4.513.549,15	3.906.067,45	1.034.472,15	2.213.874,35
Krompir	1.307.683,38	1.526.625,21	1.507.413,42	1.029.153,40
Soja	224.491,40	303.335,90	332.286,93	331.676,00
Grožđe	13.284,00	160.319,72	88.617,80	125.338,50
Gljive	33.764,00	33.440,00	-	30.200,00
LjA bilje ¹⁹	246.058,50	202.635,60	502.160,20	521.340,00
Grupe proizvoda				
Povrće	3.105.560,33	3.663.298,33	3.641.317,97	4.867.814,12
Voće	10.239.710,31	10.709.183,07	10.052.242,31	6.303.205,93
Žitarice	452.132,80	263.310,47	118.220,28	380.162,81
Krmno i industrijsko bilje	823.569,65	506.229,80	1.091.800,78	1.120.738,68
Biljna proizvodnja - sve	19.242.958,89	20.495.125,58	752.609,93	27.541.874,36
Mlijeko i meso - goveda	4.858.775,07	7.208.129,97	9.210.762,05	1.426.938,46
Mlijeko meso ovce/koze	2.205.303,00	1.364.547,00	4.327.090,00	3.886.385,00
Svi proizvodi				
Svi proizvodi	21.959.340,36	8.901.383,63	14.688.242,98	7.998.315,57
Ukupno	133.787.328,38	131.965.039,67	113.291.174,45	118.067.352,70

Izvor: MVTEO BiH-proračuni bazi podataka entitetskih i kantonalnih ministarstava poljoprivrede i Odjelenja za poljoprivredu BD BiH

Transferi za sve proizvode bilježe znatan pad od bazne 2008. godine (od 16,4% u 2008. godini do 6,7 % u 2011. godini).

Ovo je, prije svega, rezultat smanjenih aktivnosti sufinansiranja kamata za kredite u poljoprivredi od strane kreatora politike (s obzirom da u velikoj mjeri upravo ova mjera učestvuje u ovim transferima), ali i generalno smanjenih aktivnosti na mjerama koje su, u principu, namijenje svim poljoprivrednim proizvodima.

Na kraju se, kao zaključak ovog dijela, može reći da prema raspodjeli transfera koji su prikazani model agrarne politike u BiH pokazuje odlike zastarjelih rješenja podrške. Naime, visoko (čak i previsoko) učešće pojedinačnih transfera u ukupnoj masi direktne podrške poljoprivredi nije uobičajeno u modernim politikama, gdje se većina transfera upućuje ili za grupe proizvoda ili za sve proizvode (posebno u CAP EU, prema kojoj se moramo ravnati). Ovakva raspodjela je dodatan problem i sa aspekta WTO članstva, s obzirom da podrška po pojedinim proizvodima ne

¹⁹ LjA bilje – ljekovito i aromatsko bilje

smije prelaziti 5 % ili 10 % od vrijednosti proizvodnje datog proizvoda²⁰. Kako bi se prevazišli mogući problemi sa navedenim asocijacijama ili zajednicama, neophodno bi bilo povesti više računa o raspodjeli transfera podrške.

6.3. Ostala podrška poljoprivrednim proizvođačima i prerađivačima

6.3.1. Prijedlog mjera za poboljšanje uvjeta poslovanja u poljoprivrednoj proizvodnji i prehrambenoj industriji

Tokom 2011.godine nastavljeno je sa procedurom informiranja Savjeta ministara BiH, te nadležne Komisije Parlamentarne skupštine BiH o preduzetim aktivnostima na realizaciji Prijedloga mjera za poboljšanje uvjeta poslovanja u poljoprivrednoj proizvodnji i prehrambenoj industriji BiH. Na 5. sjednici Komisije za vanjsku trgovinu i carine Predstavničkog doma BiH, održanoj 24.08.2011. godine, razmotren je i usvojen šestomjesečni izvještaj o realizaciji mjera za poboljšanje uvjeta poslovanja u poljoprivrednoj proizvodnji i prehrambenoj industriji Bosne i Hercegovine.

Također, na 8. sjednici Predstavničkog doma Parlamentarne skupštine BiH, održanoj 25.08.2011. godine, te 5. sjednici Doma naroda Parlamentarne skupštine BiH, održanoj 14.09.2011. godine, razmotren je i usvojen šestomjesečni izvještaj o realizaciji mjera. Nakon donošenja šestomjesečnog izvještaja, te u skladu sa kratkim rokom informiranja nadležnih tijela o preduzetim aktivnostima, Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa, u saradnji sa drugim nadležnim institucijama, izradilo je Godišnji izvještaj o realizaciji usvojenih mjera²¹, koji je 29.04.2010. godine, upućen Savjetu ministara BiH na razmatranje i usvajanje. Savjet ministara Bosne i Hercegovine je na 154. sjednici, održanoj 29.06.2011. godine, razmotrio i usvojio Godišnji izvještaj o realizaciji mjera za poboljšanje uvjeta poslovanja u poljoprivrednoj proizvodnji i prehrambenoj industriji Bosne i Hercegovine, uz zaključak kojim se zadužuje Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa da navedeni dokument dostavi Komisiji za vanjsku trgovinu i carine Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine. Godišnji izvještaj je dana 29.08.2011. godine dostavljen Komisiji za vanjsku trgovinu i carine Predstavničkog doma Parlamentarne skupštine BiH.

Predstavnički dom Parlamentarne skupštine BiH je na 12. sjednici, održanoj 27. oktobra 2011. godine, nakon usaglašavanja u Kolegiju Doma kao komisiji, usvojio zaključak iz Mišljenja Komisije za vanjsku trgovinu i carine o Izvještaju iz oblasti poljoprivrede za Bosnu i Hercegovinu za 2010. godinu, razmatranom na 10. sjednici, održanoj 22.09.2011. godine: “Predlaže se da Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, osim redovnih izvještaja, urgentno informira Komisiju za vanjsku trgovinu i carine u vezi s problemima do kojih dolazi prilikom realizacije ciljeva navedenih u Mapi puta i realizacije mjera Godišnjeg izvještaja za poboljšanje uvjeta poslovanja u poljoprivrednoj proizvodnji i prehrambenoj industriji BiH, radi hitne reakcije s ciljem njihovog otklanjanja“.

Dana 29.12.2011. godine Savjetu ministara BiH na razmatranje i usvajanje dostavljen je i treći izvještaj o realizaciji mjera. Ovim Izvještajem pruža se pregled donesene legislative BiH i/ili

²⁰ U zavisnosti od *de minimis* praga

²¹ Godišnji izvještaj o realizaciji usvojenih mjera je upućen 29.04.2010. godine Savjetu ministra na razmatranje i usvajanje, ali dok novi saziv Savjeta ministra nije formiran navedeni Izvještaj nije razmatran, niti usvojen.

izmjene postojeće u predviđenom vremenskom periodu, njihova implementacija, s naznakom značajnih problema u njihovom provođenju, te prikaz aktivnosti svih nadležnih institucija u jačanju uvjeta poslovanja u poljoprivrednoj proizvodnji i prehrambenoj industriji Bosne i Hercegovine.

6.3.2. Mapa puta sa ciljem stvaranja uvjeta za izvoz proizvoda animalnog i biljnog porijekla

Prema Planu i programu rada Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, od strane SPPŠRR izrađena su dva Izvještaja o realizaciji Mape puta sa ciljem stvaranja uvjeta za izvoz proizvoda životinjskog i biljnog porijekla. Izvještaji su upućeni Savjetu ministara BiH na razmatranje i usvajanje. Prvi Izvještaj o realizaciji Mape puta je razmatran i usvojen na 150. sjednici Savjeta ministara Bosne i Hercegovine, održanoj 11. 05. 2011. godine. Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa je predložilo Savjetu ministara Bosne i Hercegovine da prihvati dostavljeni Izvještaj, sa zaključkom da aktivnosti u predmetnom dokumentu predstavljaju prioritet u realizaciji zadataka nadležnih institucija u mreži hrane. Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH je, nakon višemjesečnog prikupljanja informacija od relevantnih institucija u mreži hrane, izradilo II Izvještaj o realizaciji aktivnosti Mape puta sa ciljem stvaranja uvjeta za izvoz proizvoda životinjskog i biljnog porijekla, koji je razmatran i usvojen na 165. sjednici Savjeta ministara, dana 26.10.2011. godine.

S ciljem provođenja aktivnosti, usvojen je Zaključak za hitnu realizaciju aktivnosti iz predmetnog Izvještaja, prevashodno Aktivnosti 1. i 4. iz *Mape puta sa ciljem stvaranja uvjeta za izvoz proizvoda životinjskog i biljnog porijekla*, kako bi se moglo krenuti u realizaciju ostalih aktivnosti koje treba da predstavljaju prioritet u realiziranju zadataka nadležnih institucija u mreži hrane. Institucije zadužene za realizaciju ovih aktivnosti nisu se pridržavale roka implementacije istih, kao ni dostavljanja blagovremenih i potpunih izvještaja Ministarstvu vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, te je uz ove izvještaje urađen je i tabelarni prikaz - *Analiza realiziranih aktivnosti Mape puta*. U toku 2011. godine predloženo je da se, s ciljem realizacije i rješavanja zastoja u implementaciji Mape puta, formira interinstitucionalno tijelo - *Tehnički tim za realizaciju i rješavanje zastoja prilikom implementacije Mape puta*, koji bi bio sastavljen od visoko rangiranih službenika iz svih institucija uključenih u realizaciju ovog dokumenta. Rad ovog Tima rezultirao bi donošenjem i realizacijom zaključaka sa sastanka.

Uspostavljena je efikasna koordinacija korištenja podrške unutar projekata međunarodne zajednice u oblasti bezbjednosti hrane koji se implementiraju u BiH, što rezultira redovnim sastancima predstavnika projekata i Agencije za bezbjednost hrane BiH, Kancelarije za veterinarstvo BiH, Uprave BiH za zaštitu zdravlja bilja, u koordinaciji sa predstavnicima MVTEO BiH, u toku čitave godine. Putem edukacije i korespodencije sa BHEPA-VTK BiH provode se aktivnosti koje će voditi konstantnom jačanju institucija za podršku proizvođačima. Imenovani su članovi ispred MVTEO BiH, Agencije za bezbjednost hrane BiH, Kancelarije za veterinarstvo BiH i Uprave BiH za zaštitu zdravlja bilja, koji vrše stalnu korespodenciju i održavanje sastanaka sa predstavnicima mljekarskog sektora, te učestvuju u rješavanju postojećih problema.

MVTEO BiH je, na zahtjev Udruženja mljekara BiH, u saradnji sa projektom „Razvoj zakonodavne infrastrukture za sigurnost i kvalitet hrane“, koji finansira švedska razvojna agencija SIDA, organizirao radionicu na temu *Zahtjevi za izvoz mlijeka i mliječnih proizvoda u zemlje EU*,

koja je održana 12.05.2011. godine u Sarajevu. U sklopu aktivnosti koje su provedene u okviru projekta „Razvoj zakonodavne infrastrukture za sigurnost i kvalitet hrane“ realizirana je i posjeta mljekarama (7 mljekara), u periodu od 15-20.05.2011. godine.

U toku 2011. godine nastavljene su aktivnosti podrške razvoju laboratorijskih metoda, s ciljem akreditiranja. Kancelarija za veterinarstvo BiH je učestvovala u organizaciji međunarodno priznatog međulaboratorijskog uporednog ispitivanja *ring/proficiency*, kao i uporednog ispitivanja između ovlaštenih veterinarskih laboratorija. Dodatno, održan je i konsultativni sastanak sa predstavnicima Instituta za akreditiranje BiH, gdje su razmijenjene informacije o procedurama akreditacije. S ciljem potpisivanja MLA sporazuma sa Evropskom kooperacijom za akreditaciju (EA), ekspertska grupa EA je u periodu od 30.05. do 02.06.2011. godine obavio predocjenjivanje BATA-e. U Izvještaju o ocjenjivanju ekspertska grupa je konstatovao da postoji sveukupno povjerenje u opću sposobnost BATA-e i preporučio da se BATA može prijaviti za puno ocjenjivanje od strane EA, s ciljem potpisivanja MLA u područjima:

- *Ispitne laboratorije prema ISO/IEC 17025,*
- *Kalibracione laboratorije prema ISO/IEC 17025,*
- *Inspeksijska tijela prema ISO/IEC 17020.*

Puno ocjenjivanje BATA-e bi trebalo uslijediti tokom 2012. godine. Uspješno završenim punim ocjenjivanjem i potpisivanjem MLA sporazuma u navedenim područjima BATA će dati puni doprinos slobodnom protoku bh. proizvoda na inostrano tržište. Dodatno, provedene su aktivnosti za jačanje inspeksijskih službi, kao i uspostavljanje sistema registara u mreži bezbjednosti hrane. U organizaciji KzV BiH, u junu 2011. godine, održan je trening za inspektore koji obavljaju uzorkovanje i provođenje plana praćenja rezidua.

Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, u saradnji sa UNDP (United Nations Development Programme), organizovalo je okrugli sto na temu „Realizacija Mape puta sa ciljem stvaranja uvjeta za izvoz proizvoda životinjskog i biljnog porijekla“, koji se održao 14.12.2011. godine, kao i radionicu na temu „Izvoz robe životinjskog porijekla u EU i iskustva u razvoju sistema bezbjednosti hrane u regionu“, održanu 15.12.2011. godine. Na ovim događajima razmatrana su pitanja vezana za realizaciju Mape puta, prilikom čega su izvršioci zaduženi za provođenje aktivnosti radili na konkretnim koracima potrebnim za implementaciju, kao i prioritetnim aktivnostima neophodnim za izvoz proizvoda animalnog porijekla u EU. Razmijenila su se iskustva sa susjednim zemljama u vezi sa načinom uspostavljanja sistema bezbjednosti hrane, te podsticajima i preporukama u dobijanju izvoznih dozvola za EU tržišta

7. Politike u sektoru poljoprivrede, ishrane i ruralnog razvoja

7.1. Implementacija Zakona o poljoprivredi, ishrani i ruralnom razvoju BiH

S ciljem implementacije Zakona o poljoprivredi, ishrani i ruralnom razvoju BiH („Sl. glasnik BiH“, 50/08), razvoja i osiguranja efikasnog usklađivanja, koordinacije, primjene i monitoringa strategija i akcionih planova u BiH u sektoru poljoprivrede, ishrane, šumarstva i ruralnog razvoja, pružanja smjernica za prilagođavanje mjera koje će biti usklađene s rezultatima analiza, koordinisanja primjene svih instrumenata politike i mjera, čime se osigurava da su one usklađene

sa strategijama sektora BiH i relevantnim međunarodnim sporazumima, i uspostavljanja i osiguranja usklađenosti i koordinacije programa, zakona i drugih propisa, te mjera u sektoru potrebnih za pregovore i ispunjavanje preuzetih međunarodnih obaveza, uključujući ispunjavanje svih uvjeta koje se odnose na evropske integracije na svim nivoima vlasti, u 2011. godini nastavljena je implementacija aktivnosti započetih u prethodnom periodu.

7.1.1. Poljoprivredni informacioni sistem

Poljoprivredni informacioni sistem je sistem informacione tehnologije koji upravlja informacijama koje se odnose na poljoprivredne podatke. Glavne potkomponente poljoprivrednog informacionog sistema uključuju:

- Registar poljoprivrednih gazdinstava i registar klijenata,
- Sistem identifikacije zemljišnih parcela (LPIS),
- Sistem identifikacije i registracije životinja,
- Integričan sistem administrativne kontrole (IACS),
- Fito-registar,
- Popis poljoprivrede,
- Mrežu računovodstvenih podataka na farmi (FADN),
- GIS okvir za područje istraživanja na bazi uzorka,
- Informacioni sistem o poljoprivrednim tržišnim cijenama.

Registar poljoprivrednih gazdinstava i Registar klijenata

Jedna od aktivnosti koja se u toku 2011. godine provodila s ciljem uspostavljanja Registra poljoprivrednih gazdinstava i Registra klijenata BiH (RPG i RK BiH) odnosila se na usklađivanje prednacrt Odluke o Registru poljoprivrednih gazdinstava i Registru klijenata u BiH sa Zakonom o poljoprivredi, ishrani, šumarstvu i ruralnom razvoju BiH. S ciljem realizacije navedne aktivnosti, Radna grupa za harmonizaciju registracije poljoprivrednih gazdinstava i registracije klijenata u BiH održala je nekoliko radnih sastanaka, a Prednacrt Odluke upućen je na mišljenje entitetskim ministarstvima i Odjeljenju za poljoprivredu BD BiH.

Pozitivno mišljenje na Prednacrt Odluke dostavilo je Ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva FBiH i Odjeljenje za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu Brčko Distrikta. S obzirom na to da se čeka mišljenje Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede RS (MPŠV RS) na Prednacrt Odluke, ista će po realizaciji navedene aktivnosti biti dostavljena na usvajanje Savjetu ministra BiH.

Nastavak registriranja poljoprivrednih gazdinstava i klijenata u 2011. godini u FBiH rezultirao je sa pokretanjem produkcije u svih 79 općina. Do 31.12.2011. godine je u sistem RPG i RK upisano 37.578 poljoprivrednih gazdinstava i klijenata. Od ukupnog broja upisanih, 36.512 su poljoprivredna gazdinstva (35.728 porodičnih poljoprivrednih gazdinstava (PPG) i 784 pravnih subjekata) i 1.066 klijenata (461 fizička lica, a 605 pravni subjekti). Terenski monitoring se provodi kontinuirano.

U toku izvještajnog perioda urađena je rekonstrukcija server-sobe u Ministarstvu vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH. Programerska kuća koja je odabrana da izradi softver za RPG i RK u BiH, prema ugovoru, izradila je i sistem replikacije podataka sa entitetskih servera na nivo države. Potpuno funkcionalna replikacija je uspostavljena između servera u Ministarstvu poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva FBiH i Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH. Replikacija nekih transakcijskih podataka (npr. podaci o farmama i podaci o korištenjima) se odvija dva puta u toku dana, nekih svako dva sata (npr. skenirani dokumenti), a kontrolnih podataka svako 3 minute.

U Ministarstvu poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede RS (MPŠV RS) pokrenuta je i realizirana nabavka hardverske opreme za potrebe testiranja i produkcije, prema tehničkoj specifikaciji. U administrativnom centru Vlade RS je instalirana serverska oprema u skladu sa IT standardima, sa naglaskom da nedostaje još komunikacione opreme. Izvršena je isporuka hardverske opreme i instalacija iste u svim poslovnica APIF-a, koje su, prema ugovoru sa MPŠV RS, zadužene za unos podataka u RPG i RK na području RS. Za potrebe pilot testiranja novog softvera izvršena je obuka u Upravi APIF-a a.d. Banja Luka, gdje su obuku pohađali službenici Uprave i poslovnica Banja Luka, Gradiška, Laktaši i Mrkonjić Grad. Početak pilot faze nije definiran, pošto predstavnici RS smatraju da im još uvijek nije isporučena produkcijska verzija softvera. Nijedna poslovnica APIF-a još uvijek nije povezana sa serverom u MPŠV RS, niti je ijedan PC iz Ministarstva povezan sa ovim serverom. Trenutno je u toku tender za nabavku provajdera za uspostavu VPN mreže na području RS, a server u MPŠV RS je trenutno uključen samo na el. mrežu, i izvan je bilo kakvih komunikacija. Konfiguracija VPN konekcija između servera entiteta RS sa serverom MVTEO BiH nije urađena, dok Agencija za informaciono društvo RS i Generalni sekretarijat Vlade RS ne daju konačno mišljenje sa prihvatljivom strukturom IT sistema i razmjene podataka i ostaje nejasno da li će biti ikakve replikacije podataka prema MVTEO BiH. Iako je programerska kuća završila izradu sistema replikacije podataka, tek po dostavljanju mišljenja sa prihvatljivom strukturom IT sistema i razmjene podataka Agencije za informaciono društvo RS i Generalnog sekretarijata Vlade RS, MPŠVRS će se izjasniti o replikaciji podatka na državni server u MVTEO.

Brčko Distrikt nije obuhvaćen ugovorom za softver RPG i RK u BiH, ali je stalnim nastojanjima Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH u toku 2011. godine, od strane programerske kuće, izrađena i instanca za Brčko Distrikt i postavljena replikacija za isto. U toku 2012. godine očekuje se početak registracije poljoprivrednih gazdinstava i klijenata u Brčko Distriktu, prema zajedničkom sistemu registracije.

Zaključno sa 31.12.2011. godine, na teritoriji BD BiH, prema starom sistemu, registrirano je ukupno 2.349 poljoprivrednih gazdinstava.

Sistem identifikacije zemljišnih parcela

Sistem identifikacije zemljišnih parcela je GIS sistem koji određuje lokaciju i omogućava fizičko mjerenje zemljišnih parcela, kao i održavanje jedinstvene serije oznaka za zemljišne parcele. LPIS evidentira tipove sistema proizvodnje, korištena područja i osigurava osnovu za procjenu rizika koji je povezan sa plaćanjima. Jedan od ciljeva LPIS-a je da spriječi dupla plaćanja za istu parcelu. S ciljem daljeg jačanja poljoprivrednog informacijskog sistema, koje je započeto

aktivnostima u okviru Projekta Poljoprivreda i ruralni razvoj i BiH AIS-a, u okviru procesa IPA programiranja za 2009. godinu, MVTEO BiH je kandidiralo projekat „Podrška za razvoj Poljoprivrednog tržišnog informacijskog sistema i Sistema identifikacije zemljišnih parcela“, u okviru kojeg će se razviti i testirati metodološki pristup za LPIS sistem. U junu 2011. godine provedena je evaluacija tendera za odabir kompanije za pripremu projektnog zadatka i tehničkih specifikacija za opremu. Projektni zadatak i tehničke specifikacije pripremljene su u saradnji predstavnika odabrane kompanije, entitetskih ministarstava poljoprivrede, Odjeljenja za poljoprivredu BD i MVTEO BiH. Brza realizacija pripremnih aktivnosti u vezi sa početkom novog projekta (koja se očekuje u 2012. godini), i implementacija istog, doprinijele bi osiguranju kontinuiteta i postizanju rezultata i konačnih ciljeva prethodnih, i planiranog projekta.

Sistem identifikacije i registracije životinja

U toku 2010. godine konsultantska kuća iz Njemačke analizirala je postojeće sisteme registracije, te pripremila tri izvještaja sa preporukama vezanim za Registar identifikacije životinja u BiH. Pomenuti izvještaji su usvojeni u toku 2011. godine i na osnovu njih je napravljen funkcionalni zahtjev za softverom. U okviru projekta Poljoprivreda i ruralni razvoj (ARDP) predviđena je nabavka softvera za identifikaciju i registraciju životinja. U skladu sa naprijed navedenim, odabrana je firma koja će izraditi novi softver za Registar identifikacije i registracije životinja, kojim će biti omogućena registracija i praćenje kretanja, pored goveda, i ostalih domaćih životinja. Funkcionalnim zahtjevom je definirano da se ostvari komunikacija između Registra životinja i RPG i RK.

Fito-registar

Vijeće ministara BiH je, na prijedlog Uprave BiH za zaštitu zdravlja bilja, donijelo Pravilnik o fitosanitarnom registru. U okviru projekta WB „Poljoprivreda i ruralni razvoj“ predviđena je nabavka softvera za Fito-registar. U skladu sa naprijed navedenim, provedena je procedura i odabrana firma koja će izraditi softver za Fito-registar. Funkcionalnim zahtjevom je definisano da se ostvari komunikacija između Fito-registra i Registra poljoprivrednih gazdinstava i klijenata.

Popis poljoprivrede

U toku 2011. godine glavne aktivnosti na poboljšanju statistike poljoprivrede, šumarstva i ribarstva, koje provode Agencija za statistiku BiH, Federalni zavod za statistiku i Zavod za statistiku RS, bile su vezane za pripreme za Popis poljoprivrede u okviru IPA 2007 projekta BiH AIS. U sklopu IPA 2008 projekta regionalne statističke saradnje, uz tehničku pomoć eksperata Eurostat-a, finaliziran je obrazac za Popis poljoprivrede, definirana su pravila za buduću transmisiju podataka Eurostat-u (EUROFARM baza podataka), te izvršena kalkulacija standardnih outputa 2007 (SO) biljne i stočne proizvodnje, koja predstavlja prosjek SO 2005-2009. Set pitanja iz poljoprivrede, sa pragovima, dizajniran je i uključen u upitnik Popisa stanovništva s ciljem dobijanja cjelokupne liste poljoprivrednih gazdinstava u BiH. Dobijena lista (Adresar) će se koristiti za budući Popis poljoprivrede. Nakon donošenja Zakona o popisu stanovništva, domaćinstava i stanova u BiH 2013. godine, stvoriće se uvjeti za donošenje Zakona o popisu poljoprivrede u BiH i provođenje istog, najkasnije godinu dana nakon provođenja Popisa stanovništva (april 2014. godine). Donošenje Odluke o formiranju interresorne radne grupe i

donošenje Zakona o popisu poljoprivrede u BiH očekuje se u 2012. godini, ili početkom 2013. godine. Procijenjeno je da je za Popis poljoprivrede u BiH potrebno oko 12 miliona KM.

Mreža računovodstvenih podataka farmi

U okviru BiH AIS projekta pokrenute su aktivnosti na uspostavljanju Sistema praćenja ekonomskog učinka farmi (FADN-a). Tokom 2011. godine nastavile su se aktivnosti na prikupljanju podataka za postojećih 120 farmi, realizirani su motivacijski sastanci i supervizijske posjete, pripremljena Access aplikacija za unos podataka, provedene su obuke (za popisivače i supervizore) o unosu podataka, izvršene su analize podataka i pripremljeni izvještaji prema tipovima proizvodnje. Prikupljanje podataka za prvu godinu istraživanja završeno je 30. juna 2011. godine. Dodatno, u saradnji eksperata BiH AIS projekta, predstavnika entitetskih ministarstava poljoprivrede, MVTEO BiH i statističkih institucija, pripremljena je Strategija budućeg razvoja i uspostavljanja FADN u BiH. Sve navedene aktivnosti, realizirane u okviru BiH AIS projekta, stvorile su dobru osnovu za nastavak aktivnosti i održivost FADN sistema, koji se realizira u okviru projekta ARDP. U okviru ARDP projekta, uzorak za 2011. godinu proširen je za 64 nove farme (184 farme u uzorku) i angažirane su tri osobe, po jedna u svakom Ministarstvu, u funkciji FADN koordinatora .

GIS okvir za područje istraživanja na bazi uzorka

U saradnji sa IPA projektom BiH AIS, pripremljen je Prijedlog projekta za nastavak aktivnosti na uspostavljanju Sistema prostornog odabira uzoraka i prikupljanja podataka za potrebe poljoprivredne statistike (GIS AFSS) na nivou BiH, koji će se finansirati sredstvima WB, kroz projekat ARDP. GIS AFSS-om osiguraće se osnovni statistički podaci za BiH koji se odnose na ukupnu površinu poljoprivrednog zemljišta, te ukupnu proizvodnju glavnih usjeva i prinosa. Zbog brzine prikupljanja podataka i tačnosti istih, GIS AFSS se često koristi kao prvi korak u dobijanju najvažnijih informacija u zemljama u kojima postojeći podaci u poljoprivredi imaju ograničenu vrijednost, kao što je slučaj u BiH. Sistem se, inače, može koristiti za praćenje promjena poljoprivrednih površina, te efikasnosti i rezultata poljoprivrednih i zemljišnih politika. Po uspostavljanju, sistem će se koristiti za izradu godišnje statistike koja je propisana Zakonom, te za praćenje promjena u korištenju zemljišta i poljoprivrednoj proizvodnji u zemlji.

S obzirom na rezultate BiH AIS projekta koji je, između ostalog, na bazi pilot aktivnosti razvio i testirao metodologiju prikupljanja i obrade podataka, nabavio osnovnu opremu (hardver i softver) za realizaciju aktivnosti u pilot područjima, te osigurao obuku za predstavnike Ministarstava i tehničkih institucija u okviru radne grupe, navedeni Predlog projekta podržan je od strane entiteta. Sredstvima WB biće podržano prikupljanje podataka na terenu, te nabavka dodatne terenske opreme (GPS, IT oprema, karte), kao i tehnička podrška (ekspert, osoblje za superviziju i rad na terenu). Dodatno, predviđena je i nabavka WEB GIS licenci za entitetska ministarstva poljoprivrede, zajedno sa alatima za automatsku replikaciju podataka na centralnu lokaciju u MVTEO. Planirana je nadogradnja centralne WEB GIS aplikacije kako bi se efikasnije vršilo pohranjivanje veće količine podataka i proračun statistike. Tehničke institucije (Federalni agropedološki zavod i Poljoprivredni institut RS) koje su učestvovala u realizaciji pilot aktivnosti u okviru BiH AIS projekta biće nosioci aktivnosti na prikupljanju i obradi, kao i pohranjivanju

podataka na server. PIU jedinice oba entiteta započele su poslove na realizaciji aktivnosti koje su preduvjet za realizaciju projekta. Realizacija planiranih aktivnosti očekuje se tokom 2012. godine.

Informacioni sistem o poljoprivrednim tržišnim cijenama

Aktivnosti vezane za uspostavljanje Poljoprivrednog tržišnog informacionog servisa (PTIS) u toku 2011. godine nastavile su se u saradnji sa FARMA projektom. U periodu od 31.01. do 02.02.2011. godine za predstavnike entitetskih ministarstava poljoprivrede i MVTEO BiH organizovana je studijska posjeta Albaniji i Crnoj Gori, s ciljem prenosa iskustava i praktičnih znanja u vezi uspostavljanja poljoprivrednog tržišnog informacionog sistema. Također, putem FARMA projekta realizirana je inicijativa MVTEO za angažiranje konsultanta koji bi usmjeravao rad radne grupe za PTIS, posebno u domenu organizacije operativnog dijela servisa. S tim u vezi, u martu 2011. godine organiziran je sastanak radne grupe za PTIS, ali zbog loše zainteresiranosti članova da prisustvuju navednom, sastanak je odložen i prekinut je angažman tehničke pomoći FARMA projekta. Aktivnosti koje je radna grupa za PTIS realizirala tokom rada predstavljaju osnovu za nastavak i implementaciju aktivnosti IPA 2009 Projekta *Podrška za razvoj Poljoprivrednog tržišnog informacionog sistema*. U junu 2011. godine provedena je evaluacija tendera za odabir kompanije za pripremu projektnog zadatka i tehničkih specifikacija za opremu. Projektni zadatak i tehničke specifikacije pripremljene su u saradnji predstavnika odabrane kompanije, entitetskih ministarstava poljoprivrede, Odjeljenja za poljoprivredu Brčko Distrikta i MVTEO BiH.

Realizacija aktivnosti i implementacija IPA projekta *Podrška za razvoj poljoprivrednog tržišnog informacionog sistema* trebala bi započeti tokom 2012. godine. Ukoliko implementacija projekta započne u skladu sa planom, PTIS bi trebao postati funkcionalan krajem 2012. godine, s tim što će dalje aktivnosti razvoja i uspostavljanja cjelokupnog sistema nastaviti entitetska ministarstva poljoprivrede, Odjeljenje za poljoprivredu Brčko Distrikta i MVTEO BiH.

7.1.2. Odbor za koordinaciju informacija u poljoprivredi (Odbor za KIP)

Odbor za koordinaciju informacija u poljoprivredi (Odbor za KIP) je tokom 2011. godine, u skladu sa nadležnostima koje su propisane članom 16. Zakona o poljoprivredi, ishrani i ruralnom razvoju, Planom rada za 2011. godinu i aktivnostima BiH AIS projekta, održao sedam sastanaka. Sastanci su organizovani u saradnji, i uz podršku, projektnog tima IPA 2007 BiH AIS projekta. Jačanje kapaciteta Odbora, te usavršavanje znanja po pitanju informacionih i statističkih sistema realizirano je u skladu sa Planom obuka za 2011. godinu. U kontekstu jačanja kapaciteta članova Odbora i drugog osoblja u institucijama koje su uključene u uspostavljanje AIS-a i razvoja sektora poljoprivrede i ruralnog razvoja u BiH, organizirana je studijska posjeta DG AGRI, tokom koje se povećala svijest svih učesnika o važnosti AIS-a i podataka za kreiranje politika i donošenje odluka, uz konstataciju da je BiH na samom početku kada je riječ o uspostavljanju ovako složenih sistema. Aktivnosti na uspostavljanju AIS-a, započete uz tehničku pomoć BiH AIS projekta, u toku 2011. godine u potpunosti su implementirane i realizirane.

U okviru prve komponente projekta *Izgradnja kapaciteta institucija uključenih u stvaranje bh. poljoprivrednog informacionog sistema*, u saradnji sa projektnim timom, MVTEO BiH je pripremilo *Nacrt Strategije/Akcionog plana za uspostavljanje AIS-a*, koji se sastoji od dva glavna dokumenta i to: Opis ključnog AIS-a i Razvoj AIS-a, te tri prateća dokumenta, koja se odnose na

pregled pravne stečevine u kontekstu AIS-a, detaljne operativne zahtjeve ključnih potkomponenti AIS-a i pitanja vezana za zemljište u razvoju poljoprivrede i AIS-a.

Dokumenti su revidirani i dopunjeni sa prijedlozima članova Odbora. SPPŠRR, u okviru MVTEO BiH, pokrenuo je aktivnosti prosljeđivanja dokumenta na razmatranje i usvajanje. Također, uz tehničku pomoć, razvijena je i platforma za integraciju, razmjenu i diseminaciju podataka.

Izvještaj o radu Odbora za KIP za 2010. godinu je, nakon usvajanja od strane ministra vanjske trgovine i ekonomskih odnosa, dostavljen institucijama čiji su predstavnici članovi Odbora.

7.1.3. Savjetodavno Vijeće za poljoprivredu, ishranu i ruralni razvoj

Savjetodavno Vijeće za poljoprivredu, ishranu i ruralni razvoj BiH je tokom 2011. godine održalo dvije, od predviđene četiri, sjednice. Glavni razlozi smanjenog broja sjednica ogledaju se u dugom postupku utvrđivanja i dostavljanja imenovanih članova od strane nadležnih institucija, te usporen proces razmatranja i usvajanja istih od strane Savjeta ministara Bosne i Hercegovine.

Godišnji izvještaj o radu Savjetodavnog vijeća za poljoprivredu, ishranu i ruralni razvoj Bosne i Hercegovine, za 2011. godinu, određen je promjenama u organizacionom sastavu Vijeća. Navedene izmjene izvršene su na osnovu zahtjeva upućenih od strane članova Savjetodavnog vijeća, a sve s ciljem njegovog operativnijeg rada, razvoja bolje međukomunikacije i aktivnijeg učestvovanja u diskusiji o sektorskoj strategiji i politici u oblasti poljoprivrede, ishrane i ruralnog razvoja. I pored navedenih okolnosti, Savjetodavno Vijeće za poljoprivredu je, posredstvom redovnog izvještavanja, dostavilo Ministarstvu niz prijedloga i zaključenih mišljenja.

7.1.4. Savjetodavne službe i inspekcije u BiH

7.1.4.1. Savjetodavne službe

U FBiH nije riješeno pitanje sistema organizacije stručne poljoprivredne savjetodavne službe, kao i u njenim postojećim županijskim fragmentima, funkcionišući bez federalnog krovnog dijela i bez zakonske osnove, za razliku od RS, gdje Agencija za pružanje stručnih usluga u poljoprivredi funkcionira kao jedinstven pravni subjekt. Situacija jasno ukazuje da nema ni definiranih institucionalnih nadležnosti i odgovornosti, kao ni jedinstvenog programa rada. FMPVŠ je preduzelo intenzivne aktivnosti na donošnju Zakona o poljoprivrednim savjetodavnim službama u FBiH, koji je u formi prijedloga upućen u parlamentarnu proceduru, a nakon toga vraćen na dalju doradu i izmjene.

Aktivnosti MVTEO BiH su i dalje vezane za proceduru donošenja Odluke o jedinstvenoj proceduri licenciranja privatnih savjetodavnih službi i sertifikiranja poljoprivrednih savjetodavaca u BiH. Odluka je definirana s ciljem kvalitetnijeg i efikasnijeg pružanja savjetodavnih usluga, na način kako bi se postigla sigurnost kod poljoprivrednih proizvođača da su preporuke i savjeti dobijeni od stručnih i odgovornih lica.

Radna grupa za koordinaciju savjetodavnih službi u BiH nastoji pripremiti prijedlog kriterijuma za pružanje kvalitetnih savjetodavnih usluga, s ciljem stvaranja efektivnije poljoprivredne

savjetodavne službe i kvalitetnijih usluga pružaoca savjetodavnih usluga. Kriterijumi ističu višestruki pristup pružanja savjetodavnih usluga i povećani značaj pružaoca savjetodavnih usluga, kao i promjenu stava prema poljoprivrednim proizvođačima, koji su, zapravo, klijenti sposobni za traženje usluga koje su im potrebne.

Za uspostavljanje mreže računovodstvenih podataka farmi, jedna od ključnih karika u realizaciji aktivnosti na terenu svakako je savjetodavna služba. U okviru BiH AIS projekta, kroz implementaciju pilot aktivnosti na razvoju Mreže računovodstvenih podataka farmi za prikupljanja podataka, kao i rada sa farmerima, angažovano je 12 sakupljača podataka, odnosno savjetodavaca u oba entiteta. Prikupljanje podataka sa terena u Republici Srpskoj je obavljala savjetodavna služba, a, usljed nedostatka savjetodavne službe na nivou Federacije BiH, za ove aktivnosti angažovani su konsultanti u okviru ARDP projekta. Da bi se sve aktivnosti u okviru pomenutog projekta obavljale što kvalitetnije i efikasnije, u toku 2011. godine organizirane su brojne obuke za savjetodavce/sakupljače podataka o različitim tematskim cjelinama, a koje se odnose na FADN (pristup farmeru, način prikupljanja podataka, popunjavanje obrazaca i vođenje evidencije na farmama i dr.).

Da bi se premostio period neuspostavljanja strukture savjetodavne službe u Federaciji, i kontinuirano nastavilo sa prikupljanjem podataka i aktivnostima FADN-a, potrebno je angažirati isto osoblje koje je učestvovalo u obukama i radilo na prikupljanju podataka za FADN.

7.1.4.2. Inspekcijske službe u BiH

Fitosanitarni nadzor u BiH, kako u prekograničnom prometu robama biljnog karaktera, tako i u nadzoru u unutrašnjosti, razdijeljen je u tri administrativno-upravna segmenta: FBiH, RS i BD BiH. Fitosanitarna inspekcija organizirana je u Federalnoj upravi za inspekcijske poslove FBiH, Republičkoj upravi za inspekcijske poslove RS i Uredu gradonačelnika - Inspektorat Vlade BD BiH, i isti su odgovorni za rukovođenje i rad fitosanitarne inspekcije, kako na granici, tako i za provođenje nadzora u unutrašnjosti.

Pravilnik o uvjetima za imenovanje fitosanitarnog inspektora („Sl. glasnik BiH“, br. 33/10), koji je izradila UzZB BiH, potrebno je implementirati na nivou entiteta, a do donošenja svih podzakonskih akata u praksi primjenjuje se državno i entitetsko zakonodavstvo.

Na osnovu Zakona o inspekcijama u FBiH („Sl. glasnik BiH“, br. 69/05 i 17/06) i Zakona o inspekcijama u RS („Sl. glasnik RS“, br. 113/05 i 74/10), Inspektorat BD BiH na osnovu Zakona o inspekcijama BD BiH („Sl. glasnik BD BiH“, br. 24/08 i 25/08) i ostalih propisa, obavlja se inspekcijski nadzor, s ciljem osiguranja izvršavanja zakona, drugih propisa i općih akata, regulira se organizacija organa za inspekcije i rukovođenje tim organima, djelokrug inspekcija, prava, obaveze i odgovornosti inspektora, međusobni odnosi inspekcija i druga pitanja od značaja za funkcioniranje inspekcijskog sistema u FBiH, RS i BD BiH.

Granična veterinarska inspekcija je organizaciona jedinica UzV BiH, nadležna za obavljanje pregleda, kontrole i nadzora roba i proizvoda životinjskog porijekla koji se uvoze u BiH, izvoze iz BiH ili provozu kroz BiH.

Unutar Federalne uprave za inspekcijske poslove, u segmentu nadzora po osnovama sigurnosti hrane, djeluju tri inspektorata: poljoprivredni, veterinarski i sanitarno-zdravstveno-farmaceutski. S obzirom na broj inspektora na nivou kantona/općina (oko 60 veterinarskih, oko 40 sanitarnih), težište nadzora po ovim osnovama je na tom nivou.

Na kantonalnom nivou, unutar kantonalnih poljoprivrednih inspektorata, nema uspostavljene fitosanitarne inspekcije, niti zasebne inspekcije za hranu. U organizacionoj strukturi Federalne uprave ne postoji zaseban inspektorat ili inspekcija za sigurnost hrane. Koordinacija nadzornih aktivnosti sa AzSH BiH, po ovim okvirima, realizira se preko kontakt osobe za RASFF u Federalnoj upravi, glavnog inspektora sanitarno-zdravstveno-farmaceutске inspekcije.

S obzirom da Zakonom o hrani, a ni nekim drugim podzakonskim aktom proisteklim na osnovu tog Zakona, nisu definirane podjele u nadležnosti/prirodi nadzora svake od navedenih inspekcija ponaosobice, resorni materijalni propisi ovih inspekcija služe kao element definiranja za pripadajuće nadzorno postupanje.

Kontrolu prehrambenih proizvoda, uključujući i kontrolu hrane za životinje u RS, u skladu sa Zakonom o inspekcijama u RS („Sl. glasnik RS“, br. 74/10), vrši inspekcija za hranu. Kontrola hrane podrazumijeva sam ulazak prehrambenih proizvoda na granici do distribucije i potrošača u RS. Inspekcija u RS je organizovana na dva nivoa: Republička inspekcija za hranu, koja trenutno zapošljava 14 inspektora i Općinska inspekcija, koja broji oko 50 inspektora.

U skladu sa Zakonom o inspekcijama BD BiH, veterinarska, sanitarna, fitosanitarna i poljoprivredna inspekcija su organizirane pri Inspektoratu BD BiH.

Inspektorati razvijaju operativnu saradnju s nadležnim agencijama na nivou BiH, s ciljem realizacije sistema brzog djelovanja Agencije za nadzor nad tržištem BiH, AzSH BiH, UzV BiH i UzZZB BiH, kao i entitetskih organa, resorno odgovornih po ovoj problematici sa ciljem implementacije zakonodavstva.

Inspektorati su tokom 2011. godine obavljali inspekcijske radnje na utvrđivanju stanja provođenja propisa kod pravnih i fizičkih lica unutar njihovih djelatnosti, sa ciljem sprečavanja i uklanjanja nedostataka u provođenju tih propisa. Inspekcijske aktivnosti su definirane godišnjim i mjesečnim programom rada, što podrazumijeva nadzorne aktivnosti po oblastima primarne poljoprivredne biljne i animalne proizvodnje, ribarstva (akvakultura, udruženja sportskih ribolovaca) i pčelarstva, prometa reguliranog pripadajućim propisima, podsticaja u poljoprivredi, zaštite i korištenja poljoprivrednog zemljišta, obezbjeđenja zdravstveno sigurnog (fitosanitarni nadzor) i neometanog unutrašnjeg i prekograničnog prometa robama biljnog karaktera, proizvoda od bilja i zaštitnih sredstava za primjenu u poljoprivredi.

Između ostalog, inspektorati uzimaju aktivno učešće u postupcima izrade zakonskih i podzakonskih propisa na svim nivoima. Kao članovi imenovani od strane VM BiH, inspektori iz sastava ovih Inspektorata aktivni su dio Radne grupe za evropske integracije za oblast poljoprivrede, sigurnost hrane i ribarstva. U 2011. godini nastavile su se aktivnosti obuka za predstavnike bh. institucija u mreži hrane na implementaciji HACCP principa, pod naslovom „Quality and Regulatory Infrastructure Development for Food Safety & Quality in B&H“. S tim u vezi, u periodu od 10-14. januara 2011. godine održana je obuka o HACCP –u, međunarodno prihvaćenom i najefikasnijem sistemu za proizvodnju zdravstveno ispravne hrane. HACCP je zakonska obaveza u mnogim državama svijeta. Imajući u vidu da jedan broj djelatnika veterinarskih sektora ministarstava poljoprivrede nije prošao navedene obuke, MVTEO - Sektor poljoprivrede i ruralnog razvoja, uz saglasnost Konzorcija Projekta „SIDA&SWEDAC“ i "Quality and Regulatory Infrastructure Development“, pokrenuo je inicijativu da se, od strane ovog Projekta omogući obuka - priprema za akreditaciju ovlaštenih veterinara, u skladu sa "Općim kriterijumima za rad različitih organa koji vrše inspekcije", a u skladu sa zahtjevima

ISO/IEC 17020 (EN 45004). Polazeći od zahtjeva Uredbe EC 882/2004, koja zahtjeva da ovlašteno kontrolno tijelo mora biti akreditovano u skladu sa istim standardom, ova inicijativa se realizirala u periodu od 17-22.01.2011. godine, po konceptu treninga trenera.

Pored predstavnika inspekcijskih tijela i ministarstava iz mreže hrane, koji su pozvani na ovu obuku s ciljem uspostavljanja efikasnog sistema sigurnosti hrane u BiH, na obuci su, pored Zavoda za javno zdravlje Republike Srpske, učestvovali i Zavod za javno zdravlje FBiH, predstavnici ZZJZ Kantona Tuzla i Sarajevo, te predstavnici Općinske sanitarne inspekcije Tuzla.

7.1.5. Infrastruktura kvaliteta i robne rezerve

Radna grupa za koordinaciju infrastrukture kvaliteta inicirala je izradu sveobuhvatnog dokumenta o trenutnom stanju laboratorijskog sistema u Bosni i Hercegovini, na osnovu čega je započeta izrada dokumenta *Analiza Status-a Quo Mreže Laboratorija*.

Implementacijom projekta analizirano je postojeće stanje laboratorijskog sistema u Bosni i Hercegovini, izvršena procjena laboratorija, i analiza problema, te su dati sljedeći zaključci i preporuke za unapređenje laboratorijskog sistema:

- Reorganizacija sistema trebalo bi da ima za cilj izradu mreže laboratorija za sigurnost hrane, raspodijeljenih širom BiH tako da pokrivaju cijelu zemlju, uzimajući u obzir geografske i entitetske karakteristike. Posebnu pažnju trebalo bi posvetiti sprečavanju preklapanja aktivnosti, te jačanju koordinacije između laboratorija koje su uključene u sistem,
- Izrada Strategije za unapređenje mreže laboratorija za sigurnost hrane koja bi trebala da uključi izvjestan broj laboratorija koje će biti određene kao službene laboratorije za kontrolu i državne referentne laboratorije, te plan za njihovu obnovu. Broj i lokacije laboratorija treba da budu utvrđeni u odnosu na njihov kapacitet za obavljanje analiza, te njihov sadašnji i očekivani obim rada. Dokument treba da razjasni odnos između Agencije za sigurnost hrane i laboratorija, sa posebnim osvrtom na sistem koji će se realizirati u smislu prikupljanja podataka od službenih kontrola.
- Posebne odredbe trebalo bi da definišu ulogu, odgovornosti i nadležnosti državnih referentnih laboratorija. Državne referentne laboratorije trebalo bi da budu potpuno opremljene, a njihovo osoblje u cjelosti obučeno kako bi moglo ispunjavati svoje odgovornosti u vezi sa propisima koji se odnose na sigurnost hrane i u skladu sa zahtjevima Uredbe EK 882/2004, a što bi konačno trebalo rezultirati definiranjem područja za koje je potrebno ovlastiti referentne laboratorije, u skladu sa Aneksom VII navedene Uredbe. Navedena Uredba dopunjena je Uredbom ES 776/2006, što je trenutno najnoviji dokument EU iz ove oblasti.

Tokom 2011. godine implementiran je SIDA projekat *Razvoj zakonodavne infrastrukture za kvalitet i sigurnost hrane u Jugoistočnoj Evropi*, čiji je osnovni cilj uspostavljanje integralnog sistema sigurnosti hrane u Bosni i Hercegovini. S tim u vezi, date su i preporuke za izmjenu i dopunu postojećeg zakonodavstva, kao i za neophodno donošenje podzakonskih akata iz oblasti službenih kontrola hrane i hrane za životinje, u skladu sa EU propisima.

MVTEO je u 2011. godini, uz tehničku pomoć FAO, izradio *Nacrt Akcionog plana za izradu strategije za sigurno snabdijevanje hranom u Bosni i Hercegovini*, u okviru kojeg su navedene aktivnosti i prioriteti za jačanje postojećih, ili izgradnju novih, elemenata sistema osiguravanja hrane u zemlji, a koji bi doveli do:

- *boljeg praćenja situacije u pogledu sigurnog snabdijevanja hranom i razvoja,*
- *povećanja poljoprivredne proizvodnje,*
- *poboljšanja poljoprivrednog trgovinskog bilansa, i*
- *boljeg pristupa hrani i njene veće raspoloživosti.*

Izvršena je procjena potreba za ključnim robama za rezerve za vanredne situacije, date su opcije za upravljanje tržištima žitarica i predložen institucionalni okvir sa svim predloženim potencijalnim programima i institucijama koje su kompatibilne sa zahtjevima budućih evropskih integracija.

Nacrt Plana za izradu strategije za sigurno snabdijevanje hranom u BiH bazira se na osnovnim političkim pristupima i prioritetima za rast poljoprivrednog sektora, boljeg upravljanja tržištem i rezervama, i poboljšanim sigurnim snabdijevanjem hranom u zemlji, a to su:

1. Usvajanje sveobuhvatne politike za rast poljoprivredne proizvodnje, trgovine i izvoza, kako bi se poboljšala situacija u pogledu nacionalnog platnog bilansa u pravcu pozitivnog trgovinskog bilansa poljoprivrednih proizvoda;
2. Privlačenje investicija u poljoprivredi i preradi hrane, kako bi se povećala produktivnost i konkurentnost;
3. Programi za ruralni razvoj, kako bi se restrukturisala poljoprivreda i (iznova) izgradila ruralna infrastruktura;
4. Poboljšanje postojećih sistema robnih rezervi ka njihovom pretvaranju u sistem rezervi za vanredne situacije i, paralelno s tim, izgradnja interventnog sistema na tržištu žitarica;
5. Jačanje socijalnih mreža za sigurno snabdijevanje hranom, kako bi se zaštitile ugrožene grupe, i
6. Poboljšanje informatičkih sistema za praćenje osiguravanja hrane i poljoprivredne proizvodnje.

Usvajanjem ovog dokumenta od strane Vijeća ministara stvorili bi se uvjeti za izradu sveobuhvatne *Strategije za obezbjeđivanje dovoljnih količina hrane*, koja bi se radila u periodu od 2012-2014. godine.

7.2. Zakonodavstvo Bosne i Hercegovine

Tokom 2011. godine Bosna i Hercegovina učinila je dodatne korake s ciljem približavanja domaćeg zakonodavstva legislativi EU. Na prijedlog Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Parlamentarna skupština BiH usvojila je Zakon o izmjeni Zakona o carinskoj politici BiH („Službeni glasnik BiH“, br.57/04, 51/06 i 93/08 i 54/10 i 76/11).

Narodna skupština Republike Srpske usvojila je Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o trgovini („Službeni glasnik RS“, br. 06/07 i 52/11), Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o

stranim ulaganjima („Službeni glasnik RS“, br. 25/02, 24/04 i 52/11) i Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o sadnom materijalu („Službeni glasnik RS“, br. 37/09 i 117/11).

Parlament Federacije Bosne i Hercegovine usvojio je Zakon o izmjenama Zakona o ograničenoj upotrebi duhanskih prerađevina („Službene novine FBiH“, br. 6/98, 35/98, 11/99 i 50/11).

Zakon o vinu BiH

S obzirom na to da je EK Prijedlog zakona o vinu BiH ocijenila da, kao takav, nije u potpunosti usaglašen sa propisima EU, isti nije usvojen od strane Parlamentarne skupštine BiH. S tim u vezi, počelo se sa izradom novog propisa koji će zadovoljiti kako zahtjeve i interese bh. proizvođača i prerađivača vina, tako i zahtjeve važećih propisa EU, u onoj mjeri u kojoj to uvjetuju međunarodno prihvaćeni ugovori od strane BiH. Tehnička podrška kroz angažman domaćeg i stranog eksperta pružena je u okviru Projekta *“Pilot akcije za integralni ruralni razvoj i revitalizaciju teritorije BiH”*, koji je finansiran od strane Italijanske kooperacije za razvoj.

Kako bi se osigurao najbolji pristup u izradi novog akta, prvi korak Ministarstva predstavljao je pregled trenutnog stanja, prethodnih prijedloga legislative, komentara Delegacije EU i potreba domaćih proizvođača. Rezultati bi trebalo da odgovore na potrebe regulative ovoga sektora u skladu sa zahtjevima EU i karakteristikama zemlje. U vezi s navedenim, održana je Radionica na kojoj je, svim interesnim stranama, uključujući domaće proizvođače, predstavnike nadležnih institucija, predstavnike Parlamentarne skupštine BiH, te predstavnike Delegacije EU u BiH, predstavljen Prijedlog Prednacrt Zakona, rađen uz angažman domaćeg i EU eksperta. Prilikom izrade ovog Prednacrt Zakona značajnu ulogu imale su primjedbe EK, koje su dostavljene na prošli Nacrt Zakona o vinu. Naredni koraci su usaglašavanje teksta kroz rad radne grupe, uz daljnju uključenost predstavnika Delegacije EU u BiH, ali i domaćih vinara.

Zakon o organskoj proizvodnji BiH

MVTEO BiH (Sektor poljoprivrede, prehrane, šumarstva i ruralnog razvoja - SPPŠRR) pokrenulo je inicijativu za pripremu Nacrta Zakona o organskoj proizvodnji, o kojoj su se resorne institucije pozitivno izjasnile i imenovale predstavnike u Radnu grupu za izradu Nacrta zakona o organskoj proizvodnji BiH. MPŠV RS predložilo je rad na izradi harmoniziranih Zakona o organskoj proizvodnji na nivou entiteta i Brčko Distrikta, koji će biti posebno usvajani od strane nadležnih organa entiteta i Brčko Distrikta BiH, dok predstavnici FMPVŠ i BD BiH smatraju da članovi radne grupe treba da rade na izradi Zakona o organskoj proizvodnji na nivou BiH, a na osnovu prioriteta u Mapi puta, usvojenoj od strane Vijeća ministara BiH. S ciljem ispunjavanja preuzetih obaveza, SPPŠRR je Ministarstvu poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske uputio da ponovo razmotri i da mišljenje na pokrenutu inicijativu o izradi Nacrta Zakona o organskoj proizvodnji BiH, s obzirom da Mapa puta, sa ciljem stvaranja uvjeta za izvoz proizvoda životinjskog i biljnog porijekla (koju je usvojilo Vijeće ministara na 131. sjednici, u 2010. godini), sadrži i aktivnost koja propisuje donošenje Zakona o organskoj proizvodnji BiH.

Podzakonski akti Zakona o duhanu BiH

Na osnovu Zakona o duhanu BiH, koji je usvojen u parlamentarnoj proceduri i objavljen 22.04.2010. godine, Radna grupa (osnovana od strane MVTEO BiH) izradila je nacрте šest pravilnika:

1. Pravilnik za proizvodnju duhana;
2. Pravilnik o uvjetima za registriranje otkupa i obrade duhana;
3. Pravilnik o mjerilima procjene kvaliteta sirovog duhana u listu;
4. Pravilnik o registriranju i uvjetima za obavljanje djelatnosti prerade i proizvodnje duhanskih proizvoda;
5. Pravilnik o razvrstavanju cigareta i markama, i
6. Pravilnik o vrstama registara.

Pravilnici su, nakon uvrštavanja mišljenja resornih institucija, u formi prijedloga, upućeni u daljnju zakonsku proceduru usvajanja i objavljivanja. Pravilnik o registriranju i uvjetima za obavljanje djelatnosti prerade i proizvodnje duhanskih proizvoda je objavljen u Službenom glasniku BiH, broj 58/11. Na održanom tehničkom sastanku o trenutnim pitanjima između BiH i Evropske unije zaključeno je da MVTEO treba da dostavi Direkciji za evropske integracije Nacrte Pravilnika o razvrstavanju cigareta i markama i Pravilnika o vrstama registara, s ciljem njihovog upućivanja Delegaciji EU na mišljenje o usklađenosti sa odredbama SSP-a, a koje se odnose na principe slobodne trgovine između BiH i EU. Nakon dobijanja povratne informacije od Delegacije EU, Nacrti Pravilnika će biti upućeni u daljnju zakonsku proceduru.

Geografske oznake

Na osnovu odredbi člana 72. Zakona o hrani BiH („Sl. glasnik BiH”, broj 50/04), kao *lex specialis* zakona, obaveza Agencije za sigurnost hrane BiH bila je da, u saradnji sa nadležnim organima entiteta i Brčko Distrikta, predloži Vijeću ministara donošenje podzakonskih propisa koji uređuju oblast zaštite oznaka originalnosti, oznaka geografskog porijekla i oznaka tradicionalnog ugleda prehrambenih proizvoda. U skladu sa navedenim, na osnovu člana 17. stav (2) i člana 72. Zakona o hrani, na prijedlog Agencije, u saradnji sa nadležnim organima entiteta i Brčko Distrikta, Vijeće ministara je donijelo *Pravilnik o oznakama originalnosti i oznakama geografskog porijekla hrane* (Sl. glasnik BiH, broj 27/10) i *Pravilnik o oznakama tradicionalnog ugleda hrane* (Sl. glasnik BiH, broj 27/10), u kojima je kao nadležna institucija za zaštitu oznaka originalnosti, oznaka geografskog porijekla i oznaka tradicionalnog ugleda hrane, kao i vođenje registara zaštićenih oznaka, identificirana Agencija. Doneseni podzakonski propisi su uredili oblast zaštite oznaka originalnosti, oznaka geografskog porijekla i oznaka tradicionalnog ugleda prehrambenih proizvoda i to su pravni propisi po kojima je regulirana zaštita prehrambenih proizvoda u BiH, a usklađeni su sa glavnim uredbama EU koje regulišu zaštitu i sticanje tri oznake na nivou EU (Uredba 509/2006/EC i Uredba 510/2006/EC), te se odnose samo na prehrambene proizvode (osim vinskog sektora i jakih alkoholnih pića, koji se regulirau posebnim propisima), ali ne i na primarne poljoprivredne proizvode, industrijske proizvode, zanatske proizvode i dr.

Odredbe Zakona o zaštiti oznaka geografskog porijekla (Sl. glasnik BiH, broj 53/10) u članu 1. stav (3) navode: „*Odredbe ovog zakona neće se primjenjivati na one proizvode u dijelu u kojem su sticanje i sistem zaštite, kao i ostvarivanje prava u korištenju oznake geografskog porijekla na*

tim proizvodima izričito drugačije uređeni posebnim zakonom" , što je i uređeno Zakonom o hrani (Sl. glasnik BiH, broj 50/04), kao *lex specialis* zakonom.

Član 2. stav (2) Zakona o zaštiti oznaka geografskog porijekla: „*Oznake porijekla upotrebljavaju se za obilježavanje prirodnih, poljoprivrednih, industrijskih, zanatskih i proizvoda domaće radinosti*”, nigdje ne spominje kategoriju prehrambenih proizvoda, već samo poljoprivrednih.

Prema Uredbi 510/2006/ES (obavezujućoj za zemlje članice EU i treće zemlje koje žele da zaštite svoje proizvode oznakama originalnosti i oznakama geografskog porijekla na nivou EU) postoji precizna podjela na prehrambene i poljoprivredne proizvode. Prema toj podjeli, u EU poljoprivredni proizvodi nisu hrana (pluta, sijeno, eterična ulja, cvijeće, vuna, pletivo, lan, cochineal) i oni nisu navedeni u pravilnicima koje je Agencija predložila, jer, na osnovu Zakona o hrani, Agencija nema pravo da regulira njihovu zaštitu. U donesenim pravilnicima je regulirana zaštita samo za prehrambene proizvode, po kategorijama proizvoda kao iz Uredbe 510/2006/EC, i regulirani su procedura zaštite kao u EU, prava naših proizvođača da poslije dobijene oznake u BiH apliciraju Evropskoj komisiji za dobijanje oznake na nivou EU, kao i zabrana bilo kakvog kopiranja ili imitacije zaštićenih proizvoda u EU na tržištu BiH, što je obaveza BiH proistekla iz SSP-a. Zakon o zaštiti oznaka geografskog porijekla ne prepoznaje zaštitu tradicionalnih proizvoda prema Uredbi 509/2006/ES i ona se nigdje ne spominje u Zakonu. Također, navedeni Zakon nije razgraničio osnovnu razliku između oznake originalnosti i oznake geografskog porijekla, kao i sistem davanja potvrda o usklađenosti i planove kontrole, što je definirano Uredbom 510/2006/ES. Svi ovi zahtjevi su precizno uređeni *Pravilnikom o oznakama originalnosti i oznakama geografskog porijekla hrane i Pravilnikom o oznakama tradicionalnog ugleda hrane*.

Kako bi postupak registracije oznaka geografskog porijekla i oznaka izvornosti bio što jasniji, Agencija za sigurnost hrane BiH izradila je „Vodič za registraciju oznaka originalnosti, geografskog porijekla i tradicionalnog ugleda hrane“, koji na jednostavan i prihvatljiv način daje potrebne informacije vezane za postupak registracije. Službenici Agencije za sigurnost hrane BiH su u 2011. godini, s ciljem edukacije proizvođača hrane, na cijeloj teritoriji BiH, održali osam predavanja o registraciji oznaka originalnosti, geografskog porijekla i tradicionalnog ugleda hrane.

7.3. Politika u oblasti sigurnosti hrane

7.3.1. Institucionalni i administrativni kapaciteti

Agencija za sigurnost hrane BiH je, zaključno sa 31. decembrom 2011. godine, imala ukupno 38 zaposlenih, od čega 31 državni službenik i 7 zaposlenika, kao i tri volontera za koja su osigurana budžetska sredstva za plate i ostale naknade. Agencija za sigurnost hrane ne raspolaže inspekcijskim kapacitetima, niti ima direktan uticaj u pripremi godišnjih kontrolnih planova usvojenih na entitetskom nivou. Trenutno, godišnje kontrolne planove sastavljaju entitetske uprave za inspekcijske poslove i Inspektorat Brčko Distrikta BiH. AzSH BiH je i u toku 2011. godine radila na uspostavi zakonodavnog okvira u oblasti sigurnosti hrane u zemlji, usklađujući ga s relevantnim zakonodavstvom EU.

7.3.2. Približavanje zakonodavstva BiH zakonodavstvu EU

Vijeće ministara BiH je na 4. sjednici, održanoj 21. marta 2012. godine, donijelo izmjene Pravilnika o pivu. Izmjenama se briše član 7. stav (6) Pravilnika o pivu, kojim je propisano da pivo koje nije proizvedeno u BiH mora biti jasno obilježeno tekстом „EXPORT ONLY“. Navedeni Pravilnik je spreman za objavu u „Sl. glasniku BiH“.

Usvojeni i objavljeni propisi u 2011. godini:

- Pravilnik o jestivim biljnim uljima, jestivim biljnim mastima i majonezama (Sl. glasnik BiH, broj 21/11, od 22.03.2011.; Nacionalni propis),
- Pravilnik o mazivim mastima (Sl. glasnik BiH, broj 21/11, od 22.03.2011; Uredba Vijeća 1234/2007/EC, od 22.10.2007; Uredbom Vijeća EC 445/2007/EC, od 23.04.2007),
- Pravilnik o sirovom mlijeku (Sl. glasnik BiH, broj 21/11, od 22.03.2011; Nacionalni propis),
- Pravilnik o mliječnim proizvodima i starter kulturama (Sl. glasnik BiH, broj 21/11, od 22.03.2011; Uredba Vijeća EC 2597/97, od 18.12.1997, Uredba Vijeća EC 1602/1999, od 19.07.1999, Uredba Vijeća EC 1153/2007, od 26.09.2007),
- Pravilnik o zgusnutom mlijeku i mlijeku u prahu (Sl. glasnik BiH, broj 21/11, od 22.03.2011; Direktiva Vijeća EC 2001/114/EC, od 20.12.2001, Direktiva Vijeća EC 2007/61/EC, od 26.09.2007),
- Pravilnik o jestivim kazeinima i kazeinatima (Sl. glasnik BiH, broj 21/11, od 22.03.2011; Direktiva Vijeća 83/417/EEC, od 25.07.1983),
- Pravilnik o provođenju plana praćenja/monitoringa hrane (Sl. glasnik BiH, broj 21/11, od 22.03.2011; Nacionalni propis),
- Pravilnik o aktivnim i inteligentnim materijalima i predmetima namijenjenim za kontakt sa hranom (Sl. glasnik BiH, broj 25/11, od 04.04.2011; Uredbom Komisije EC 450/2009, od 29.05.2009),
- Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o medu i drugim pčelinjim proizvodima (Sl. glasnik BiH, broj 25/11, od 04.04.2011; Direktiva Vijeća 2001/110/EC, od 12.01.2002),
- Pravilnik o pomoćnim tvarima u procesu proizvodnje (Sl. glasnik BiH, broj 28/11, od 12.04.2011; Direktiva Evropskog parlamenta i Vijeća 2009/32/EC, od 23.04.2009),
- Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o voćnim sokovima, voćnim nektarima i sličnim proizvodima (Sl. glasnik BiH, broj 28/11, od 12.04.2011; Direktiva Komisije 2009/106/EC, od 14.08.2009),
- Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o upotrebi boja u hrani (Sl. glasnik BiH, broj 30/11, od 19.04.2011; Uredbom Evropskog parlamenta i Vijeća 1333/2008/EC, od 16.12.2008, Direktiva Komisije 2008/128/EC, od 22.12.2008),
- Pravilnik o hrani podvrgnutoj jonizirajućem zračenju (Sl. glasnik BiH, broj 50/11 od 21.06.2011); Direktiva Evropskog parlamenta i Vijeća 1999/2/EC od 22.02.1999; Direktiva Evropskog Parlamenta i Vijeća 1999/3/EC od 22.02.1999),
- Pravilnik o analitičkim metodama za jaka alkoholna i alkoholna pića (Sl. glasnik BiH, broj 50/11 od 21.06.2011; Uredbom Komisije 2870/2000/EC od 19.12. 2000, Uredbom Komisije 2091/2002/EC od 26.11.2002),

- Pravilnik o brzo smrznutoj hrani za ishranu ljudi (Sl. glasnik BiH, broj 51/11 od 27.06.2011; Direktiva Vijeća 89/108/EEZ od 21.12.1988, Direktiva Komisije 92/2/EEC od 13.01.1992),
- Pravilnik o začinima, ekstraktima začina i mješavinama začina (Sl. glasnik BiH, broj 51/11 od 27.06.2011, Nacionalni propis),
- Pravilnik o kakau i čokoladnim proizvodima (Sl. glasnik BiH, broj 51/11 od 27.06.2011; Direktiva Evropskog parlamenta i Vijeća 2000/36/EC od 23.06.2000),
- Pravilnik o keksima i keksima srodnim proizvodima (Sl. glasnik BiH, broj 51/11 od 27.06.2011; Nacionalni propis)
- Pravilnik o proizvodima od jaja (Sl. glasnik BiH, broj 51/11 od 27.06.2011; Nacionalni propis),
- Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o osvježavajućim bezalkoholnim pićima i sličnim proizvodima (Sl. glasnik BiH, broj 54/11 od 05.07.2011; Nacionalni propis),
- Pravilnik o čaju, biljnom čaju, voćnom čaju i instant čaju (Sl. glasnik BiH, broj 54/11 od 05.07.2011; Nacionalni propis),
- Pravilnik o hrani namijenjenoj upotrebi u energetske ograničenoj ishrani za smanjenje tjelesne mase (Sl. glasnik BiH, broj 71/11 od 06.09.2011; Direktiva Komisije 2007/29/ES od 30.05.2007),
- Pravilnik o dijetetskoj hrani za posebne medicinske potrebe (Sl. glasnik BiH, broj 71/11 od 06.09.2011; Direktiva Komisije 1999/21/ES od 25.03.1999),
- Pravilnik o neželjenim supstancama u hrani za životinje (Sl. glasnik BiH, broj 72/11 od 12.09.2011; Direktiva Evropskog parlamenta i Vijeća 2002/32/ES od 7. maja 2002, Direktiva Komisije 2003/100/EC od 31. oktobra 2003, Direktiva Komisije 2005/87/ES od 5. decembra 2005, Direktiva Komisije 2006/13/ES od 3. februara 2006, Direktiva Komisije 2006/77/ES od 29. septembra 2006, Direktiva Komisije 2008/76/ES od 25. jula 2008, Direktiva Komisije 2009/8/ES od 10. februara 2009, Direktiva Komisije 2009/141/ES od 23. novembra 2009, Direktiva Komisije 2010/6/EU od 9. februara 2010),
- Pravilnik o hrani obogaćenoj nutrijentima (Sl. glasnik BiH, broj 72/11 od 12.09.2011; Uredba Evropskog parlamenta i Vijeća 1925/2006/ES od 20. decembra 2006, Uredba Evropskog Parlamenta i Vijeća 108/2008/ES od 15. januara 2008, Uredba Komisije 1170/2009/ES od 30. novembra 2009),
- Pravilnik o hrani za posebne prehrambene potrebe (Sl. glasnik BiH, broj 72/11 od 12.09.2011; Direktiva Evropskog Parlamenta i Vijeća 2009/39/ES, od 06.05.2009),
- Pravilnik o kafi, proizvodima od kafe, surogatima i proizvodima od surogata (Sl. glasnik BiH, broj 72/11 od 12.09.2011; Direktiva Evropskog parlamenta i Vijeća 22.02.1999),
- Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o plastičnim materijalima i predmetima namijenjenim za kontakt sa hranom (Sl. glasnik BiH, broj 82/11 od 17.10.2011); Uredba Komisije ES 975/2009 od 19.10.2009, Direktiva Komisije 2011/8/EU od 28.01.2011),
- Pravilnik o označavanju hranjivih vrijednosti hrane (usvojen je na 144. sjednici Vijeća ministara BiH, održanoj 24. 02. 2011. godine, te je pripremljen za objavu u Sl. glasniku BiH),
- Pravilnik o obliku i načinu vođenja jedinstvenog registra genetički modificiranih organizama („Sl. glasnik BiH“, broj 17/12 od 05.03.2012, Nacionalni propis).

Usvojene, i u Službenom glasniku BiH objavljene, naredbe:

- Naredba o zabrani upotrebe 2,2-bis (4-hidroksifenil) propana, općepoznatog kao bisfenol A (BPA), u proizvodnji plastičnih flašica za hranjenje dojenčadi, stavljanja na tržište i uvoza u BiH plastičnih materijala i predmeta namijenjenih da dođu u kontakt sa hranom, a koji nisu u skladu sa odredbama ove Naredbe (Sl. glasnik BiH, br. 43/11 od 31.05.2011. godine),
- Naredba o povlačenju sa tržišta BiH, privremenoj zabrani uvoza u BiH i provoza kroz BiH sjemena piskavice, te određenih vrsta sjemena i mahunarki porijeklom iz Egipta (Sl. glasnik BiH, br. 57/11 od 18.07.2011. godine),
- Naredba o izmjeni Naredbe o povlačenju sa tržišta BiH, privremenoj zabrani uvoza u BiH i provoza kroz BiH sjemena piskavice, te određenih vrsta sjemena i mahunarki porijeklom iz Egipta (Sl. glasnik BiH, br. 85/11 od 25.10.2011. godine),
- Naredba o izmjeni Naredbe o povlačenju sa tržišta BiH, privremenoj zabrani uvoza u BiH i provoza kroz BiH sjemena piskavice, te određenih vrsta sjemena i mahunarki porijeklom iz Egipta (Sl. glasnik BiH, br. 92/11 od 21.11.2011. godine),
- Naredba o stavljanju van snage Naredbe o zabrani upotrebe 2,2-bis (4 hidroksifenil) propana, općepoznatog kao bisfenol A (BPA), u proizvodnji plastičnih flašica za hranjenje dojenčadi, stavljanja na tržište i uvoza u BiH plastičnih materijala i predmeta namijenjenih da dođu u kontakt sa hranom, a koji nisu u skladu sa odredbama ove Naredbe (Sl. glasnik BiH, br. 93/11 od 22.11.2011. godine).

7.3.3. Aktivnosti koje su realizirane u oblasti sigurnosti hrane u toku 2011. godine

S ciljem što kvalitetnije i jednostavnije implementacije Pravilnika, kao i edukacije potrošača i subjekata u poslovanju s hranom, Agencija je, u skladu sa Programom rada za 2011. godinu, izradila sljedeće smjernice/vodiče:

- Smjernice o standardima za stavljanje jaja na tržište,
- Vodič za mikrobiološke kriterijume za hranu,
- Vodič za prehrambene i zdravstvene tvrdnje, i
- Vodič o metodama uzorkovanja žitarica u svrhu službene kontrole količine mikotoksina u hrani.

Komisija za priznavanje prirodnih mineralnih i prirodnih izvorskih voda nastavila je sa radom i u 2011. godini, tokom koje je održano sedam sjednica. Agencija je zaprimila 49 zahtjeva za pokretanje postupaka priznavanja prirodnih mineralnih, prirodnih izvorskih i stonih voda. Najveći broj zahtjeva podnesen je u mjesecu novembru, do kada je i bio rok da subjekti u poslovanju s hranom svoje poslovanje usklade sa Pravilnikom o prirodnim mineralnim i prirodnim izvorskim vodama. Komisija je riješila 11 postupaka i dala 11 mišljenja, na osnovu kojih je Agencija izdala Rješenja o priznavanju. Po okončanju svih postupaka sačinice se Lista priznatih voda u BiH, koja se objavljuje u Službenom glasniku BiH i na web stranici Agencije.

Savjet za genetski modificirane organizme (GMO) je u 2011. godini nastavio sa svojim stalnim aktivnostima, održavši sedam sjednica, te jednu sjednicu u 2012. godini. Na sjednicama su razmatrani sljedeći pravilnici, na koje su članovi Vijeća dali svoje mišljenje:

- Pravilnik o uvjetima monitoringa uticaja genetski modificiranih organizama ili proizvoda koji sadrže i/ili se sastoje, ili potiču od genetski modificiranih organizama, i njihove upotrebe.
- Pravilnik o uspostavljanju sistema za razvoj i dodjeljivanje jedinstvenih kodova za genetski modificirane organizme, a koji se odnosi na zaključak Upravnog odbora Agencije za sigurnost hrane BiH.

Savjet za GMO je dao preporuku Agenciji za sigurnost hrane BiH da se razmotri mogućnost da izvrši monitoring - utvrđivanje prisutstva GMO-a u hrani i hrani za životinje koja sadrži soju i kukuruz. Također, Savjet za GMO je, u okviru pregovora o pristupanju BiH Svjetskoj trgovinskoj organizaciji WTO-u, pripremao odgovore i komentare SAD – u, a u vezi sa Zakonom o GMO BiH. Dodatno, u aktivnosti na izmjeni i dopuni postojeće brošure „Genetski modicirani organizmi (GMO) i biosigurnost“ Savjet za GMO je imao aktivnu ulogu.

Savjet ministara BiH na 155. sjednici, održanoj 13.07.2011. godine, usvojio je Izvještaj o potpisivanju Protokola o saradnji za razvoj ovlaštenih ispitnih laboratorija za genetički modificirane organizme u BiH između Agencije i Italijanskog instituta „Istituto Zooprofilattico Sperimentale delle Regioni Lazio e Toscana“ (IZSLT). Protokol o saradnji za razvoj ovlaštenih ispitnih laboratorija za GMO potpisan je 20.04.2011. godine, a istim će se pružiti podrška i unaprijediti sistem kontrole GMO-a u BiH.

Sistem brzog uzbunjivanja za hranu i hranu za životinje (RASFF) - od potpisivanja Izjave o povjerljivosti bilo je ukupno 27 hitnih obavještenja, od čega je osam bilo u 2009. godini, deset u 2010. godini i devet u 2011. godine. U saradnji sa inspekcijskim upravama entiteta i Brčko Distrikta BiH riješeni su svi slučajevi. Proces formiranja mreže institucija koje učestvuju u sistemu brzog uzbunjivanja za hranu i hranu za životinje na nivou BiH okončan je nominiranjem odgovornih kontakt tačaka, te je 19. aprila 2011. godine održana prva konstitutivna sjednica mreže. Agencija je ranije postala član međunarodne mreže WHO/FAO autoriteta za sigurnost hrane INFOSAN (2009. godine), te je imenovana kontakt tačka za INFOSAN mrežu (*INFOSAN Focal Point, INFOSAN Emergency Focal Point*), koja direktno komunicira sa sekretarijatom INFOSAN mreže. U toku 2011. godine pristiglo je pet informativnih INFOSAN obavještenja, koja su upućena INFOSAN mreži u BiH sa zahtjevom za dostavu povratnih informacija, te osam hitnih obavještenja.

7.4. Veterinarska politika

7.4.1. Institucionalni i administrativni kapaciteti i kontrolne strukture

Kancelarija za veterinarsvo BiH zapošljava 69 lica, od čega su 41 lice, uključujući granične veterinarske inspektore i Agenciju za označavanje, veterinari, i 28 lica koja su administrativno osoblje. Nadležna tijela za veterinarstvo u BiH su Kancelarija za veterinarstvo BiH, Ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva FBiH (sektor za veterinarstvo), Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede RS (resor za veterinarstvo), Odjeljenje za poljoprivredu Brčko Distrikta BiH, Uprava za inspekcijske poslove FBiH i kantonalne uprave za inspekcijske poslove, te Republička uprava za inspekcijske poslove RS, općinska odjeljenja za inspekcijske poslove, kao i Inspektorat BD BiH.

U međunarodnom prometu kontrolu provodi Kancelarija za veterinarstvo BiH (Odjeljenje Granične veterinarske inspekcije), a u unutašnjem prometu kontrola je organizirana na nivou nadležnih entitetskih ministarstava i Brčko Distrikta BiH, kao i nadležnih inspeksijskih tijela. U procedurama donošenja svih zakonskih i podzakonskih akata, kao i u implementaciji projekata, učestvuju Kancelarija, nadležna entitetska ministarstva i Odjeljenje za poljoprivredu BD BiH.

7.4.2. Približavanje zakonodavstva BiH zakonodavstvu EU

Kancelarija za veterinarstvo BiH je, u saradnji sa nadležnim tijelima entiteta, nastavila pripremu propisa koji su većinom bili predmet usklađivanja sa propisima iz poglavlja 12. EU acquis-a.

Propisi koji su usvojeni i objavljeni u Službenom glasniku BiH:

- Odluka o nus proizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi (Sl. glasnik BiH, broj 19/11), predmet usklađivanja sa Uredbom EU 1069/2009;
- Pravilnik o mjerama za suzbijanje i iskorjenjivanje slinavke i šapa (Sl. glasnik BiH, broj 45/11), predmet usklađivanja sa Direktivom 2003/85/EC;
- Pravilnik o načinu obavljanja pretrage na prisutnost *Trichinella* u mesu (Sl. glasnik BiH, broj 56/11), predmet usklađivanja sa Regulativom (EC) broj 2075/2005;
- Pravilnik kojim se utvrđuju mjere za sprječavanje, kontrolu i iskorjenjivanje transmisivnih spongiformnih encefalopatija (Sl. glasnik BiH, broj 25/11), predmet usklađivanja sa Regulativom 999/2001/EZ;
- Pravilnik o uvjetima zdravlja životinja koji se primjenjuju na životinje akvakulture i njihove proizvode, te sprječavanju i suzbijanju određenih bolesti vodenih životinja (Sl. glasnik BiH, broj 28/11), predmet usklađivanja sa Direktivom 2006/88/EZ, Odlukom 2001/183/EZ, Odlukom 2003/466;
- Pravilnik o mjerama za nadzor afričke svinjske kuge (Sl. glasnik BiH, broj 15/11), predmet usklađivanja sa Direktivom 2002/60/EZ;
- Pravilnik o mjerama za otkrivanje, suzbijanje i iskorjenjivanje afričke bolesti konja (Sl. glasnik BiH, broj 17/11), predmet usklađivanja sa Direktivom 92/35/EZ;
- Pravilnik o mjerama za kontrolu određenih bolesti životinja i posebne mjere za vezikularnu bolest svinja (Sl. glasnik BiH, broj 15/11), predmet usklađivanja sa Direktivom 92/119/EZ;
- Pravilnik o veterinarskim uvjetima za uvoz određenih vrsta ptica i o uvjetima karantina (Sl. glasnik BiH, broj 17/11), predmet usklađivanja sa Regulativom 318/2007/EZ;
- Odluka o uvjetima uvoza i provoza svinja radi sprječavanja unosa u BiH bolesti Aujeszzkog (Sl. glasnik BiH broj 18/11), predmet usklađivanja sa Odlukom 2008/185/EZ.

Propisi koji su dodatno usvojeni i objavljeni u Službenom glasniku BiH:

- Dijagnostički priručnik za afričku svinjsku kugu („Sl. glasnik BiH“, broj 58/11), predmet usklađivanja sa Odlukom Komisije 2003/422;

- Izmjene Pravilnika o mjerama za otkrivanje, suzbijanje i iskorjenjivanje klasične svinjske kuge (Sl. glasnik BiH, broj 51/11 i 6/12), dok je druga izmjena usvojena i čeka se njena objava u Službenom glasniku BiH;
- Pravilnik o maksimalno dozvoljenim količinama farmakološki aktivnih supstanci u proizvodima životinjskog porijekla, predmet usklađivanja Uredbom EC 470/2009 i Uredbom EC 37/2010 (Sl. glasnik BiH, broj 61/11), donesen u skladu sa preporukama FVO misije u pogledu rezidua veterinarskih lijekova;
- Odluka o zabrani uvoza u BiH i provoza preko teritorije BiH peradi i proizvoda od peradi radi sprječavanja unosa influence ptica („Sl. glasnik BiH“, broj 51/11);
- Odluka o zabrani uvoza i provoza određenih pošiljki u BiH radi sprječavanja unošenja afričke svinjske kuge (Sl. glasnik BiH, broj 82/11);
- Odluka o zabrani uvoza i provoza određenih pošiljki u BiH radi sprječavanja unošenja bolesti plavog jezika (Sl. glasnik BiH, broj 82/11);
- Odluka o zabrani uvoza i provoza određenih pošiljki u BiH radi sprječavanja unošenja klasične svinjske kuge (Sl. glasnik BiH, broj 82/11);
- Odluka o određivanju država i teritorija iz kojih je dozvoljen uvoz u BiH pojedinih životinja akvakulture namijenjenih uzgoju (Sl. glasnik BiH, broj 74/11);
- Odluka o zabrani uvoza i provoza određenih pošiljki u BiH radi sprječavanja unošenja koi herpes virusa (Sl. glasnik BiH, broj 103/11);
- Dopuna Uputstva o zabrani uvoza određenih pošiljki radi sprječavanja unosa u BiH bolesti slinavke i šapa, objavljeno na Internet stranici Kancelarije za veterinarstvo BiH;
- Odluka o uspostavljanju dijagnostičkih procedura, metoda uzorkovanja i kriterijuma za evaluaciju rezultata dijagnostičkih testova za utvrđivanje i postavljanje diferencijalne dijagnoze za vezikularnu bolest svinja, predmet usklađivanja sa Odlukom komisije 2000/428, očekuje se objava u Sl. glasniku BiH;
- Pravilnik o implementaciji programa nadgledanja avijarne influence kod peradi i divljih ptica; predmet usklađivanja sa Odlukom EU 2010/367, očekuje se objava u Službenom glasniku BiH;
- Pravilnik o provođenju mjera kontrole, praćenja, nadzora i ograničenja kretanja životinja prijemčivih na bolest plavog jezika, predmet usklađivanja sa Uredbom EC 2007/1266, očekuje se objava u Sl. glasniku BiH;
- Pravilnik o uvjetima u pogledu zdravlja za nekomercijalni uvoz i provoz kućnih životinja, predmet usklađivanja sa Uredbom EC 998/2003, Odlukom ES 2005/91 i Uredbom EC 388/2010, očekuje se objava u Sl. glasniku BiH;
- Pravilnik o uvjetima uvoza i provoza živih životinja, sirovina, proizvoda i nusproizvoda životinjskog porijekla, veterinarskih lijekova i hrane za životinje u BiH, očekuje se objava u Sl. glasniku BiH;
- Pravilnik o utvrđivanju veterinarsko-zdravstvenih uvjeta za odlaganje, korištenje, sakupljanje, prevoz, identifikaciju i sljedivost, registraciju i odobravanje pogona, stavljanje na tržište, uvoz, tranzit i izvoz nusproizvoda životinjskog porijekla i njihovih proizvoda koji nisu namijenjeni ishrani ljudi, predmet usklađivanja sa Uredbom Komisije (EU) br. 142/2011, očekuje se objava u Sl. glasniku BiH;
- Odluku o usuglašenom praćenju otpornosti bakterija roda salmonela kod peradi i svinja na antimikrobne preparate, predmet usklađivanja sa Odlukom Komisije 2007/407, očekuje se objava u Sl. glasniku BiH;

- Odluka o stavljanju na tržište i primjeni goveđeg somatotropina, predmet usklađivanja sa Odlukom Komisije 1999/879/ES, očekuje se objava u Službenom glasniku BiH;

7.4.3. Aktivnosti koje su se realizirane u oblasti veterinarstva u toku 2011. godine

Oralna vakcinacija lisica protiv bjesnila

Kancelarija za veterinarstvo je u aprilu 2011. godine, u sklopu EU inicijative za iskorjenjivanje određenih zaraznih bolesti životinja (bjesnilo i klasična svinjska kuga kod divljih životinja), implementacijom projektnih aktivnosti IPA 2008, provela oralnu vakcinaciju lisica protiv bjesnila. Vakcinacija je provedena u nenaseljenim područjima na teritoriji cijele BiH, u periodu od 10. oktobra do 22. novembra 2011. godine.

Vakcinacija je provedena distribucijom mamaca sa vakcinom iz zraka, uz korištenje sofisticirane opreme koja osigurava uvid u lokaciju i gustoću distribuiranih mamaca, kao i to da se mamci ne bacaju u blizini naseljenih mjesta. U toku kampanje, na područje cijele BiH je izbačeno 1.200.000 mamaca, sa gustoćom distribucije od 25 mamaca po km².

S ciljem uspješne implementacije i informiranja javnosti o oralnoj vakcinaciji lisica, provedena je sedmodnevna informativna kampanja za koju je osigurana i info-linija i e-mail. Radi utvrđivanja postvakcinalnog statusa uspješnosti vakcinacije obavljeni su mnogobrojni sastanci sa predstavnicima lovačkih saveza i drugih sličnih udruženja, a s ciljem prikupljanja i odstrjela reprezentativnog broja lisica nakon vakcinacije.

Poboljšanje uvjeta trgovine životinja i životinjskih proizvoda

U okviru ITAP projekta „Poboljšanje uvjeta za trgovinu životinja i proizvoda“ izvršena je vakcinacija svih malih preživara starosne dobi između tri i šest mjeseci starosti, kao i odraslih jedinki koje u 2010. godini nisu vakcinisane zbog gravidnosti. S ciljem informiranja o implementaciji, korišteno je Uputstvo o organizovanju provođenja vakcinacije protiv bruceloze malih preživara u 2011. godini. S tim u vezi, od ukupno 225 veterinarskih organizacija u BiH koje provode spomenutu vakcinaciju, do kraja 2011. godine dostavljeni su izvještaji o vakcinaciji 178.744 malih preživara. Broj oboljelih ljudi nakon početka provođenja programa vakcinacije od početka 2009. godine do kraja 2011. godine smanjen je za 95%. U okviru provjere imunogenosti vakcine protiv bruceloze, Kancelariji za veterinarstvo je do 31. decembra 2011. godine dostavljen izvještaj o vađenju krvi na provjeru imunogenosti vakcine za 6.125 ovaca i koza. Također, u 2011. godini, u okviru ITAP projekta, KzV je, u saradnji sa nadležnim tijelima entiteta i Brčko Distrikta BiH, provela monitoring na prisustvo bruceloze kod mliječnih goveda. U okviru navedenog monitoringa, do 31. decembra 2011. godine dostavljeni su uzorci krvi za preko 112.639 jedinki, od čega je na brucelozu bilo pozitivno 25 jedinki, odnosno 0,022 % životinja.

Pored Uputstva o provođenju monitoringa na prisustvo bruceloze kod mliječnih goveda u BiH u 2011. godini, KzV je donio i *Instrukciju o dostavljanju faktura, obrazaca i ostale dokumentacije u okviru provođenja monitoringa na prisustvo bruceloze kod mliječnih goveda u BiH u 2011. godini*, kojom se propisuje način dostavljanja potrebne dokumentacije prema svim zainteresiranim stranama u sklopu provođenja navedenog monitoringa. Dokumentacija koja se dostavlja KzV unosi se u bazu podataka Agencije za označavanje životinja/KzV - kompletna provjera kada su u pitanju goveda (ID broj ušne markice, porijeklo životinje, prijava kretanja/klanja, zdravstveni status životinja, itd.). Monitoring prevakcinalne i postvakcinalne dijagnostike, koji je u dva

navrata provela KzV na ukupno 40 malih preživara starosne dobi od 3 do 6 mjeseci, realizovan je na osnovu Odluke o monitoringu provođenja vakcinacije malih preživara protiv bruceloze.

Studija klasične svinjske kuge u BiH

U okviru Projekta Poljoprivreda i ruralni razvoj provedena je Studija klasične svinjske kuge u BiH, a imala je za cilj otkrivanje prevalencije vjerovatno prisutne infekcije virusom KKS na farmama svinja koje imaju više od 10 svinja. Studija klasične svinjske kuge provedena je na uzorku od 370 farmi, sa koji je uzeto 8.060 uzoraka krvi domaćih svinja, u 37 općina BiH (u RS 7.159 uzoraka iz 30 općina, a u FBiH 901 uzorak iz 7 općina). Analizu uzoraka uradio je JU VI "Dr Vaso Butozan" iz Banja Luke, koji je u izvještaju dostavio i rezultate koji su pokazali da nije bilo pozitivnih uzoraka na prisustvo klasične svinjske kuge, dok je broj sumnjivih uzoraka iznosio 39, a negativnih 8.021. Dodatno, 39 sumnjivih uzoraka krvi domaćih svinja dostavljeno je SRL u Hanover na dijagnozu, te je utvrđeno da nema prisustva infekcije virusa klasične svinjske kuge. Također, izvršena je i analiza divljena - 222 uzorka krvi u 12 općina, i 15 lovišta, od čega je u RS analizirano 115 uzoraka, u 11 općina, a u FBiH 3 uzorka, u 1 općini.

Aktivnosti u Republici Srpskoj

U skladu sa usvojenim Godišnjim akcionim planom u okviru dokumenta *Razvojni srednjoročni strateški plan za period 2011-2013. godine*, u prvoj polovini 2011. godine nadležno entitetsko Ministarstvo je realiziralo predviđene aktivnosti. Obezbijedilo je kvalitetno prikupljanje i analizu epizootioloških podataka, te provođenje preventivnih i obaveznih mjera u borbi protiv zaraznih i parazitskih bolesti, na osnovu kojih je u 2011. godine izdato 12 mjesečnih biltena (mjesečni izvještaj o zdravlju životinja), koji su dostavljeni svim veterinarskim organizacijama, kao i veterinarskim inspektorima. U skladu sa Pravilnikom o uvjetima i načinu ostvarivanja novčanih podsticaja za razvoj poljoprivrede i sela, nadležno entitetsko Ministarstvo je zaprimalo i obrađivalo Zahtjeve za podsticajna sredstva, a koja su namijenjena zdravstvenoj zaštiti životinja, u okviru čega je provedena vakcinacija protiv klasične kuge za 450.000 svinja, kao i ispitivanje 65.000 goveda na TBC i brucelozi, ispitivanje 1.025 konja na groznicu Zapadnog Nila, 1.708 svinja na afričku kugu svinja, 1.791 uzoraka na bolest plavog jezika, 1.217 uzoraka na slinavku i šap, ispitivanje goveda na enzootsku leukozu, ispitivanje goveda i ovaca na Q-groznicu, ispitivanja na avijarnu influencu i salmonelozu ptica, suzbijanje američke kuge pčela, bjesnila, trihineloze, leptospiroze, zarazni artritis i encefalitis koza itd. Na osnovu Naredbe za sprječavanja širenja i suzbijanja antraksa u RS preventivno je vakcinisano ukupno 22.000 prijemčivih jedinki u distriktnim područjima. U skladu sa ciljevima projekta suzbijanja i eradikacije IAK (infekciozna anemija kopitara) u RS od strane referentne laboratorije JU VI "Dr Vaso Butozan" Banja Luka, rezultati su sljedeći: ukupno ispitano grla na IAK: 7.248, pozitivna grla na IAK: 356, negativna grla na IAK: 6.892. Procentualno iskazano, broj pozitivnih kopitara na IAK je 4,91 % u odnosu na ukupan broj dijagnostikovanih. Na osnovu dostavljenih dijagnostičkih rezultata, nadležno entitetsko Ministarstvo je naredilo sakupljanje svih pozitivnih reaktora na cijelom području RS i njihovo upućivanje na ekonomsko iskorištavanje. Također, na mjestima gdje su boravili pozitivni reaktori provedene su adekvatne zoohigijenske mjere. MPŠV RS je, s ciljem proizvodnje zdravstveno bezbjedne hrane, organiziralo suzbijanje i iskorjenjivanje salmoneloze kod peradi, tako što proizvođači koka nosilja, tovnih brojlera i rasplodnih jata dostavljaju detaljan program

samokontrole na mišljenje Ministarstvu. Nakon do sada pregledanih programa za kontrolu salmonela, Ministarstvo je dalo saglasnost na 12 programa.

Također, u RS su, u okviru projekta *Avian Influenza Preparedness Project in Bosnia and Herzegovina* (AIPP IDA 4331 BOS), provedena i finansirana tri projekta:

- *Epidemiološko i epizootiološko istraživanje Q groznice goveda i ovaca u RS, u okviru kog je ispitano 3.000 ovaca i 1.200 goveda,*
- *Epidemiološko i epizotiolološko istraživanje Leptospirainterrogans serovar hardjo u RS, u okviru kog je ispitano 2.300 goveda, i*
- *Epidemiološko i epizootiološko ispitivanje influence ptica i salmoneloze kod živine u RS, u okviru kog je ispitano 2.250 uzoraka na avijarnu influencu i salmonelozu ptica.*

Aktivnosti u Federaciji BiH

U okviru Projekta pripremljenosti za ptičiju gripu (AIPP) (IDA kredit 4331 BOS) izgrađena je laboratorija za zdravlje životinja. (NRL za HPAI i druge zoonoze). Izvršena je nabavka specijalizirane laboratorijske opreme za opremanje PCR laboratorija putem tendera provedenog ICB metodom i prema procedurama WV.

U skladu sa odredbama Naredbe o mjerama kontrole zaraznih i parazitaranih bolesti životinja, njihovom provođenju i finansiranju u 2011. godini („Sl. glasnik BiH“, br. 08/11) i Uputstvom o provođenju mjera za otklanjanje i sprječavanje zaraznih bolesti životinja za 2011. godinu („Sl.novine F BiH“, br.62/11), na području FBiH, pored aktivnosti na suzbijanju bruceloze, tokom 2011. godine vršio se i monitoring drugih zoonoza: tuberkuloze i leukoze kod goveda. Ukupno je ispitano 64.990 mliječnih goveda (pozitivne životinje su eutanazirane i neškodljivo uklonjene). Životinje su ispitivane i na druge bolesti, a redovno se prati epizootiološka situacija na teritoriji FBiH. Vršena je dijagnostika BSE-a kod znatno većeg broja uzoraka mozga goveda iz uvoza i domaćeg uzgoja, starijih od 30 mjeseci. Ispitano je 5.147 uzoraka mozga sa negativnim rezultatom. Uputstvom za provođenje mjera kontrole zaraznih i parazitaranih bolesti životinja i njihovom finansiranju u 2011. godini određene su mjere kontrole zaraznih i parazitaranih bolesti, čije je provođenje zakonska obaveza. Epizootiološka situacija na području FBiH tokom 2011. godine povoljnija je u odnosu na prethodne godine, naročito kada je u pitanju bruceloza malih preživara. Provođenjem Programa suzbijanja i kontrole bruceloze kod malih preživara na teritoriji cijele FBiH u periodu od 2010. do 2016. godine ukupno je obilježeno 599.412 ovaca i koza, od čega je vakcinisano 468.225 životinja.

Označavanje i kontrola kretanja životinja

Sistem identifikacije i kontrole kretanja životinja u BiH se odvija pod nadzorom Agencije za obilježavanje životinja, koja je sastavni dio Ureda za veterinarstvo BiH i predstavlja jedno od odjeljenja Kancelarije. U toku 2011. godine nastavljen je kontinuitet u radu i snabdijevanju ovlaštenih veterinarskih stanica odgovarajućim obrascima i adekvatnim količinama ušnih markica. Izvršena je nabavka neophodnog štampanog materijala, kao i štampanje i distribucija pasoša za životinje. Objavljen je i tender (u okviru ARDP projekta) za izradu novog aplikativnog softvera koji će, osim goveda, obuhvatiti i druge životinjske vrste, kao što su mali preživari i svinje. Evaluacija tendera je u toku i uskoro se očekuje potpisivanje ugovora sa izabranim

ponuđačem. S ciljem realizacije pomenutog projekta, na prijedlog KzV, Savjet ministara BiH je usvojio Pravilnik o izmjeni Pravilnika o označavanju i kontroli kretanja životinja u BiH („Sl. glasnik BiH“, broj 25/11). U sklopu ITAP projekta, u akciji monitoringa bruceloze mliječnih grla u BiH u 2011. godini i akciji suzbijanja bruceloze malih preživara, Agencija za obilježavanje životinja je vršila kontrole dostavljenih obrazaca i pregled državne baze podataka. Pregledano je 41.678 obrazaca sa 113.035 goveda, čime su stvoreni uvjeti za isplatu sredstava veterinarskim organizacijama i laboratorijima koji su učestvovali u provođenju akcije monitoringa bruceloze mliječnih grla u BiH, kao i za pravdanje utroška donatorskih sredstava.

Aktivnosti u Republici Srpskoj

U RS je u toku 2011. godine implementiran Pravilnik o uvjetima za izdavanje, sadržaju i obliku uvjerenja o zdravstvenom stanju životinja (Sl. glasnik RS, br. 71/10), na osnovu koga je prema veterinarskim organizacijama izdato 78.295 Uvjerenja o zdravstvenom stanju životinja, o čemu se vodi evidencija. Od strane Kancelarije za unos podataka u RS obrađeno je 60.071 obrazaca, na osnovu čega su veterinarske organizacije markirale ukupno 62.708 goveda. U toku 2011. godine u Republici Srpskoj je mikročipovano ukupno 7.248 kopitara, i kao takvi smo prvi u BiH i regionu koji su ovu vrstu životinja obilježili u skladu sa standardima EU.

Aktivnosti u Federaciji BiH

Federalno ministarstvo je štampanjem i izdavanjem propisanih svjedodžbi o zdravstvenom stanju životinja i potvrda o zdravstvenom stanju pošiljaka životinjskog porijekla (2a i 2b obrazac) poboljšalo kontrolu kretanja životinja i prometa proizvoda animalnog porijekla.

Plan praćenja rezidua veterinarskih lijekova

Izveštaj o realizaciji Godišnjeg plana praćenja rezidua za 2011. godinu je dostavljen Kancelariji za hranu i veterinarstvo Evropske komisije (FVO), zajedno sa Planom praćenja i kontrole rezidua za 2012. godinu. Realizacija Godišnjeg plana praćenja rezidua veterinarskih lijekova, pesticida i drugih kontaminanata u 2011. godini iznosila je 70%. U potpunosti su realizirani planovi za akvakulturu i med, ali je znatno povećano i izvršenje plana za ostale grupe proizvoda. Pripremljeni su plan edukacije za veterinarske inspektore i plan praćenja rezidua za 2012. godinu. U saradnji sa UNDP-om angažiran je stručnjak za područje kontrole rezidua, te je izvršena procjena i postignut određeni napredak veterinarskih laboratorija po pitanju akreditacije metoda u skladu sa međunarodnim standardom ISP 17025, kao i validacije metoda.

Inicijativa za odobravanje provoza određenih proizvoda preko teritorije EU

U skladu sa zaključcima tehničkog sastanka EU-BiH, održanog u Briselu 25. novembra 2011. godine, te iskazanog interesa BiH za razmatranje mogućnosti odobravanja provoza određenih proizvoda životinjskog porijekla iz BiH preko teritorije Evropske unije u treće zemlje, u Aneksu se nalazi pripremljena informacija o objektima, vrstama i količinama proizvoda koji bi eventualno bili uključeni u ovakav vid provoza u slučaju odobravanja. Lista u Aneksu nije zaključna i zavisi o zainteresiranosti subjekata u budućem periodu.

7.5. Fitosanitarna politika

7.5.1. Institucionalni i administrativni kapaciteti, uključujući kontrolne strukture

Uprava BiH za zaštitu zdravlja bilja, od predviđenih 40 zaposlenih, trenutno zapošljava 10 državnih službenika i 2 rukovodeća sekretara sa posebnim zadatkom, 8 zaposlenika i 7 zaposlenih na određeno vrijeme. Nadležna tijela za fitosanitarnu oblast u BiH su: Uprava BiH za zaštitu zdravlja bilja (UzZB), Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske, Republička uprava za inspekcijske poslove i općinska odjeljenja za inspekcijske poslove, Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva, Federalna uprava za inspekcijske poslove, Inspektorat poljoprivredne inspekcije i kantonalne poljoprivredne inspekcije u FBiH, te Odjeljenje za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu Brčko Distrikta BiH i Inspektorat Brčko Distrikta BiH.

7.5.2. Približavanje zakonodavstva BiH zakonodavstvu EU u fitosanitarnoj oblasti

Uprava BiH za zaštitu zdravlja bilja je u saradnji sa nadležnim organima entiteta i Brčko Distrikta BiH u izvještajnom periodu provodila aktivnosti na izradi sekundarnog zakonodavstva usklađenog sa odgovarajućom legislativom EU iz fitosanitarne oblasti.

Zdravlje bilja BiH

Implementacija Zakona o zaštiti zdravlja bilja („Sl. glasnik BiH“, broj 23/03)

Obavezna fitosanitarna kontrola pri uvozu bilja, biljnih proizvoda i reguliranih objekata, utvrđenih *Listom V dio B odjeljak I Pravilnika o listama štetnih organizama, listama bilja, biljnih proizvoda i reguliranih objekata* („Sl. glasnik BiH, broj 69/09), jedna je od najznačajnijih aktivnosti usklađenih prema zahtjevima EU u 2011. godini. Spisak roba koje pregleda fitosanitarna inspekcija na graničnim prelazima usklađen je sa Prilogom V dio B odjeljak I i samim time je harmoniziran sa spisakom roba koji se pregleda u EU. U 2011. godini implementiran je Program posebnog nadzora (sistemske kontrole) nad karantinskim štetnim organizmima na krompiru, na području cijele BiH, a izvršile su ga stručne institucije kojima je Uprava BiH za zaštitu zdravlja bilja, u saradnji sa nadležnim organima entiteta i Brčko Distrikta BiH, dodijelila javna ovlaštenja, te nadležni inspektori. Izvještaj o provođenju Programa posebnog nadzora (sistemske kontrole) nad karantinskim štetnim organizmima na krompiru u BiH za 2011. godinu je završen i proslijeđen Vijeću ministara BiH. Program posebnog nadzora (sistemske kontrole) nad karantinskim štetnim organizmima na krompiru nastaviće se implementirati u 2012. godini.

Propisi koji su usvojeni i objavljeni u Službenom glasnik BiH:

- Pravilnik o mjerama za sprječavanje unošenja, širenja i suzbijanja štetnih organizama na bilju, biljnim proizvodima i reguliranim objektima (Sl. glasnik BiH, broj 59/11) – Usklađivano sa Direktivom 2000/29. Pravilnikom je propisano da postojeći pojedinačni fitosertifikati entiteta i Brčko Distrikta BiH ostaju i dalje na snazi.

- Pravilnik o fitosanitarnom registru i o biljnim pasošima (Sl. glasnik BiH, broj 63/11) – Usklađivano sa EU zakonodavstvom: 92/90/ES, 93/50/EES, 92/105/EES, 2005/17/ES i 2000/29/ES.
- Pravilnik o uvjetima pod kojima se određeni štetni organizmi, bilje ili biljni proizvodi i regulirani objekti mogu uvoziti ili prevoziti/prenositi radi ogleda ili u naučne svrhe i za rad na selekcijama sorti (Sl. glasnik BiH, broj 104/11) – Usklađivano sa Direktivom 2008/61/ES.
- Program posebnog nadzora (sistemske kontrole) karantinskih štetnih organizama na krompiru u BiH za 2012. godinu – (Sl. glasnik BiH, broj 05/12).

Sjeme, sadni materijal i zaštita novih sorti

Implementacija Zakona o sjemenu i sadnom materijalu poljoprivrednog bilja BiH („Sl. glasnik BiH“, br. 03/05)

Propisi koji su usvojeni i objavljeni u Službenom glasnik BiH:

- Izmjene i dopune Sortne liste BiH 2010 (Sl. glasnik BiH, broj 02/12)

Sredstva za zaštitu bilja

Implementacija Zakona o fitofarmaceutskim sredstvima (Sl. glasnik BiH, br. 49/04)

Propisi koji su usvojeni i objavljeni u Službenom glasnik BiH:

- Pravilnik o uvjetima koje moraju da ispunjavaju pravna i fizička lica za promet fitofarmaceutskih sredstava (Sl. glasnik BiH, broj 51/11) – Direktiva Evropskog Parlamenta i Vijeća br. 2009/128/ES od 21. 10. 2009. godine, kojom je uspostavljen okvir za dostizanje održive upotrebe pesticida.
- Spisak dozvoljenih aktivnih materija (Sl. glasnik BiH, broj 11/11) - Direktiva 91/414 o stavljanju u promet sredstava za zaštitu bilja Anex I
- Odluka o izmjeni Odluke o zabrani registracije, uvoza i prometa aktivnih materija i fitofarmaceutskih sredstava koja sadrže aktivne materije čiji je promet, odnosno upotreba u Evropskoj uniji zabranjena (Sl. glasnik BiH, broj 02/11) - Odluka Evropske Komisije 2010/455/EU
- Odluka o izmjeni Odluke o zabrani registracije, uvoza i prometa aktivnih materija i fitofarmaceutskih sredstava koja sadrže aktivne materije čiji je promet, odnosno upotreba u Evropskoj uniji zabranjena (Sl. glasnik BiH, broj 63/11) - Direktiva 2010/86/ES
- Spisak aktivnih materija dozvoljenih za upotrebu u fitofarmaceutskim sredstvima u BiH (Sl. glasnik BiH, br 03/12) - revidiran prema odredbama Uredbe 540/2011.
- Odluka o izmjenama Odluke o zabrani registracije, uvoza i prometa aktivnih materija i fitofarmaceutskih sredstava koja sadrže aktivne materije čiji je promet, odnosno upotreba u EU zabranjena (Sl. glasnik BiH, br. 06/12).

Roterdamska konvencija

BiH je, u skladu sa članom 10. stav (2) Konvencije, podnijela odgovore za uvoz hemikalija za 29 pesticida iz Aneksa III. Svi poslani odgovori za uvoz hemikalija su sa odlukom “bez pristanka na uvoz”. Postoje još 3 odgovora za uvoz hemikalija za pesticide koji su uključeni u Aneksu III na Petoj konferenciji stranaka Roterdamske konvencije. Trenutno su u procesu konsultacije između nadležnih tijela u BiH, te izrada odgovora za ova tri pesticida. Glavni pravni osnov za podnošenje odgovora za uvoz pesticida je Zakon o fitofarmaceutskim sredstvima BiH i povezani podzakonski akti (Odluka o zabrani registracije, uvoza i prometa aktivnih materija i fitofarmaceutskih sredstava koja sadrže aktivne materije čiji je promet, odnosno upotreba u EU zabranjena i spisak aktivnih materija koje su dopuštene za upotrebu u BiH). BiH nije podnijela odgovore za uvoz za 11 industrijskih hemikalija Aneksa III. Glavni razlozi za to su nepostojanje regulatornih mjera na državnom nivou, a zakoni na nivou entiteta su različiti. U RS je na snazi Zakon o hemikalijama i Pravilnik o uvjetima za zabrane i ograničenja proizvodnje, stavljanje na tržište i korištenje hemikalija, dok je u FBiH još uvijek na snazi stari Zakon o otrovima, koji uređuje hemikalije na drugi način. U okviru koordinacione grupe vode se aktivnosti vezane za analizu postojećih razlika između entitetskih zakona, a po pitanju statusa hemikalija iz Aneksa III Konvencije. Brčko Distrikt BiH ne donosi propise za administrativni prostor svog djelovanja, već implementira sve propise donesene na nivou BiH.

Mineralna đubriva

Implementacija Zakona o mineralnim đubrivima (Sl. glasnik BiH, br. 46/04)

Propisi koji su usvojeni i objavljeni u Službenom glasniku BiH:

- Zakon o izmjenama i dopunama zakona o mineralnim gnojivima (Sl. glasnik BiH, broj 76/11)
- Pravilnik o izmjeni Pravilnika o uvjetima za stavljanje u promet, kvalitet i kontrolu kvaliteta mineralnih gnojiva, te skladištenju i rukovanju mineralnim gnojivima (Sl. glasnik BiH, broj 13/11)

7.6. Ribarstvo

Prema postojećoj legislativi, oblast ribarstva u BiH je u nadležnosti entiteta i BD BiH. U Federaciji BiH za oblast ribarstva nadležan je Sektor za poljoprivredu, unutar kojeg je Odsjek za animalnu proizvodnju, koji broji tri zaposlenika koji su, pored ostalih aktivnosti, zaduženi i za oblast ribarstva. U RS aktivnosti u oblasti ribarstva obavljaju se u Resoru poljoprivrede i ruralnog razvoja MPŠiV RS. U Brčko Distriktu BiH za oblast ribarstva nadležno je Pododjeljenje za poljoprivredu, u okviru Odjeljenja za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu BD, unutar kojeg je jedan zaposleni, uz ostale dužnosti, zadužen i za ovu oblast. Podgrupa za ribarstvo je predložila da koordinirajuću ulogu obavlja Sektor za poljoprivredu, prehranu, šumarstvo i ruralni razvoj, MVTEO BiH. Podgrupa za ribarstvo predviđa izradu Akcionog plana usvajanja EU propisa iz oblasti Zajedničke ribarske politike. S ciljem izrade navedenog dokumenta, MVTEO će nastaviti koordinirati rad Radne grupe po ovom pitanju.

Prema podacima Agencije za statistiku BiH, u 2011. godini u BiH proizvedeno je 4.228,6 tone ribe, od čega 3.052,8 t pastrmke, 925,8 t šarana i 250 t ostale ribe. Veličina ribnjaka za eksploataciju pastrmke iznosila je 91.026 m², šarana 2.278 ha. Evidentan je pad proizvodnje ribe u 2011. godini, što je uzrokovano vremenskim neprilikama.

Tabela 46. Proizvodnja konzumne ribe u BiH (2010. -2011. godina)

Vrsta	2010	2011
Pastrmka	2.900,9	3.052,8
Šaran	1.355,8	925,8
Ostala riba	355,0	250,0
Ukupno	4.611,7	4.228,6

Izvor: Agencija za statistiku BiH

7.6.1. Približavanje BiH zakonodavstva EU zakonodavstvu

Podgrupa za ribarstvo je, u koordinaciji MVTEO BiH, nastavila rad na procesu izrade i harmonizacije entitetskih propisa sa propisima EU i harmonizacije postojećih propisa unutar BiH u oblasti ribarstva. Podgrupa je redovno održavala sastanke, te je na jednom od sastanaka prezentiran uporedni prikaz postojeće legislative u oblasti ribarstva na entitetskom nivou i BD BiH. S obzirom na to da su entitetski Zakoni o ribarstvu pripremani paralelno, podgrupa je koordinirala harmonizaciju ova dva Zakona međusobno, i sa propisima EU. Pripremljeni Nacrti zakona su prezentirani u okviru podgrupe za ribarstvo, te predstavnika proizvođača, naučnih institucija, vanjskotrgovinske komore i udruženja sportskih ribolovaca, gdje je sagledana njihova međusobna usklađenost i usklađenost sa EU legislativom (direktiva 43/92 o staništima). Međusobna usklađenost je potpuna u oblasti zaštite ribljeg fonda u otvorenim vodama (odnosi se na rijeke i jezera, te na ulove riba u otvorenim vodama i ova oblast je predmet razmatranja entitetskih zakona) i kod praćenja stanja ribljeg fonda, evidencije i izvještavanja. U akvakulturi evidencija će biti usklađena sa statistikom.

Na inicijativu MVTEO-a i podgrupe za ribarstvo (šira grupa za ribarstvo, uključujući akademsku zajednicu i proizvođače), uz podršku EK, u aprilu 2011. godine, održana je TAIEX radionica, koja je za cilj imala da osigura upoznavanje EU politike ribarstva, te Uredbi Vijeća (EZ) br. 2371/2002, 1198/2006, 104/2000, i drugih uredbi Vijeća vezanih za ribarstvo, posebno u pogledu harmonizacije domaćeg zakonodavstva u području ribarstva s EU, s naglaskom na potrebu ispunjavanja obaveza iz Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju. Iskustva sa pomenute radionice su implementirana u toku aktivnosti harmonizacije entitetskih zakona o ribarstvu.

Nacrti zakona o ribarstvu uređuju sljedeće oblasti: zaštitu, unapređenje i održivo korišćenje ribljeg fonda u otvorenim vodama, očuvanje biodiverziteta, zaštitu voda i obala, sportski i privredni ribolov u otvorenim vodama, ribočuvarsku službu, stručni ispit za osobe koje će biti neposredno uključene u poslove poribljavanja i očuvanja ribljeg fonda, ribolovne dozvole, sadržaj ribolovno-pravne osnove, ko može izrađivati osnove, uvjete za reviziju osnove, evidencija ulova i izvještavanje o stanju ribljeg fonda, djelatnost akvakulture, uvjete za izdavanje dozvola za projektnu dokumentaciju za objekte akvakulture, izvještavanje o aktivnostima preduzetnika ili privrednog društva koje se bavi akvakulturom, uzgoj stranih i zaštićenih vrsta ribe i drugih vodenih životinja, organizaciju u ribarstvu i kaznene odredbe. U saradnji sa Direkcijom za evropske integracije biće urađena stručna ocjena međusobne usklađenost ovih Zakona sa

relevantnim EU propisima. Podgrupa za ribarstvo u Planu aktivnosti za 2012. godinu predviđa izradu Akcionog plana usvajanja EU propisa iz oblasti Zajedničke ribarske politike, po prioritetima i dinamičnim (uključiti i reforme u ovoj oblasti na nivou EU).

Proizvođači ribe u BiH (pastrmke i šarana) koji izvoze na tržište EU, kroz svoju grupaciju u okviru Vanjskotrgovinske komore BiH, ističu prednosti i perspektive u razvoju ribarstva, te povećanu potražnju proizvoda od ribe od uvoznika iz EU. U skladu sa navedenim, bh. strana će raditi na pripremi argumentacije kojom će obrazložiti ranije pomenute zahtjeve za povećanje kvote za izvoz ribe.

7.7. Ruralni razvoj

Politikama ruralnog razvoja namijenjena je Peta komponenta IPA-e i u značajnoj mjeri se razlikuje od svih ostalih komponenti IPA fonda. Član 184. Provedbene IPA Uredbe (718/2007) utvrđuje da su *mjere u okviru komponente Ruralni razvoj uvjetovane izradom Programa za poljoprivredu i ruralni razvoj na nacionalnom nivou koji obuhvata cijeli period provedbe IPA-e*. Također, zahtijeva i uspostavljanje posebne operativne strukture (tzv. IPA RD struktura), koja se sastoji od dvije komponente: Upravljačkog organa (The Managing Authority) i Platne agencije (The Paying Agency). Ispunjavanje uvjeta koje korištenje IPA-e propisuje neophodan je operativni preduvjet za povlačenje sredstva IPA RD komponente kada postanemo zemlja kandidat, ali i drugih sredstava koja bi već sada mogla biti dostupna za BiH.

S ciljem pripreme i ispunjavanja uvjeta koji su prethodno navedeni, uz tehničku podršku IPA 2007 projekta ZP-BHRD, kreirani su dokumenti koji predstavljaju strateške smjernice za razumijevanje pretpristupnih aktivnosti i procesa BiH prema EU, a to su:

- Prijedlog Mape puta za pretpristupnu fazu sektora poljoprivrede i ruralnog razvoja u BiH
- Vizija ruralne Bosne i Hercegovine
- Priručnik za programiranje ruralnog razvoja (nacrt)
- Nacrt plana za Program ruralnog razvoja Bosne i Hercegovine
- Prijedlog opcija platnog sistema za IPA RD u Bosni i Hercegovini
- Nacrt priručnika za upravljanje rizikom
- LEADER Smjernice za BiH
- Set nacrt dokumenata za registraciju LAG-ova
- Pravne smjernice za nacrt harmoniziranih mjera u BiH
- Uvod u sistem monitoringa i evaluacije ruralnog razvoja u BiH
- Prijedlog strukture Upravljačkog tijela za program ruralnog razvoja u Bosni i Hercegovini
- Prijedlog mreže ruralnog razvoja u Bosni i Hercegovini.

Strateško planiranje ruralnog razvoja i mjere ruralnog razvoja

Tehnički tim za harmonizaciju mjera ruralnog razvoja, osnovan u okviru Radne grupe za ruralni razvoj, je mehanizam za koordinaciju aktivnosti koje doprinose ispunjavanju kriterijuma za korištenje IPA RD fondova. U okviru tehničkog tima provode se aktivnosti vezane za usklađivanje mjera ruralnog razvoja, koje se implementiraju kroz domaći sistem podrške i uvođenje mjera ruralnog razvoja usklađenih sa IPA RD zahtjevima.

Projekat ZP BHRD podržao je rad Tehničkog tima kroz pripremu nacрта okvira tri mjere ruralnog razvoja u IPA RD formi:

Osa I - Poboljšanje tržišne efikasnosti - podrška kapitalnim investicijama

- Ulaganja u proizvodnju mlijeka - Ulaganja u mljekarska gazdinstva

Osa III - Razvoj ruralne ekonomije

- Razvoj ruralnih zajednica/LEADER LAG
- Razvoj ruralne male tehničke infrastrukture – unaprjeđenje mreže lokalnih puteva u ruralnim područjima BiH

U martu 2011. godine otpočeo je projekat pod nazivom *Vještine izrade strategija za ruralni razvoj* u organizaciji Informativnog centra za evropsku politiku (EPIC). Projektom su obuhvaćena dva seta intenzivnih treninga koja uključuju i mentorski rad projektnog tima sa učesnicima obuke. U prvu grupu treninga uključeni su, pored članova Radne grupe za ruralni razvoj i Tehničkog tima za harmonizaciju mjera ruralnog razvoja, i drugi predstavnici ministarstava poljoprivrede. Drugu grupu polaznika obuke čine predstavnici ostalih institucija, čije su nadležnosti direktno ili indirektno vezane za poljoprivredu i ruralni razvoj (savjetodavne službe, općine, kantonalna ministarstva poljoprivrede, institucije koje imaju nadležnosti u oblasti životne sredine, turizma, socijalne zaštite, obrazovanja i sl.). Dio programa EPIC projekta posvećen je pripremi za izradu Strateškog plana ruralnog razvoja BiH - zadaci, prioriteti, nosioci aktivnosti, raspoložive informacije i dokumenti (mentorski rad u SPPŠRR, MVTEO BiH), i razvoju mjera ruralnog razvoja istim metodološkim postupkom (mentorski rad u FMPVŠ, MPŠV RS i Odjeljenju za poljoprivredu BD BiH).

IPA RD Upravljačko tijelo

Radna grupa za izradu prijedloga modela upravljačkog tijela odgovornog za upravljanje *IPA RD* programom provodi aktivnosti usmjerene ka razvoju koncepta *IPA RD Upravljačkog tijela* za BiH. U okviru aktivnosti vezanih za tehničku podršku razvoju koncepta *IPA RD Upravljačkog tijela*, eksperti projekta ZP BHRD pripremili su materijal pod nazivom *Prijedlog koncepta Upravljačkog tijela*. S tim u vezi, radna grupa nije postigla koncenzus o Prijedlogu predložene strukture *IPA RD*.

Uvođenje LEADER programa u BiH

Tokom programskog perioda 2007-2013. godine LEADER inicijativa je postala integralni dio politike ruralnog razvoja EU. Od država koje se žele priključiti EU, također, se traži da uvrste LEADER komponentu u planiranje ruralnog razvoja.

U okviru BiH, za uspostavljanje fleksibilnog pravnog okvira, koji će omogućiti lokalnim partnerima ruralnog razvoja - Lokalnim Akcionim Grupama (LAG), da se organizuju i djeluju prema LEADER principima s ciljem rješavanja razvojnih problema specifične ruralne zajednice, nadležni su MVTEO BiH, MPŠV RS, FMPVŠ i Odjeljenje za poljoprivredu BD BiH. Saradnja

nadležnih institucija, vezana za ispunjavanje EU zahtjeva koji se odnose na LEADER i LAG-ove, ostvaruje se u okviru Tehničkog tima za uvođenje programa LEADER, koji djeluje u okviru Radne grupe za ruralni razvoj. Tokom 2011. godine Tehnički tim je radio na usaglašavanju teksta nacrtu *Smjernica za uvođenje programa LEADER u BiH*, okvirnog dokumenta kojim se regulira djelovanje javno-privatnih partnerstava – LAG-ova.

Uspješno su održana četiri sastanka, tokom kojih je na tehničkom nivou usaglašeno dvije trećine teksta radnog materijala. MVTEO BiH je koordinirao organizacijom i implementacijom niza seminara vezanih za promociju LEADER programa i osnovama organizacije i rada LAG -ova. Obuka je provedena u pilot područjima za razvoj LAG -ova, identificiranim od strane nadležnih institucija, a tehničku podršku pružio je projekt ZP BHRD.

Također, eksperti ZP BHRD projekta su pripremili materijal pod nazivom *Registracioni paket za LAG* koji sadrži set šablona dokumenata potrebnih za registraciju LAG-a. Predmetne aktivnosti su rezultirale formiranjem četiri LAG-a: LAG „DRINA“ (Goražde-Pale Prača-Foča Ustikolina), LAG „DEVETAK“ (Sokolac-Han Pijesak-Rogatica), LAG „BLIDINJE“ (Tomislavgrad - Posušje) i LAG Laktaši-Gradiška-Srbac-Kozarska Dubica, od kojih su prva dva i formalno registrirana.

U Republici Srpskoj, nezavisno od naprijed pomenutih aktivnosti, formirana su još dva LAG-a (LAG „VRBANJA-UKRINA“ i LAG „BIJELJINA“).

Sistem monitoringa i evaluacije za sektor poljoprivrede

Radna grupa - Privremeni odbor za uspostavljanje sistema monitoringa i evaluacije za sektor poljoprivrede, uz tehničku podršku eksperata projekta 3P-BHRD, pripremila je *Nacrt Prijedloga strukture Odbora za monitoring BiH i Nacrt Evaluacionog okvira za mjere ruralnog razvoja BiH* (koje su u procesu harmonizacije).

8. Međunarodna saradnja

8.1. Planiranje i koordinacija međunarodne pomoći u sektoru poljoprivrede, ishrane i ruralnog razvoja

Aktivnosti na planiranju i koordinaciji međunarodne pomoći u sektoru poljoprivrede, ishrane i ruralnog razvoja do kraja 2008. godine vođene su od strane Delegacije Evropske komisije u BiH. U MVTEO BiH od 2007. godine kadrovski je ojačan Sektor poljoprivrede, prehrane, šumarstva i ruralnog razvoja i u 2009. godini preuzima vodeću ulogu u planiranju i koordinaciji sredstava u skladu sa strateškim prioritetima sektora. Na osnovu predviđenih aktivnosti iz djelokruga rada MVTEO BiH, i s ciljem realizacije mjere 1.8. Prvog prioritetnog područja Operativnog programa BiH za poljoprivredu, ishranu i ruralni razvoj u BiH, formirana je *Radna grupa za planiranje i koordinaciju strane pomoći*, koja ima zadatak da sistematski prati programiranje i realizaciju pomoći, prikuplja zapažanja o svim relevantnim partnerima, ažurira baze podataka o međunarodnoj pomoći i planira održavanje donatorskih sastanaka. Predstavnici institucija imaju značajnu ulogu u programiranju i implementaciji projekata i programa međunarodne pomoći. Kroz aktivno učestvovanje u radu upravnih odbora imaju i upravljačku ulogu.

U 2011. godini Radna grupa je, u organizaciji MVTEO BiH, održala jedan vanredni i tri redovna sastanka. Tokom desetog sastanka, koji je održan u aprilu 2011. godine, zaključeno je da se Radna grupa formalizuje, odnosno da ministar vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine donese odluku o njenom formiranju, te da se Poslovníkom o radu utvrde prava i obaveze njenih članova.

S ciljem predstavljanja svojih aktivnosti, razmjene informacija i poboljšanja saradnje između institucija BiH i međunarodnih donatora u 2011. godini, u organizaciji MVTEO BiH – Sektora poljoprivrede, ishrane, šumarstva i ruralnog razvoja 20.10.2011. godine održan je sastanak informiranja donatora.

Sastanku su, pored predstavnika nadležnih institucija iz BiH, prisustvovali i predstavnici bilateralnih i multilateralnih donatora - Delegacija EU u BiH, Ambasada Republike Češke u BiH, Ambasada Kraljevine Švedske/SIDA, Ambasada Kraljevine Holandije, Ambasada Italije/Italijanska kooperacija za razvoj, Svjetske banke, Evropske razvojne banke (EBRD), USA/USAID, Ambassade Velike Britanije/EPIC i Španije/AECID.

Institucijama Bosne i Hercegovine koje su nadležne za poljoprivredu upućena je preporuka da se ulože dodatni napor u realizaciji obaveza u skladu sa strateškim prioritetima i preporukama Evropske komisije, uzimajući u obzir konstatacije iz Izvještaja o napretku i preporuke Evropske komisije, i u tom pravcu iniciraju prijedlozi za donatorsku podršku.

8.2. Međunarodni bilateralni sporazumi

U izvještajnom periodu je, u skladu sa zakonskom procedurom, pripremana dokumentacija s ciljem zaključivanja bilateralnih sporazuma o razvojnoj pomoći u oblasti poljoprivrede, i to sa Turskom, Mađarskom, Srbijom, Hrvatskom i Islamskom Republikom Iran. U narednoj 2012. godini očekuje se zvanično potpisivanje navedenih sporazuma.

8.3. Članstvo u međunarodnim tijelima i organizacijama (OIV, SWG, JJI)

Međunarodna organizacija za vino i vinovu lozu

Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine je, nakon primanja u članstvo, pokrenulo postupak za nominaciju bh. eksperata za rad u stručnim tijelima i drugim tijelima Međunarodne organizacije za vino i vinovu lozu (OIV). Članstvo BiH u ovoj organizaciji i budući rad eksperata predstavlja značajan podsticaj za modernizaciju proizvodnje, te usvajanje standarda od strane OIV.

Stalna radna grupa za regionalni ruralni razvoj jugoistočne Evrope (SWG RRD)

Bosna i Hercegovina je, aktivnim učešćem u SWG RRD, u 2011. godini ojačala i intenzivirala saradnju sa zemljama koje učestvuju u radu grupe u oblasti ruralnog razvoja i aktivno je, kroz identifikaciju zajedničkih potreba i interesa regiona, učestvovala u planiranju prekograničnih projekata ruralnog razvoja, kao i u organiziranju podrške za rješavanje problema i zadovoljavanje potreba vezanih za pitanja ruralnog razvoja u Jugoistočnoj Evropi. Pored toga, institucije Bosne i

Hercegovine zadužene za ruralni razvoj imaju stalnu podršku kada je riječ o izgradnji i jačanju kapaciteta osoblja. Na Jahorini je, u septembru 2011. godine, održan 21. sastanak SWG RRD. Na sastanku organiziranom u saradnji sa Ministarstvom vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine razmatrane su aktivnosti Grupe planirane za period 2011-2015, kao i aktuelni projekti, te inicijative i saradnja sa partnerskim institucijama i organizacijama. Planom rada Stalne radne grupe za naredni period su predviđeni brojni projekti, aktivnosti i obuke u kojima je planirano aktivno učešće predstavnika Bosne i Hercegovine.

Jadransko-jonska inicijativa

Jadransko-jonska inicijativa zvanično je promovirana tokom Samita o razvoju i sigurnosti Jadranskog i Jonskog mora, održanog u Ankoni, 2000. godine. Samit je okončan usvajanjem Deklaracije iz Ankone, kao osnivačkog političkog akta ove inicijative. Ova asocijacija danas okuplja osam evropskih zemalja, od kojih sedam izlaze na Jadransko i Jonsko more: Albanija, Bosna i Hercegovina, Crna Gora, Grčka, Hrvatska, Italija, Slovenija, i po principu sukcesije članstva, Srbija. Pokretač Inicijative je Italija, koja je bila domaćin osnivačkog skupa. Inicijativu je podržala i Evropska unija.

Cilj pokretanja inicijative je podsticanje razvoja i jačanje sigurnosti u jadransko-jonskom regionu, intenziviranje saradnje među zemljama regiona i podsticanje tranzicijskih zemalja na integracione procese i približavanje Evropskoj uniji.

Bosna i Hercegovina učestvuje u radu JJI od njenog osnivanja.

8.4. Pregled programa i projekata u 2011. godini

Tokom 2011.godine u sektoru poljoprivrede, ishrane i ruralnog razvoja Bosne i Hercegovine je implementirano više projekata. Sa implementacijom je u 2011. godini završilo 13 projekata, dok se u 2012. godini očekuje završetak implementacije 6 projekata, i u 2013. godini završetak 7 projekata. Kada su u pitanju projekti tehničke pomoći Evropske unije, tokom 2011. godine su završena tri projekta iz IPA 2007 programa, čija je ukupna vrijednost iznosila 3,5 miliona evra. Projekat *Poljoprivreda i ruralni razvoj za BiH (ARDP)*, koji se finansira iz kredita Svjetske banke (u vrijednosti od 19.067.650 evra), završava sa implementacijom 2013. godine.

Projekat unaprjeđenja aktivnosti poljoprivrednog tržišta (FARMA), koji se finansira udruženim sredstvima Vlade Kraljevine Švedske i Vlade Sjedinjenih Američkih Država, u iznosu od 8.653.695 evra, završava sa implementacijom 2013. godine.

8.4.1. Projekat poljoprivrede i ruralnog razvoja ARDP (finansiran kreditom Svjetske banke)

Cilj Projekta poljoprivrede i ruralnog razvoja je da kreditno podrži BiH u procesu jačanja kapaciteta institucija na državnom i entitetskom nivou za pružanje djelotvornijih i efikasnijih poljoprivrednih usluga i programa podrške, te, također, da pruži značajan doprinos da BiH što prije postane podobna za sredstva podrške u okviru IPA RD-a. Projekat podržava razvoj iz poljoprivrednog informacijskog sistema, kao i izgradnju institucionalnih kapaciteta u poljoprivredi i ruralnom sektoru, uključujući jačanje veterinarstva na državnom nivou, ispravnosti životnih namirnica, fitosanitarne usluge, kapacitete poljoprivredne inspekcije, te poljoprivredne

uslužne djelatnosti. Osim navedenog, projekat podržava i razvoj pojačanih programa podrške iz poljoprivrede i razvoj ruralnih sredina u skladu s uvjetima EU IPA RD-a, uključujući jačanje programa razvoja planiranja i koordinacije ruralnih područja, sistema za osiguravanje plaćanja razvoja ruralnih oblasti, te povećanje investicijskih grantova za ciljne potrebe i područja. Projekt je efektivan od 26.02.2008. godine.

Implementacija projekta planirana je u periodu od 01.10.2007. do 31.06.2012. godine. Projekat se finansira iz IDA kredita, u ukupnoj sumi od 21 milion američkih dolara. Rok otplate kredita je 20 godina, sa grace periodom od 10 godina. Zaduženje po kreditnim sredstvima prihvatile su vlade entiteta, u odnosu 52% - Vlada FBiH : 48% - Vlada RS. Dodatno, učešće BiH u ovom projektu iznosi 9,19 miliona američkih dolara, dok grant sredstva dobijenih od SIDA-e iznosi 6 miliona američkih dolara. Stoga, ukupan iznos sredstava projekta - kredit, grant i domaća kontribucija, iznosi 36,19 miliona američkih dolara. Predviđena dinamika trošenja projektnih fondova po godinama implementacije je 15%-35%-60%-80%-100%, s tim da je, prema procjeni zadnje Misije SB, dosad ukupno potrošeno oko 41% alociranih fondova, od čega je iz IDA fondova potrošeno 40%, a iz SIDA granta 42%.

Složeno institucionalno i političko okruženje, a prvenstveno nepostojanje dogovora u vezi sa modelom sistema za plaćanje u BiH, rezultiralo je niskim postotkom iskorištavanja sredstava kredita i preusmjeravanjem sredstava granta za druge namjene.

8.4.2. Finansijska pomoć Evropske unije

Evropska unija pruža konkretno usmjerenu finansijsku pomoć zemljama koje su kandidati i potencijalni kandidati i ograničenu pomoć novim državama članicama, kako bi podržala njihove napore da pojačaju političke, ekonomske i institucionalne reforme. Prethodni programi pomoći (SAPARD, CARDS) zamijenjeni su programom pod nazivom Instrument pretpristupne pomoći (Instrument for Pre-Accession Assistance - IPA) i sve buduće aktivnosti koje se odnose na pretpristupni period se realizuju u okviru ovog programa za pomoć.

Radi olakšnog postizanja koherentnosti, a s ciljem postizanja boljih rezultata i većeg učinka raspoloživih sredstava, kreiran je pojednostavljen okvir za vanjske aktivnosti u periodu 2007-2013. godina – IPA, koji ističe 2013.godine. Evropska unija priprema novi pretpristupni instrument koji treba i dalje da se usmjeri na politiku proširenja, što je jedan od ključnih prioriteta u vanjskim aktivnostima Evropske unije, čime se unaprjeđuje stabilnost, sigurnost i prosperitet u Evropi. Novi instrument treba dalje da nastavi slijediti opći politički cilj podrške zemljama kandidatima i potencijalnim kandidatima u njihovim pripremama za članstvo u EU i postepenom usklađivanju njihovih institucija i privrede sa standardima i politikama Evropske unije, prema njihovim specifičnim potrebama i prilagođene njihovim individualnim planovima. Pri tome, treba ojačati koherentnost između finansijske pomoći i ukupnog napretka u provođenju pretpristupne strategije.

Pomoć iz programa IPA

Zemljama potencijalnim kandidatima su dostupne prve dvije komponente: Pomoć u tranziciji i izgradnja institucija i Regionalna i međudržavna saradnja. U slučaju zemalja kandidata, njima će, pored prve dvije, biti dostupne i mjere koje se odnose na regionalne ljudske resurse i razvoj ruralnih područja u okviru komponenti pod ovim nazivima, koje zemlju pripremaju da bude

dio jedinstvene EU i za realizaciju agrarne politike nakon prijema u EU. Ovo zahtijeva od zemlje da ima administrativne kapacitete i strukture koje mogu preuzeti odgovornost za upravljanje pomoći koju dobija. U slučaju zemalja potencijalnih kandidata, takve mjere će ostati u rukama Komisije, a biće realizirane kroz osnovnu komponentu programa, komponentu *Pomoć u tranziciji i izgradnja institucija*. S obzirom na to da Bosna i Hercegovina nije iskoristila sredstva iz programa IPA 2008 i 2010, poljoprivreda i ruralni razvoj nisu na listi prioriteta za finansiranje predviđenih MIPD-om za programski period 2011-2013, koji uzima u obzir srednjoročnu razvojnu strategiju i strategiju EU integracija, kao i prioritete utvrđene u Izvještaju o godišnjem napretku Bosne i Hercegovine i Evropskom partnerstvu.

Kroz prvu komponentu programa IPA 2007 programirana su tri projekta u oblasti poljoprivrede, ruralnog razvoja i sigurnosti hrane, a čija je implementacija je završena 2011. godine:

Projekt „Jačanje i harmonizacija BiH informacionog sistema za sektore poljoprivrede i ruralnog razvoja – BiH AIS“

Učinci ovog projekta su: ojačani institucionalni kapaciteti kroz obuke, seminari i studijska putovanja, kao i nacrti dokumenata i pilot aktivnosti radi jačanja BiH informacionog sistema za sektore poljoprivrede i ruralnog razvoja. Ostvareni rezultati projekta BiH AIS iskazani kroz komponente su:

I komponenta- Jačanje kapaciteta institucija uključenih u uspostavljanje i razvoj AIS-a u BiH

1. Održano petnaest sastanaka Odbora i devet obuka za članove Odbora
2. Realizirana studijska posjeta u DG AGRI
3. Pripremljeni akcioni planovi i metodologija za implementaciju pilot aktivnosti za pilot popis poljoprivrede, FADN i GIS
4. Uspostavljena platforma za integraciju, diseminaciju i razmjenu podataka,
5. Pripremljena Strategija za uspostavljanje i razvoj poljoprivrednog informacionog sistema
6. Pripremljen Prijedlog budućeg sastava, funkcija i radnih zadataka Odbora za KIP
7. Pripremljen Prijedlog projekata standardizacije i harmonizacije podataka, aplikacije za monitoring i evaluaciju poljoprivrednog informacionog sistema i aplikacije za registar međusobne usklađenosti

II Komponenta - Razvoj pilot popisa poljoprivrede

1. Proveden pilot popis poljoprivrede
2. Testirani i finalizirani svi instrumenti za budući popis poljoprivrede
3. Obučeno osoblje statističkih institucija, entitetskih Ministarstava poljoprivrede, Odjeljenja za poljoprivredu Brčko Distrikta i MVTEO BiH o analizi podataka pilot popisa poljoprivrede (SPSS i ACCESS)
4. Pripremljen Prednacrt Zakona o popisu poljoprivrede
5. Pripremljena Strategija za popis poljoprivrede u BiH

III Komponenta - Razvoj sistema monitoringa ekonomskog učinka farmi (FADN-a)

1. Razvijena metodologija i instrumenti za prikupljanje podataka
2. Uspostavljena organizaciona struktura FADN sistema
3. Uspostavljen sistem tipologije gazdinstava
4. Pripremljene analize i izvještaji za sedam tipova proizvodnje
5. Pripremljena ACCESS aplikacija za unos podataka
6. Pripremljena Strategija za razvoj i ekspanziju FADN-a u BiH
7. Pripremljen i odobren Prijedlog projekta za nastavak aktivnosti daljnjeg razvoja FADN sistema

IV Komponenta - Razvoj sistema uzorkovanja/ankete za razvoj pouzdane osnove za poljoprivrednu statistiku

1. Razvijena metodologija i instrumenti uzorkovanja i istraživanja
2. Razvijena web GIS aplikacija i baza podataka
3. Realizirana foto-interpretacija i prikupljanje podataka
4. Pripremljen Izvještaj o proizvodnji usjeva
5. Pripremljen i odobren Prijedlog projekta za nastavak aktivnosti daljnjeg razvoja sistema prostornog odabira uzoraka
6. Pripremljena Strategija za ekspanziju sistema prostornog odabira uzoraka

Projekat: „Jačanje kapaciteta za programiranje ruralnog razvoja BiH – ZP BHRD“

Većina isporučivog učinka projekta odnosila se na izradu osnovnih referentnih materijala za obuku, u svrhe izgradnje tehničkih stručnih kapaciteta tri interesne grupe: predstavnika ruralnih zajednica, viših službenika državne uprave i operatora (poljoprivrednih savjetnika i konsultanata), a prvenstveno izgradnje institucionalnih kapaciteta za razvoj i implementaciju poljoprivredne politike u Bosni i Hercegovini.

Donosioci odluka bili su indirektni korisnici projektnih aktivnosti, a doprinos učinku projekta je bio obostran putem njihovog učešća u Upravnom odboru projekta, kroz koji je ostvaren direktan kontakt sa timom projekta, kao i kroz neke događaje koje je organizirao Projekat (studijsko putovanje). Projekat je uspješno doprinio održivom, konkurentnom i dinamičnom sektoru poljoprivrede i ishrane, predlaganjem vladinih struktura, tj. Nacrta dizajna Platne agencije i Upravljačkog tijela za program ruralnog razvoja. Aktivnosti projekta implementirane tokom projekta bile su fokusirane na harmonizaciju i približavanje sa Evropskom unijom, kroz unaprjeđenje ekonomskog i društvenog razvoja ruralnih zajednica u Bosni i Hercegovini. Projekat je kreirao i promovirao mjere ruralnog razvoja, pružio tehničku podršku iz upravljanja mjerama ruralnog razvoja, kao i savjete o primjeni pilot aktivnosti. Jačao je kapacitete za programiranje ruralnog razvoja i produbio znanje o platnom sistemu u Bosni i Hercegovini, koji bi bio sličan sistemu koji zahtijeva EU (IPA RD mehanizam).

Neki od značajnijih dokumenata – rezultat rada ovog projekta, su:

1. Prijedlog Mape puta za pretpristupnu fazu sektora poljoprivrede i ruralnog razvoja u BiH
2. Vizija ruralne Bosne i Hercegovine
3. Priručnik za programiranje ruralnog razvoja (nacrt)
4. Nacrt plana za Program ruralnog razvoja Bosne i Hercegovine
5. Prijedlog opcija platnog sistema za IPA RD u Bosni i Hercegovini

6. Nacrt priručnika za upravljanje rizikom
7. LEADER Smjernice za BiH
8. Set nacrt dokumenata za registraciju LAG-ova
9. Pravne smjernice za nacrt harmonizovanih mjera u BiH
10. Uvod u sistem monitoringa i evaluacije ruralnog razvoja u BiH
11. Prijedlog strukture Upravljačkog tijela za program ruralnog razvoja u Bosni i Hercegovini
12. Prijedlog mreže ruralnog razvoja u Bosni i Hercegovini

Podrška uspostavljanju i jačanju BiH legislative u oblasti hrane

Pored jačanja institucionalnih kapaciteta nadležnih za kreiranje i implementaciju legislative u oblasti sigurnosti hrane u Bosni i Hercegovini, ovaj Projekat je, u saradnji sa nadležnim organima, pripremio *Nacrt strategije sigurnosti hrane i Nacrt Državnog plana laboratorija*.

Projekti IPA 2008, 2009 i 2010

U procesu programiranja za sredstva iz programa IPA, u oblasti poljoprivrede, ishrane i ruralnog razvoja kandidirani su i odobreni sljedeći projekti:

IPA 2008 Izgradnja kapaciteta u agrarnoj politici i priprema BiH za pristup IPA programu Ruralnog razvoja (IPA RD) - 2,4 mil. eura

Komponenta 1. Podrška poljoprivrednoj politici i IPA RD komplementarnim strukturama – Tokom 2011. godine izvršeno je revidiranje rezultata i izrada projektnog prijedloga projekta. Zbog nepostojanja dogovora o modelu sistema plaćanja, kasni se sa implementacijom ovog projekta. Posebno je značajno naglasiti da je ovaj projekat osnova za realizaciju narednog projekta iz IPA 2010 *Pilot podrška IPA RD mjerama u BiH*, koji će, pored prethodnog, pomoći da se poljoprivredni sektor u Bosni i Hercegovini adekvatno pripremi za pretpristupni i pristupni period, čime će koristiti za poljoprivrednu proizvodnju, prehrambenu industriju i sve one koji su angažirani u ovoj oblasti ili žive i rade u ruralnim područjima, biti višestruke.

Komponenta 2. Pomoć u osnivanju nacionalnih integrisanih fitosanitarnih službi sposobnih za stvaranje i provođenje BiH politike zdravstvene zaštite biljaka, u skladu s pravnom stečevinom usklađenog zakonodavstva i međunarodnih obaveza i standarda u ovoj oblasti – Realizacija ove komponente je u toku; završena je prva godina implementacije.

Komponenta 3. Unaprjeđenje sistema kvaliteta BiH legislative u oblasti sigurnosti hrane kroz obezbjeđenja opreme laboratorijama za kontrolu hrane – sa implementacijom se započelo u 2011. godini;

IPA 2009 Razvoj poljoprivrednog tržišnog informacionog sistema (AMIS) i sistema za identifikaciju zemljišnih parcela (LPIS) – 3,4 mil eura

Komponenta 1. Razvoj poljoprivrednog tržišnog informacionog sistema u BiH

Komponenta 2. Razvoj sistema identifikacije zemljišnih parcela: Pripremljen je projektni prijedlog, ali se zbog nepostojanja dogovora o modelu prikupljanja i distribucije podataka, kasni sa implementacijom ove komponente.

Komponenta 3. Izrada sektorskih analiza za IPA RD program – Implementacija ove komponente je u toku. U 2011. pripremljeni su Nacrti 5 analiza, dok se završne analize sektora, sa preporukama, očekuju krajem juna 2012.godine.

IPA 2009 Podrška veterinarstvu i fitosanitarnoj zaštiti – 3.2 mil. eura

Komponenta 1. Program iskorjenjivanja klasične svinjske kuge i kontrola bjesnila u Bosni i Hercegovini – (Re)vakcinacija – 2011. godina je prva godina iplementacije ove komponente.

Komponenta 2. Jačanje ovlaštenih veterinarskih laboratorija u Bosni i Hercegovini

Komponenta 3. Jačanje kapaciteta fitosanitarnih službi u BiH: u 2011. izrađena je tehnička specifikacija opreme za fitosanitarne laboratorije i rađeno je na projektnom zadatku za twinning light.

IPA 2010 Pilot podrška mjerama IPA RD tipa u BiH – 3 mil. eura

Kao i za projekat iz IPA 2008 (komponenta 1), ovaj projekat je odobren, ali njegova implementacija još nije počela. Složeno institucionalno i političko okruženje, prvenstveno nepostojanje dogovora u vezi sa modelom sistema za plaćanje u Bosni i Hercegovini, odgodilo je početak njegovog provođenja.

8.4.3. Instrument tehničke pomoći Evropske komisije - TAIEX

TAIEX - *Technical Assistance and Information Exchange*, je tehnička pomoć i instrument za razmjenu informacija u okviru *Generalnog direktorata za proširenje Evropske komisije*. Cilj TAIEX-a je da zemljama novim članicama EU, zemljama u procesu pristupanja, zemljama kandidatima i zemljama Zapadnog Balkana pruži kratkoročnu tehničku pomoć u skladu sa općim ciljevima politika Evropske komisije, u polju približavanja, apliciranja i uvođenja EU legislative.

U Bosni i Hercegovini je tokom 2011. godine u oblastima poljoprivrede, ishrane, šumarstva i ruralnog razvoja održano 11 TAIEX radionica. Tokom izvještajnog perioda nije bilo studijskih putovanja, niti ekspertske misije. Korisnici obuka su predstavnici MVTEO BiH, predstavnici Ministarstva poljoprivrede entiteta, Odjeljenja za poljoprivredu Brčko Distrikta BiH, Agencije za sigurnost hrane BiH, Uprave BiH za zaštitu zdravlja bilja, Kancelarije za veterinarstvo BiH i predstavnici drugih institucija i organizacija čiji je rad neposredno vezan za oblast poljoprivrede, ishrane i ruralnog razvoja (veterinarski inspektori, laboratorijsko osoblje itd.).

Radionice su organizirane od strane korisnika i u saradnji sa TAIEX kancelarijom iz Brisela.

Poljoprivreda i ruralni razvoj

- Radionica „Usklađivanje zakonodavstva u oblasti poljoprivrede i ruralnog razvoja sa posebnim naglaskom na registar poljoprivrednih gazdinstava i sistema za identifikaciju zemljišnih parcela“
- Radionica „Zajednička politika ribarstva“

Sigurnost hrane

- Radionica „Obaveze subjekata u poslovanju s hranom u implementaciji higijenskog paketa“,
- Radionica „Prehrambene i zdravstvene tvrdnje“,
- Radionica „Organizacija službenih kontrola i mikrobiološki kriterijumi u hrani“,
- Radionica „Prirodne mineralne, prirodne izvorske i stolne vode i zdravstveni aspekti vode za piće“
- Radionica „Upotreba prehrambenih aditiva“.

Veterinarstvo

- Radionica „Uvod u zdravstvene zahtjeve životinja i proizvoda akvakulture“
- Radionica „Osnovni principi HACCP-a za hranu animalnog porijekla“
- Radionica „Zdravstveni propisi o sporednim životinjskim proizvodima i proizvodima koji nisu namijenjeni za ljudsku potrošnju“

Zaštita zdravlja bilja

- Radionica „Regionalna registracija proizvoda za zaštitu bilja“

8.5. Bilateralni i multilateralni programi i projekti međunarodne pomoći

U Bosni i Hercegovini se implementiraju i drugi programi i projekti međunarodne pomoći za sektor poljoprivrede, ishrane i ruralnog razvoja. Prema podacima kojima raspolaže Ministarstvo, u 2011. godini oni su bili finansirani od strane bilateralnih donatora: Švedske, Sjedinjenih Američkih Država, Italije, Ujedinjenog Kraljevstva, Japana, Norveške, Holandije, Republike Češke, Švajcarske i multilateralnih donatora: UNDP, Svjetske banke i FAO.

U realizaciji programa i projekata učestvovalo je više agencija za implementaciju: SIDA, USAID, Italijanska kooperacija za razvoj, EPIC, JICA, Jedinice za implementaciju projekata (PIU/APCU) i FAO.

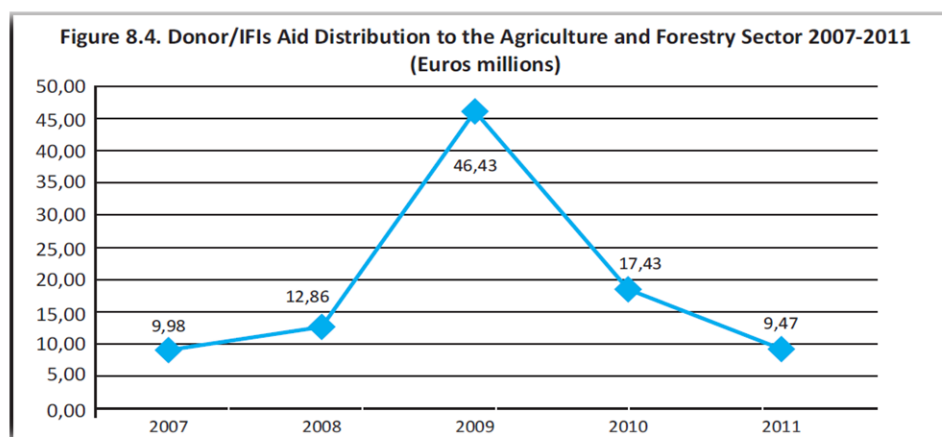
Za izgradnju institucionalnih kapaciteta značajan je projekat koji se finansira sredstvima Kraljevine Švedske: *Razvoj infrastrukture za sigurnost hrane i kvaliteta zemalja Jugoistočne Evrope*, a koji podržava koordinaciju aktivnosti zahtjevanih. Ciljem stvaranja uvjeta za izvoz proizvoda životinjskog i biljnog porijekla. U okviru projekta održane su obuke za laboratorijsko osoblje, ocjenjivače laboratorija, inspektore, predstavnike VATA-e i predstavnike sektora mljekarstva.

Projekt finansiran sredstvima Vlade Velike Britanije, kojeg implementira EPIC (European Policy Information Centre), značajan je za izgradnju i jačanje kapaciteta za razvoj politike ruralnog razvoja Bosne i Hercegovine.

Projekti usmjereni na jačanje konkurentnosti sektora poljoprivrede i ruralnog razvoja implementiraju se sredstvima Sjedinjenih Američkih Država – FARMA (Fostering Agricultural Markets Activity)- *Jačanje udruženja žena kroz organsku poljoprivredu u BiH i Podsticanje preduzetništva u ruralnim područjima.*

Sredstva Republike Italije se usmjeravaju kroz projekte podrške zaštite i valorizacije poljoprivrednih proizvoda, kreacije i promocije eko-turističke ponude, socio-ekonomskom razvoju sektora poljoprivrede i izgradnji institucija.

Japan podržava jačanje povjerenja kroz razvoj poljoprivrede i ruralnog poduzetništva, dok Republika Češka i Kraljevina Holandija svoju podršku realiziraju kroz projekte pomoći proizvodnji i preradi mlijeka i voća, odnosno jačanju lanaca vrijednosti za zapošljavanje u sektoru poljoprivrede. Trend donatorske pomoći ukazuje na smanjenje raspoloživih sredstava namijenjenih sektoru poljoprivrede u Bosni i Hercegovini .

Izvor: Izvještaj o međunarodnoj pomoći MFT BiH

9. Prioriteti sektora poljoprivrede u 2012. godini

Dva ključna prioriteta sektora poljoprivrede u 2012. godini su:

1. *Razvoj institucija u sistemu bezbjednosti hrane - prioritetno u pravcu dobijanja izvoznih dozvola za EU*

Nepostojanje mogućnosti izvoza u Evropsku uniju za proizvode koji čine najveću vrijednost proizvodnje u Bosni i Hercegovini, kao što su mlijeko i mliječni proizvodi, živinsko, goveđe i svinjsko meso i njihove preradjevine, krompir i med, dodatno onemogućava ostvarivanje izvoznih potencijala, ali još više stabilizacije cijena, unaprjeđenja konkurentnosti i prihoda poljoprivrednika. Razlog nemogućnosti izvoza leži u činjenici da postojeći sistem bezbjednosti hrane u Bosni i Hercegovini do sada nije uspio da ispuni kriterijume koji bi omogućili dobijanje izvoznih dozvola na tržište EU ni za jedan proizvod sem za ribe. Ovakvo stanje ukazuje da je nepohodno kompletan sistem bezbjednosti hrane učiniti efikasnijim, a da to unaprjeđenje

efikasnosti bude prepoznato i potvrđeno od EU institucija dobijanjem nekih od traženih izvoznih dozvola.

Republika Hrvatska je uspješno završila pregovore o članstvu sa EU i 1. jula 2013. godine postaje njen 28. punopravni član 1. jula 2013. godine. Bosna i Hercegovina treba nastaviti da ima slobodan pristup tom tržištu, ali će prestati da važe bilateralni sporazumi vezani za bezbjednost hrane i za proizvode iz Bosne i Hercegovine će važiti EU regulative o bezbjednosti hrane. Prošle godine je Bosna i Hercegovina u Hrvatsku izvezla poljoprivredne proizvode u vrijednosti od oko 180 miliona KM, od čega četvrtina potpada pod mlijeko, meso i njihove prerađevine. Ulaskom Hrvatske u EU mijenjaju se i standardi u sistemu bezbjednosti hrane, što znači da se ovi proizvodi više neće moći izvoziti u Hrvatsku. Dodatno zemlje okruženja, glavni trgovinski partneri Bosne i Hercegovine, kao što su Hrvatska, Srbija, Turska, Crna Gora, i naročito Evropska unija, napreduju u uvođenju standarada brže nego Bosna i Hercegovina i neprestano uvode nova pravila, čime se stvaraju uvjeti da se, shodno pravilu komplemetarnosti Svjetske trgovinske organizacije, dodatno otežava uvoz za zemlje koje ne primjenjuju taj novi standard. Ovo u doglednom vremenu može dovesti do onemogućavanja izvoza čak i za one proizvode za koje sada Bosna i Hercegovina ispunjava uvjete za izvoz. Zato je prioritetno aktivnosti usmjeriti u pravcu ispunjenja aktivnosti zacrtanih Mapom puta sa ciljem stvaranja uvjeta za izvoz proizvoda životinjskog i biljnog porijekla.

2. Aktivnosti za ostvarivanje mogućnosti korišćenja IPARD sredstava

Mogućnost da BiH dobije značajna sredstva koja su direktno usmjerena u razvoj poljoprivrede je nešto oko čega ne bi trebalo biti spora među svim zainteresiranim učesnicima u BiH. Dodatno, treba da postoji veliki interes da se to ostvari što je prije moguće. Pored političkog uvjeta dobijanja kandidature (koji po najavama iz Brisela može biti čak i ukinut u narednom periodu), aktivnosti podrazumijevaju ispunjavanje administartivnih kapaciteta za administriranje ovih fondova, i to konkretno:

- Izrada i usvajanje IPA RD programa
- Zaključivanje Sektorskog sporazuma (Sectoral Agreement)
- Postignut dogovor oko modela IPA RD operativne strukture
- Započinjanje akreditacije IPA RD operativne strukture, i to za programiranje - Upravljačko tijelo (Managigng Authority), a za upravljanje finansijama – IPA RD platni sistem

Aktivnosti na ispunjavanju ovih uvjeta i izgradnje potrebnih institucija prije svega podrazumijevaju donošenje određenih političkih odluka, koordinaciju među entitetima, alokaciju sopstvenih sredstava, unaprjeđenje javnih službi na državnom, entitetskom i lokalnom nivou, a koje su uključene u provođenje IPA RD-a (kao što su registri, veterinarski servis, građevinske dozvole/druga dozvole za objekte u koje će se ulagati, kontrola životne sredine za svaki od projekata koji se namjeravaju finansirati, zatim izgradnja institucija, i posebno naglasiti - značajno novo zapošljavanje u okviru IPA RD operativne strukture.

Pored dva navedena ključna prioriteta, u skladu sa dosadašnjim aktivnostima u sektoru, prioriteti u 2012. godini su:

3. Implementacija Prijedloga mjera za poboljšanje uvjeta poslovanja u poljoprivrednoj proizvodnji i prehrambenoj industriji BiH;
4. Implementacija Zakona o poljoprivredi, ishrani i ruralnom razvoju BiH;
5. Ispunjavanje obaveza i prioriteta iz Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju i Evropskog partnerstva;
6. Preuzimanje acquis-a i donošenje sveobuhvatne strategije za usklađivanje sa acquis-om u oblasti poljoprivrede i ruralnog razvoja;
7. Razvijanje funkcionalnog sistema za provođenje acquis-a iz oblasti sigurnosti hrane, s ciljem povećanja trgovine poljoprivrednim proizvodima;
8. Jačanje kapaciteta službenih kontrola u oblasti sigurnosti hrane, veterinarstva, fitosanitarnih pitanja i pitanja vezanih za genetski modifikovane organizme.
9. Početak implementacije odobrenih projekata iz programa IPA 2008 i 2010;
10. Potpisivanje i realizacija bilateralnih sporazuma;

10. Prijedlog mjera politike u poljoprivredi, ishrani i ruralnom razvoju i način realizacije u 2012. godini

1. Intenzivno raditi na realizaciji i implementaciji aktivnosti Mape puta s ciljem stvaranja uvjeta za izvoz proizvoda životinjskog i biljnog porijekla, sa izvršiteljima i rokovima

Zaduženi: Sve institucije uključene i zadužene za implementaciju aktivnosti Mape puta

Način izvršenja: Komunikacije, koordinacije i konsultacije, donošenje odluke VM BiH

Status izvršenja: Primjena propisa i procedura, zakonska procedura

2. Intenzivno raditi na realizaciji aktivnosti i uspostavljanju organa i strukture u cilju preuzimanja IPA RD fondova - uspostava organa za praćenje programa; uspostava sistema plaćanja

Zaduženi: MVTEO BiH - Sektor poljoprivrede, ishrane, šumarstva i ruralnog razvoja, entitetska Ministarstva poljoprivrede, BD BiH i druge relevantne institucije na državnom i entitetskom nivou

Način izvršenja: Komunikacije, koordinacije i konsultacije

Status izvršenja: Zakonska procedura

3. Intenzivno raditi na realizaciji Prijedloga mjera za poboljšanje uvjeta poslovanja u poljoprivrednoj proizvodnji i prehrambenoj industriji BiH

Zaduženi: Sve institucije uključene i zadužene za realizaciju mjera

Način izvršenja: Komunikacije, koordinacije i konsultacije, donošenje odluke VM BiH

Status izvršenja: Primjena propisa i procedura, zakonska procedura

4. Izraditi Nacrt Strateškog plana ruralnog razvoja

Zaduženi: MVTEO BiH - Sektor poljoprivrede, ishrane, šumarstva i ruralnog razvoja, entitetska Ministarstva poljoprivrede, BD BiH i druge relevantne institucije na državnom i entitetskom nivou

Način izvršenja: Komunikacije, koordinacije i konsultacije

Status izvršenja: Zakonska procedura

5. Pripremiti novi Zakon o vinu BiH

Zaduženi: MVTEO BiH - Sektor poljoprivrede, ishrane, šumarstva i ruralnog razvoja

Način izvršenja: Komunikacije, koordinacije i konsultacije, donošenje odluke VM BiH

Status izvršenja: Zakonska procedura

6. Urediti Zakonodavstvo o organskoj proizvodnji u BiH

Zaduženi: MVTEO BiH-Sektor poljoprivrede, ishrane, šumarstva i ruralnog razvoja, nadležna entitetska ministarstva i BD BiH

Način izvršenja: Komunikacije, koordinacije i konsultacije, donošenje odluke VM BiH

Status izvršenja: Zakonska procedura

7. Pripremiti Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o poljoprivredi, ishrani i ruralnom razvoju BiH

Zaduženi: MVTEO BiH-Sektor poljoprivrede, ishrane, šumarstva i ruralnog razvoja

Način izvršenja: Komunikacije, koordinacije i konsultacije, donošenje odluke VM BiH

Status izvršenja: Zakonska procedura

8. Izraditi zakonom predviđene podzakonske akte radi provedbe Zakona o vinu BiH, nakon izrade i usvajanja novog Zakona o vinu BiH

Zaduženi: MVTEO BiH-Sektor poljoprivrede, ishrane, šumarstva i ruralnog razvoja

Način izvršenja: Komunikacije, koordinacije i konsultacije, donošenje odluke VM BiH

Status izvršenja: Zakonska procedura

9. Harmonizacija podsticajnih mjera - definicije komercijalnih farmi, utvrđivanje kriterijuma i koeficijenata radi razvijanja jedinstvenog sistema podrške u poljoprivredi BiH, koja je u skladu sa sistemom direktnih plaćanja u EU, usmjeriti podršku na registrirana poljoprivredna gazdinstva, s ciljem razdvajanja tržišno orijentiranih proizvođača od proizvođača koji proizvode za sopstvene potrebe

Zaduženi: MVTEO-Sektor za poljoprivredu, ishranu, šumarstvo i ruralni razvoj u koordinaciji sa entitetskim Ministarstvima poljoprivrede i Brčko Distrikta BiH

Način izvršenja: Komunikacije, koordinacije i konsultacije

Status izvršenja: Zakonska procedura

10. Intenzivno raditi na uspostavljanju Poljoprivrednog informacionog sistema i prioritetno donijeti Odluku o Registru poljoprivrednih gazdinstava i Registru klijenata u BiH

Zaduženi: MVTEO BiH-Sektor za poljoprivredu, ishranu, šumarstvo i ruralni razvoj, entitetska Ministarstva, BD BiH i druge relevantne institucije

Način izvršenja: Komunikacije, koordinacije i konsultacije, donošenje odluka VM BiH

Status izvršenja: Primjena propisa i procedura

11. Usaglasiti Prednacrt Akcionog plana za usklađeno djelovanje sistema robnih rezervi u BiH za poljoprivredno-prehrambene proizvode

Zaduženi: MVTEO BiH-Sektor poljoprivrede, ishrane, šumarstva i ruralnog razvoja, nadležna entitetska Ministarstva i entitetske Direkcije za robne rezerve

Način izvršenja: Komunikacije, koordinacije i konsultacije, donošenje odluke VM BiH

Status izvršenja: Zakonska procedura

12. Izraditi regulativu za tržišne standarde voća i povrća

Zaduženi: MVTEO BiH-Sektor poljoprivrede, ishrane, šumarstva i ruralnog razvoja, nadležna entitetska ministarstva i BD BiH

Način izvršenja: Komunikacije, koordinacije i konsultacije, donošenje odluke VM BiH

Status izvršenja: Zakonska procedura

Literatura:

Evropska komisija (2011): Izvještaj o napretku Bosne i Hercegovine u 2011, Brisel.

FMPVŠ (2006): Srednjoročna strategija razvoja poljoprivrednog sektora u Federaciji BiH (2006-2010), Sarajevo.

FMPVŠ (2011): Informacija o stanju prehrambene industrije u Federaciji Bosne i Hercegovine u 2011. godini sa pregledom uvoza i izvoza za pojedine prehrambene proizvode ili grupe proizvoda u/iz Federacije Bosne i Hercegovine i Bosne i Hercegovine“ (grafički i tabelarni prikazi), Sarajevo.

Milkprocessing (2012): Analiza vanjsko/trgovinskog prometa mlijeka i mliječnih proizvoda u BiH u 2011. godini, Sarajevo.

MPŠV RS (2006): Strategija razvoja poljoprivrede Republike Srpske do 2015. godine, Banja Luka.

MVTEO BiH (2012): Izvještaj o radu Odbora za koordinaciju informacija u poljoprivredi za 2011. godinu, Sarajevo.

Poljoprivredno-prehrambeni fakultet Sarajevo (2011): Dosadašnja poljoprivredna politika i njen budući uticaj na razvoj sektora hrane u Federaciji BiH - projekt, Izvještaj o radu za period 2007/2008-2010/2011. godine, Sarajevo.

Izvozno vijeće BiH (2011): Strategija rasta izvoza BiH od 2012. do 2015. godine - Pregled strategije za poljoprivrednu i prehrambenu industriju,

VM BiH (2010): Mapa puta s ciljem stvaranja uvjeta za izvoz proizvoda životinjskog i biljnog porijekla, Sarajevo.

VM BiH (2010): Predlog mjera za poboljšanje uvjeta poslovanja u poljoprivrednoj proizvodnji i prehrambenoj industriji BiH, Sarajevo.

VM BiH (2012): Dokument za diskusiju, 4. sastanak Privremenog pododbora za poljoprivredu i ribarstvo, Sarajevo.

Korisni linkovi:

Vijeće ministara BiH <http://www.vijeceministara.gov.ba>

Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH <http://www.mvteo.gov.ba>

Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva <http://www.fmpvs.gov.ba>

Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede RS <http://www.vladars.net/sr-SP-Curl/Vlada/Ministarstva/mps/Pages/Default.asph>

Odjeljenje za poljoprivredu Brčko Distrikta BiH <http://www.bdcentral.net>

Direkcija za Evropske integracije BiH <http://www.dei.gov.ba>

Agencija za statistiku BiH <http://www.bhas.ba>

Delegacija Evropske unije u BiH <http://www.delbih.ec.europa.eu>

TAIEX http://ec.europa.eu/enlargement/taix/index_en.htm

Donor Coordination Forum <http://www.donormapping.ba>

Međunarodna organizacija za vinogradarstvo i vinarstvo (OIV) <http://www.oiv.int>

Stalna radna grupa za regionalni ruralni razvoj (SWG RRD) <http://www.seerural.org>

Jadransko-jonska inicijativa (JJI) <http://www.aii-ps.org>